

1

2

KARYS

1972
LAPKRITYS
Nr. 9

KARYS

1972
Nr. 9 (1486)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

P. PETRUŠAITIS
"Tremties Trimitas"

S. KAUNELIENĖ
"Šaulė Tremtyje"

BALYS BRAZDZIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam
Pasaulyje"
BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės Žinios"

Leidžia:
L. V. S. RAMOVĖ N. Y. SKYRIUS

TURINYS

J. Juodis — Partizanas	(viršelis)
A. Budreckis — Prūsijos įsakai kariams	289
K. Ališauskas — Kautynės prie Valkininkų ir Rūdiškių	296
J. Smetona — Kai patarlė virsta tikrove	300
A. Vytvintas — Dėl Kazio Veverskio	301
O. Urbonas — Lietuviai sovietų koncentracijos stovyklose	303
Tremties Trimitas	310
Šaulė Tremtyje	313
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje	315
Karinės Žinios	316
K r o n i k a	319

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKŪNAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ZADVYDAS,
Australia — V. ŠALKŪNAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MASS. — S. J. Minkus
CHICAGO, ILL. — L. Griauzdė,
"Gifts International", "Parama"
DETROIT, MICH. — V. Perminas,
Čižauskas
GRAND RAPIDS, MICH. — J. Belnis
LOS ANGELES, CALIF. — V. Priž-
gintas

OMAHA, NEBR. — J. Kantanavičius
WOODHAVEN, N.Y. — "Romuva"
WATERBURY, CONN. — "Spauda"

KANADOJE

HAMILTON, ONT. — J. Orvidas
TORONTO, ONT. — Augustinas Kuo-
las, P. Misevičius
MONTREAL, QUE. — "Parish Lib-
rary"

ANGLIJOJE

"DAINORA" — 14 Priory Road, Kew
Surry

V. VOKIETIJOJE — Juozas Venys AUSTRALIJOJE

A. Kubilius
S. Slavickas — 44 Slevin St., Gee-
long North, 3215, Vic. Australia
L. Vasilūnas — 3 Wall Street, Nor-
wood 5067

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — \$8.00, pusmečiui — \$4.00, atskiro nr. kaina — 80¢.

Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS, 916 Willoughby Ave., Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A.

KARYS, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world.

Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A.
Subscription \$8.00 per year. Single copy 80 cents • SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgavintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 9 (1486)

LAPKRITYS - NOVEMBER

1972

PRŪSIJOS ĮSAKAI KARIAMS LIETUVIŲ KALBA XVIII A.

ALGIRDAS BUDRECKIS

Aštuonioliktame amžiuje Prūsijos karalystė iškilo kaip karinė galybė. Fridricho II (Pričkaus) karai, pareikalavę daug aukų, tiesiogiai palietė Prūsijos lietuvius. Mat, Fridricho kariuomenėje rikiavosi Tilžės lietuvių dragūnų pulkas, Įsruties ulonų pulkas ir Karaliaučiaus lietuvių kirasierių pulkas. Šalia tų dalinių, Prūsų kariuomenė apėmė dar dešimt pėstininkų pulkų iš lietuviškų kreizų arba apskričių (t.y. iš Gumbinės, Goldapės, Įsruties, Stalupėnų, Tilžės, Klaipėdos ir kt.). Fridricho valdymo metu Prūsijos pulkuose galėjo tarnauti 20-30,000 lietuvių.

Jau ir tais laikais Prūsų kariuomenė pasižymėjo griežta drausme ir žiauriomis tarnybos sąlygomis. Pričkaus "krygės" daug kraujo praliedavo. Mat, pats Pričkaus eilinius kareivius laikė šunimis, gaujomis, minia. Antai, jis savo kareivius net prancūziškai pravardžiuodavo: *coujones, canailles, marodeurs*. Užtat kareiviai, tiek vokiečiai, tiek mozūrai ir mažlietuviai bėgdavo iš kariuomenės — dezertiruodavo. Dezertiravimas buvo toks dažnas reiškinys, kad Prūsijos valdovas turėdavo skelbti įsakus ir net amnestijos dezertyrams raštus. Kadangi kariuomenėje buvo daug kareivių nevokiečių ir kadangi ištisos apylinkės net nemokėjo vokiečių kalbos, karalius buvo priverstas skelbti įsakus lenkiškai ir lietuviškai. Tokių "pagraudenimų" ar "apsakymų" tekstai yra išlikę. Iš jų galima pasimokyt apie kareiviavimo sąlygas Pričkaus "vaiske".

Seniausias mums žinomas įsakas, liečiąs pabėgusius karius, buvo Fridricho Viliamo (Pričkaus Viliaus) paskelbtas 1737 m. gruodžio 31 d. Patiekiamas jo pilnas tekstas:

Apsakima karališkos malonės visiems tiems žalnieriams ant gero, kurie nuo Maloningiausiojo Prūsų karaliaus žalnierių išbėgę.

Kadangi Maloningiausiasis Prūsų Karalius, mūsų mielas valdons ir viešpats tulą kartą patyrė ir pasisakydinos, kad jau senai per kelis metus daugel išbėgusių žalnierių iš visokių regimentų svetimose žemėse laikos, kurie tiesa ir labai norėtų sugrįžti, ale kadangi jie koravonės bijosi, tai nedresa atgalos ateit, kačeig jų sąžinė juos dėl to nusidėjė-

mo, ka savo priesaika laužė, labai kremta ir apie tai, kad sugrįžtantieji jau ne bus koravoti, nei jokią žinią negavo; TAIGI Maloningiausiasis mūsų karalius tai girdėdam's iš didžios malonės apsiėmė, ir toktai kožnam apsakydin, kad jisai visiems pabėgusiems žalnieriams, ar jie būtų nuo pėstininkų, arba raitelių arba dragūnų arba usarų, kurie to sunkiaus savo nusidėjimo gailėsi, ir kurie iš visos širdies iš naujo apsiima mūsų mieliausiam karaliui viernai šlužyti, savo malonę nor nudalyti, kad jie nuo pirmos dienos mėnesio kovinio,¹ į tris mėnesius bile kokį prie rubežių mūsų maloningiausiojo karaliaus esančių miestų vėl sugrįžta, ir apsisako, kad jie išbėgę, o dabar viernai vėl šlužyti iš naujo pasižada, ir iš čia tolydžiaus pas savo regimentą, kur jie pirm to šlužiję, atgalon keliauja, taigi tiems maloningiausiasis mūsų karalius pilnai nor atsileist, taipo, kad tokie šen sugrįžę žalnieriai ne tiktai nei jokios koravonės ne privalo bijotis, priegtam ir nei viens negalėtų jiems tai už akių mest, bet ir jei tokių išbėgusių žalnierių vardai jau būtų į galgį² rašyti, tai jų vardai iš čia tolydžiaus vėl tur būt išgesyti ir jiems pagal žalnierių būdą jų garbę vėl atgrąžinta, taipo, kad nei jiems, nei jų giminei tas pabėgimas nebus per kokią gėdą rokuotas, arba kad jie dėl to negalėtų kitą kartą pradėt kokį remestą³ varyti. O kad tie, kurie patyrė, kad maloningiausiasis mūsų karalius sugrįžusius maloniai nor priimt, ir užpelnytą koravonę jiems atleisti, to geriaus galėtų karaliaus malonę numanyt, tai jis žada tiems, kurie iš pirmos eilės — trisdes...at dolerių, o tiems, kurie iš ketvirtos eilės — dvidešimt dolerių, tiems, kurie iš antros eilės — penkiolika dolerių, o tiems, kurie iš trečios eilės — dešimt dolerių, toj kad sugrįžę, padovanoti, kuriuos pinigų jiems tolydžiaus tur paskaityti tas aficierius, po kurio kompanijos jie yra buvę. O taipo kitos karališkos malonės ir tie gaus pasidžiaugt, kurie prie bile kokio mūsų maloningiausiojo karaliaus regimento per žalnierius grąžyti, ale karaliui dar ne šlužija, kad ir tų keli būtų išbėgę, tai jie tą pačią karaliaus malonę sulauks, jei jie į trijų mėnesių čėsą vėl sugrįš pas

tą regimentą ir kompaniją, kur jie įrašyti, ir čionai apsakys, ir vieni pasiliks. Sugrįžantieji, kurie buvo išbėgę, ar jie būtų prasti žalnieriai arba unteraficeriai, arba ir tikt per žalnierius parašyti, nieko neprivalo bijotis, bet jie bus gražiai priimti iš to miesto, į kurį jie sugrįžę ir apsisakę, pas tą regimentą nugabentų kur jie per žalnierius buvo priimti. O kad kožnas tai tikrai žinotų, tai maloningiausias mūsų karalius kitą apsakymą savo malonės visiems išbėgusiems žalnieriams ant gero raštais duod išspausť, ir tą visur apsaťyti, kad kožnas galėtų to žinią gauti ir karališkos malonės čiesų dalyvas pastoti. Ale kursai peržengusios savo priesaikos nesigailės, bet dar ilgiaus svetimose žemėse pasiliks ir nesugrįs, tas paskui, kaip jį kur nutvers, jo sunkesnę koravonę už tai turės kentėti. Maloningiausias mūsų karalius kitam apsakymui savo malonės patsai pasirašė ir karališką savo pečvietę prispaudė. Berlyne 31-mą dieną mėnesio sausio,⁴ mete 1737. Pričkus Vilius.

Taiği karalius žadėjo pabėgusiems kariam malonės suteikimą, jei per tam tikrą terminą, jie grįžtų į savo karinius dalinius. Kariam negrįžus, grasinama sunkiomis bausmėmis. Tokią formulę panaudojo Pričkaus Viliaus įpėdinis, karalius Fridrichas II (1740-1786).

Išliko Fridricho II septyni įsakai, kuriais kreiptasi į pabėgusius kareivius lietuvių kalba. Tiek įsakai iš karališkųjų rūmų Berlyne, tiek įsakai iš kariuomenės stovyklos (abazo) siūlė malonę bėgliams, jei jie grįžtų į savo dalinius. Mat, Pričkui reikėjo kareivių, tad būtinumo sumetimais, jis buvo priverstas dovanoti ir dezertyrams, jei tik jie grįžtų į tarnybą.

1. *Malonės Gromata už žalnierius ir paduonius žalnierių dėlei išbėgusius tiems aiškiaus apsaťyta, kurie kaip miesčionis nor sodintis. Duota Berlyne 23čią dieną mėnesio gruodinio⁵, 1740. Karaliaučiuje, raštus išspausťas pas Joną Prideriką Reusnerį.*

Apibūdinimas: Prūsijos karalius Fridrichas II jau 1740 m. liepos 28 d. įsaku buvo pažadėjęs neliesti turtų karių ir valstiečių, kurie nustatytu laiku sugrįžtų pas savo vadovybę. Šiuo įsaku skelbiama, kad pabėgusiems nuo kareiviavimo Prūsijos valdiniam (padonims), kurie sugrįš nustatytu laiku, turi būti leidžiama apsigyventi miestuose bei tapti miesčionimis. Jeigu sugrįžusieji valdiniai nenorėtų tapti miesčionimis, tai jie gali apsigyventi ten, kur panorės.

2. *Malonės gromata visiems nuo Prūsų maloningiausiojo karaliaus abazo ir regimentų išbėgusiems žalnieriams ir rekrutam jei jie su geru vėl sugrįžtų arba po žalnieriais vėl služyti pareitų.*

Rašyta Berlyne dienoje 12 karvelinio⁶ mete 1746. Karaliaučiuje, išspausťa karališkoj knygu spaustuvėj.

Apibūdinimas: Dovanojama kaltė pabėgusiems kariam bei rekrutam, kurie sugrįš į savo

pulkus ir dalinius. Įsakas žada ne tik dovanoti jiems kaltę, bet ir niekada neminėti jų nusizengimo.

3. *Apsakymas kad ta koravonės atlaida visiems nuog Prūsų karaliaus abazo bei regimentų pabėgusiems žalnieriams ant 12-tos dienos mėnesio karvelinio šiame mete pasiūlyta iki pirmai dienai mėnesio beržinio sekančio mete 1747. dar toliaus duota bus.*

Išrašyta Berlyne šešta diena mėnesio gruodinio mete 1746. Karaliaučiuje, išspausťa Karališkoj knygu spaustuvėj.

Apibūdinimas: Įsakas dovanoja bausmę visiems pabėgusiems iš kariuomenės kareiviams, kurie sugrįš į savo buvusius dalinius bei pulkus. Šiuo dokumentu Prūsijos karalius taip pat pratęsia sugrįžimo terminą visiems tiems dezertyrams, kurie iš baimės, bei nepasitikėdami savo valdovo išleista amnestija, dar nėra iki tol sugrįžę į buvusias savo karinės tarnybos vietas.

1746 metų balandžio 12 d. malonės raštus

Sadangi mūsų
maloningiausias

Karalui palarnausey pra-

neszta, kaipo neturrie nu Prusu Ka-

ralaus Regimentu išbėge žalneri apsa-

te, kad tey jems, dėl Pabėgimmo Koravone atleista

ralui

ralui po žalnereis sluzyti norėtu; tai apsieme Malo-
ningiausasis musu Karalus, kaip ir žitta savo malo-
ningiausis Male wisšiemis žittami žinnoma dara, kad
wisšiemis išbėgusems žalnereims, kurie né tiktai piem
to jau po Karalaus Regimentais sluzijo, alle ir pa-
begusems Rekrutams, ten tiktai tikrai apšimma, we-
ley toiermai Karalui sluzyti, ar jie butu, na Regimentu,
Peshiminku, Kaiteliu, Dragunu ar Usaru pilna Ma-
lone Karalaus išrodyta tur buti, taipo, tog wisši
išbėge dabbar alle wel sugryštanteji žalnerei ar Re-
krutai, kurie ar prie tu Regimentu na kurru pabė-
go, ar prie tu Officieru kurie tverbot išsiusti apšifa-
ka, arba kofiane Karalaus Mieste apšifakytu, pagal
žitta Karalaus Malonės Gromata, wisša uzpelny-
ta dėl Bėgimmo Korone tur atleista ir dowonata, bey
ju Rusizengimmas ne tur minnetas buti.

Ždant ta Malone Karalaus koznam žinnoma
passotu, maloningiausasis Karalus žitta Malonės
Gromata, iš begusiemis žalnereims ant gero Masztais
išspati
išspausiti dawe, ir taje wisšiemis savo Regimentams
tur tikt esantems žinnoma padare bey na Kozelniciu wis-
siems apšafidimmo; pagal ta Gromata koznas tur žin-
not elgtis, ir sugryštams Karalaus Malonės gal da-
nyvos passoti, kaipo ir nesugryštanteji potam jo sun-
tesnės Korawonės tur saugotisi. Maszta. Berlyne.
Dienoj, 12. Karwelinio 1746.

Prizlus.

Skelbiamajį karaliaus raštą įsakoma iškabinti
viešose vietose, kariuomenės daliniuose, kad jį ga-
lėtų perskaityti visi kariai ir gyventojai.

4. Malonės užrašas maloningiausio Prūsų ka-
raliaus visiems nuo jo žalnierių pabėgusiems ir
tarp jų parašytiems, ypačiai tiems, kurie dar Prū-
sų žemėje laikos, kad jie tojaus iš geros valios
ir ilgiausiai čiese trijų mėnesių vėl prie savo regi-
mentų įsirašys, nuo visos korawonės valni bus
duotas.

Berlyne d. 24 beržų mėnesio 1762. Karaliau-
čiuje, išspausitas, karališkoje knygdrukavonėje,
pas Artunga.

Apibūdinimas: Pabėgusiems kariam ir nes-
tojusiems į kariuomenę naujokams skelbiamas
karaliaus malonės suteikimas. Besislapstą Prūsijoje
ar išbėgusieji į svetimus kraštus kariai kvie-
čiami sugrįžti į savo pulkus trijų mėnesių laikotarpy-
je. Jiems bus dovanota bausmė. Nepaklusniems bėg-
liams grasinama sunkomis bausmėmis.

5. Malonės gromata. Visiems pabėgusiems nuo
karaliaus abazo, ir iš baimės dėl žalnierių į kitą
žemę nuėjusiems, kad nuo dabar čiese trijų mė-
nesių atgalos pareis.

Apibūdimas: Tai trumpas įsakas, skelbias ma-
lonės suteikimą iš kariuomenės pabėgusiems ka-
riams. Jie turi trijų mėnesių laikotarpyje sugrįžti
į savo pulkus. Toks pat malonės suteikimas skel-
biamas ir tiems gyventojams, kurie, norėdami iš-
vengti ėmimo į Prūsijos kariuomenę, yra išbėgę
į kitus kraštus. Be to, bėgliams pažadama dova-
noti bausmę ir niekad apie tai neprisiminti.

6. Atnaujintas patiepimas, dėl parvadinimo
pabėgusiųjų iš vaisko, ir kitų iš žemės išėjusių pa-
donų, ir atėmimo jų įmenų, taipjau kad provos
surašymai karaliui ant patvirtinimo kaip reik pa-
duoti būtų.

Duotas Berlyne, d. 17 gruodinio 1764. Kara-
liaučiuje išspausitas karališkoje Prūsijoje knygdru-
kavonėje Artungo.

Šis Pričkaus įsakas bus bene sudėtingiausias
ir smulkiausias pabėgusių kareivių ir valdinių rei-
kalu. Tad žemiau pateikiamas jo pilnas tekstas:

MES PRIDRIKIS NUO DIEVO MALONĖS,
PRŪSŲ KARALIUS, Margrovas Brandenburgo;
Rymionių Karalystės vyriausias kamarninkas ir
kurfiurstas, vienvaldys ir aukščiausiasis ercikis
Šlezingės; vienvaldys princas Oranijos, Neuštelio
ir Valenzinės, taipjau ir ponystės Glacės, Geldrose,
ant Magdeburgo, Klevės, Jyliko, Bergės, Stetino,
Pomeros, Kašubų ir Vendų, ant Meklenburgo ir
Grosės ercikis; Nyrenbergo Burgrovas, kunigaikš-
tis Alberštado, Mindeno, Kamino, Vendeno, Šve-
rino, Rabezburgo, Ostfriedlandijos ir Meursuo; gro-
vas Oenzolero (Hohenzolerno), Rupino, ponystės Ra-
venstbergės, Oenšteino Teklenburgo, Šverino, Lin-
geno, Byrės ir Lerdamo; viešpats Ravenšteinės,
Žemių Rostoko, Štargardto, Lauenburgo, Bytovo,
Arlovo ir Bredos u.u.u.

Apsakom ir tuomi žinią duodam: Kadangi Mums pakarniausiai pranešta yra, kokiū būdu ikšiolei tuleriopiai išsirodė ir numanyta yra, kad paliepipimai nuo 24 d. Rudugio⁷ 1749 ir 1 d. sultekio⁸ 1750. dėl surašymo ir atėmimo lobių p a b ė g u s i ū j ū prie mokesčių žalnieriams nenujėgančiams ant išlaikymo p a s k i r t ū nuo nekurių regimentų po paskutinio karo užmiršti yra, ir ne taip pasidabodami kaip jiems reikėjo prieš pabėgusius žemės vaikus dėl jų parvadinimo ir atėmimo įmėnių prie pinigų pasenusiems žalnieriams paskirtų elgėsi, kaipogi ir keli abejojo, bau žalnieriams prirašyti nuo savo regimentų arba nuo kitų vyriausybių parvadininti būtų, taipjau kas pabėgusiems, kurie nuo tulų regimentų atstojo, ir kas šioje žemėje gimusiems, čiese karo priimtų bet dabar paleistų regimentų pabėgusiems u. Provą daryti tur tai MES idant šiaip ir; kitaip nusiduodant geriaus paskirta ir pirma minėti paliepipimai vėl kaip reik pilnavotini būtų, už didžiai reikalinga laikēm, visus dėl to duotus paliepipimus aplink siųstas gromatas ir paskirimus, tuomi vėl atnaujinti ir drutinti, kad ant viso juo daugiaus dabota būtų, tai Mes norim ir paliepipiam tuomi;

Nr. 1.

Kad būtinais taip būtų, kad turtas pabėgusio po jo atstojimo ant išlaikimo pasenusių žalnierių tojau tur atimtas būti, ir kad nei regimentas nei kompanija ir nei kits koks kokį priežastį jis ir turėtų ką iš to jieškoti ne galėtų neigi apsiimtų, ir priklauso lobiams pabėgusio ne tiktai kuriuos dabar apsed, bet ir kuriuos dar sykį paveldės. Bet jei pabėgęs vyresnysis žalnierius ar po jo stovįs ar prastas žalnierius pačią palikęs yra, ir ji ne gal apkaltinta būti jam ant pabėgimo pagalbininke buvus arba nuo to žinojus; Tai tiesa tie lobiai pas jos pabėgusį vyrą apludytinai pargabenti, ir šiaip jos saviški daiktai besa, nuo pabėgusio lobių atskirti ir ne ant atėmimo pastatyti bus; bei norim tokiam daiktą perleisti, kad palikta pati, ar atskyrimą jos pargabentų, ar pusę iš vieno turėjusių lobių ant savo dalies išsirinktų, ir jei tokiai vėl tektų; tačiau Mūsų tikra valia yra, kad jei šita dalis pirmiaus neišduota būtų, iki kol ji nuo nuomonės kad ji nuo atstojimo savo vyro žinojusi toj ant jo pirma laikytinoy karo provoj podraug būtinais apteisinta bus; ji tiekajau arba po pirmėinančių tikrų venčavonystės atskirimų nuo karo konsistorijos vėl šiose žemėse tekėjusi, arba šiaip savo gyvenimą padariusi bus, jeib tuomi visa klasa su išbėgusiu vyru dėl palikto turto nekreipiama būtų. Testamentai pabėgusio (arba ką jis savo gentims ar kitiems ant gero, nuo savo lobių per sudžią užrašyti davė) pagal Mūsų paliepipimą nuo 18 d. gegužinio 1747. ne galioj, ir taipo ant tų negal reigiama būti.

Dėl likusių skolų pabėgusiųjų ypačiai dabotina yra ant žinomų įstatymų nuo 7d. sultekio 1744. nuo 4 d. liepinio 1746. ir nuo 4d. karvelinio

1755. taipjau ant 29 ir 49 naujo iš karo provos sąnario, ir tie, kurie aficierui be rašyto pavelijimo generolo arba jam nepribuvus nuo pulkavedžio regimento, pinigus žičiję yra, tuos prapuldys. Kadangi ir unteraficierius ir prastas žalnierius ant išlaikymo prie regimento, nei jokias skolas daryti tur; tai kurie tokiam pabėgusiam bile ką žičiję yra, tai atprašant visai neįsklausomi bus. Bet jei kas ant jo likio arba ant jo remesto, veikalo arba gspadorystės prie regimento ne esančiam privalančius pinigus apliudytinai pavierijo; tai jam neuždrausta yra, sav užmokėtinus pinigus iš jo turto jieškoti, bet kaip vaikai gal parodyta būti, kad prie tokio pažičijimo su pabėgusiu prigautinai sukalbėta būtų, jeib jis tokiu būdu jų pigiaus savo turtą iš žemės išgabenti galėtų ir rods tai darytų; tai tur toks skolas atprašymis prieg pelnytai koronei, pistolams užmokamas būti.

Nr. 2.

Taip veik viens pabėgęs, tur tojau vislab, kas jo kvartieroje randama, nuo sudžios užpečvieryta ir užrašyta būti, bei palikta pati ir užaugę vaikai ant prisiektino apsakymo jo turto priversti būti.

Tiems, kurie nuo jo pinigus arba kas pinigų verta, nuomos gromatą arba kvitonę tur, prigul, tai tojau prie prapuldymo jų užstato provos parodyti; kaip nuo to prie parolės žinią duotina yra, priegtam ir tojau, kur jis gimęs arba kur savo ūkį ir stukpinigius⁹ u. aptur, vyriausybėms, kad tuos apkaldintų, ir tikrą aprašymą tųjų siųstų, kuriame ir minėtini yra jo paveldėjimai ir lukesčiai dar sykį gautinį, tur rašoma būti

Nr. 3.

Kožnas regimentas turi pabėgusiam oficierui, unteraficierui ir prastam žalnierui, kompanijos liekoriui ir kas tik regimentui prisiekęs yra, taip veik visą procę pridėjus, jo atgrįžimas ir atgabenimas nieku būdu tikimas yra, ilgiausiai kiturias redeles po jo atstojimo, provą pagal karo būdą daryti, ir tame tarpe nei šio nei ano atbodami elgtis.

Tai prieina ir tuos pirma, ir ypačiai patekusiame paskiausiam kare, pabėgusius padonius arba atevius, kurie dar gerybę žemėje palikę yra, arba kartuntą dar sulaukti tur; kuriems visiems čiesą nepraleidžiant provą dar tikru būdu darytina yra.

Kad unteroficieris ar prastas žalnierius, kaip ypačiai kare nusidavė, beveik po jo pabėgimo, vėl nuo kito regimento, pirm kaip jam prova prie pirmojo regimento galėjo įtaisoma būti, atstojęs yra, tai tur tada tas regimentas, nuo kurio paskiaus pabėgęs yra, savo prova prieš jį vesti, ir kas reikalinga be prieštaravimo aprūpinti.

Kas mūsų padonius prieina, kurie, nuo paskutiniam' kare priimtų ir vėl paleistų regimentų ir batalionų pabėgę yra, tai tur tas regimentas kurio kantone jie gimę yra, šitus atvadinti ir

dėl atėmimo jų lobių provinėdinti; ant kurio daikto išvestino žemės dumčiai¹⁰ ir vyriausybės miestų surašymą tųjų po žalnieriais buvusių ir atstojučių, ir ant malonės gromatos ne atgrįžusių padonų, regimentui du mėnesių nuo dabar be jokio abejojimo nusiųsti tur.

Žalnieriams prirašyti, kurie jau iš namų išmest, kad žalnieriais pastotų, ir prie kompanijų kaip žalnieriai prirodyti; kad šitie tada pirm jie po karūnos prisiekę, pabėga tur nuo regimentų kaip pabėgę, bet kiti žalnieriams prirašyti kad pabėgo, kurie dar ne po žalnieriais atimami yra, tur kaip išbėgę padonai, nuo kitų sūdžių atvadintini būti, ir prieš juos tuos elgtis pagal įstatymus.

Pabėgusieji nuo landmilicijų,¹¹ kurie tik sykį mete, arba ir tik karui beesant suseina, įsitaisomi yra; po žalnieriu jau netinką, kurie nei kompanijose jau nestovi bet žemėje šia ir čia laikydamies malonės pinigų gauna, kaip ir tie nuo abazo pabėgę vežimų bernai, kad jie dar į žemę neatgrįžo; liekoriai ardytų lazaretų, arba čiese karo priimtų regimentų, ir visų tų žmonių, kurie ne visados vaiskui priklauso, o tik taip ilgai karas patenka priimti yra, kaip ir paleistiams, kurie tarp žalnierių urėdą turėjo žmonėms; tiems visiems bus, kad jie iš žemės išėję yra, nuo sūdžių tos šalies, kur jie gimę arba kur jie yra gyvenę provą daryta.

Bet tie po žalnieriais nenujėgantieji, kurie pulkuose arba kompanijose į vieną sustov, prie to palieptinai parvadinami, ir kas toliaus prie to tur daryta būti, tikru būdu pavelyti bus.

Nr. 4.

Parvadinimas pabėgusiojo žalnieriaus nusiduost pagal pirmuosius paliepimus nuo keturiolikos iki keturiolika dienų trijuose miestuose, (kur būtent žalnieriai gul), šitas ir gimtinei pabėgusio šiose žemėse tur primuštas būti. Dėl pabėgusio oficerio toks žemės naujienų laiškuose žinomas darytins yra; ir visiems parvadinimams pagraudenimas dėl įstatymo nekurių paslėptų lobių, dar turinčių nuo jo gavusių užstatų u. dar sykį pridedams. Surašymai tuo tarpu taip prieš palikusią pačią, kad ji pritarusi šitam peržengimui, kaip ir, kad tai nedariusi yra, dėl išdalijimo lobių; taipjau dėl išmokėjimo nuo jų podraug žiėtų, arba šiaip užmokamų skolų, tikrai iki apsakymo sekančios karo provos įtaisytni yra.

Nr. 5.

Bet jeigu pabėgęs ne vėl sugrįžta, tai jam žalnierių provą pasūdyti tur, kad vyresniojo, arba aficerio abrozaz prie galgių tur prikabinamas, bet prastojo vardas prie jų primušamas, ir podraug visas jo lobis, teisiai kaip tikt galima tur įdalijamas ir po to atimamas būti, taipojau ir tur pasūdyti jo pačiai, dėl jos žinios apie jo pabėgimą, ir bau jai jos turtas, kurį būtų prie jo atgabenu-

Malonės = Gromata.

Wissiems Pabegusiems nu Karalaus Abazo, ir iš Baimės del Zalneru i fitta Zemė nuejusiems, kad nu dabbar Ezeje triū Menešiu atgalios pareis.

Sadangi Karalus Prusu r. musu Malonin-gausas Vonas išgrdo, kaip Ezeje Karo nu jo Abazo daug pabegusiems, ir nu jo žmonu iš Baimės del Zalneru daug i fittas Zemės nuejusiems ir dar tēn laikantiems ju Peržengimo gaila, ir kad jems fittas atleistas butu, wel pri ju Regimentu, arba pri Sawuju atgryštu; Tai musu Karalus; wissiems tokiems Pabegusiems ar iš jo Zemės ar nu jo Abazo, nu kuru Zalneru jie ir butu, kurie nu dabbar Ezeje triū Menešiu pri sawo Regimentu arba pas Sawūsus wel pareis, pažaddejo, ne fittai del ju Pabegimmo malonus buti, jās nu wissos nupelnitos Korones atwalniti, bet ir to niekados minneti; kad dabbar tatai wissiems per fitta Malonės-Gromata žinnoma butu, musu Karalaus Wale yra, kad fitta kas Medelės Diena nu Kozelnieziu apsfaita butu. Dūta, Dahlen d. i. Martii 1763.

Brieckfus.

1763 m. kovo 1 d. malonės gromata

si, podraug turėtų atimamas, arba ir paliekams būti.

Nr. 6.

Bet kad ir kare tankiai nusidavė, kad mūsųose, užkopimuose mūrų, apguldymuose miestų, ir susumušimuose kelių žalnierių pasigesdavom, ir tikra žinia, apie jų smertis gauti negalima buvo, tai paliepiam, kad prie regimento apie viską, kaip reikiant tur pertyrinėjimą, tie, kurie nuo pasigedusiojo žinią duot galėtų, arba paskiaus su juomi kalbėję būtų, po priesaika perklausinėjami, jeigu ir reiktų, ir arčiausi gentis prie, ir kurie ne po regimento yr, pertyrinėjami būt. Jei tuomi dėl jo smerties toliaus nebereikia abejoti, tai pasilikusiems be jokio užtrukinimo ženklas kad tikrai numiręs, po regimento piečvietės, ir komandierio parašos jiems ir dalyboms ant gero tur duotas būti.

Bet jei dar abejotins daikts rodytųs, tai kitur esąs privestais pribuvėjais per gromatą tur vadinamas, ir žalnierių provoj: ar už bėgimą, arba už numirusį laikytins, arba ar pagal paprastą būdą metai nesugrįžimo pagal paliepipimą nuo 27 lapkrisčio mėnesio 1763. sulaikytini yra, pagal teisybę pasūdyta būt. Jei kitur esą už numirusį laikoms, tai jo lobis arčiausiems gentims pagal dalybų įstatymus gal išduodams būti; bet jei nežinomas daikts pasiliektąs, tai rods nuo to, kurs po mūšio, arba kito nusidavimo kare, be ženkle bei nuomonės pabėgimo, ne vėl atsirandąs, arba ant susimušimo vietos, lazarete, arba kaip bleserotąs paliekams tikėtina yra, kad numiręs, bet dėl jo turto, arba, jei pačią būtų turėjęs, po atskirimo jos dalies, pas regimentą metai negrįžimo pagal paliepipimą sulauktina yra, pirm negu jo lobis arčiausiems gentims gal išduodams būti. Bet jei tame tarpe, arba potam pabėgimas išsiliudytų; tai iš savęs įsimanos, kad piškolas¹² savo provą iš tokio dar ieškoti gal, bet gentis jo, po nesugrįžimo metais perleistais, su neįjokiu laidavimu todėl apsunkinami yra.

Nr. 7.

Karo sūdzios išvesta prova ir apsūdijimas, kažną syk pagal mūsų įstatymus ir paliepipimą nuo 21. sėjos¹³ mėnesio 1749, mums tiesiog ant padrutinimo tur siūstas bet ir podraug visi raštai sūdo išprovijimo dvigubai rašyti mūsų vyresniam žalnierių sūdui tur parsūsti būt, kad jis apie tai visų vyriausiam žemės sūdui, ir karaliaus kamaroms žinią duot ir jo veikiaus turtą jo atimt ir nenujėgantiems žalnieriams ant gero paduot galėtų.

Nr. 8.

Po padrutinos provos jį tuojau tur išprovyta, ir abrozās pabėgusio aficerio, bet prasto žalnieriaus, arba unteraficerio vardas ant blekio prie galgių primušams būt; kažkas ant to reikalingas iš turto pabėgusio tur imtas būt, bet jei tiek nebūtų palikęs, kiek ant to reikia, tai ant pačiedijimo kitų raštų kas mielą metą pabaigus visų pabėgusių unteraficerių ir prastųjų žalnierių u. nuo regimento vardai ant vieno blekio surašyti šitokiu būdu prie galgių primušami būt, ir mokestis už šitą procę kaip tikt už vieną bėgūną nuo vyriausiojo to regimento, po kurio provos pabėgęs buvęs, tur atliekams būti.

Mes todėl paliepipam visiems gendrolams (generolams — A.B.), visiems vyresniems, ir komandieriams mūsų regimentų, batalionų, ir garnizonų, irgi visiems vyresniems ir prastiems susirinkimams vyresniųjų, vyriausybėms, irgi kožnam kitą paliepipimą aštriausiai pilnavoti, bei tvirtai laikyt, irgi nei vienam per pirštus žiūrėti arba jį aplenkti, kaip ir kitas paliepipamas arčiausiose keturiose nedeliuose nuo visų kozelnyčių¹⁴ tur paskaitomas būti, jeib nei viens įsikalbėtų, toktai nežinojęs.

Mums tai tiktai bežinant mes šitą paliepipimą mūsų parašu padrutinom, ir mūsų karališka pečvietė užspausti davėm. Duotas ir rašytas Berlyne dieną 17 gruodinio 1764. PRIČKUS

7. *Malonės gromata visiems nuo vaisko, viešpaties Prūsų karaliaus pabėgusiems žalnieriams, tarp jų įrašytiems bei kanonų bernams duota, kad tie kurie nuo šios dienos iš geros valios prie savo regimentų ir į žemę vėl pareina, nuo visos koravonės abelnai valni būti, atpenč tie, kurie nepareina, aštriausiai koravojami būti tur.*

Duota Berlyne 31 dienoje karvelinio mėnesio 1778.

Karaliaučiuje, raštais išspausa pas Gottlieb Lebercht Artunga, karališką knygdrukorių.

Apibūdinimas: įsaku skelbiama amnestija kariams, pabėgusiems iš Prūsijos kariuomenės, bei naujokams, į ją nestojusiems. Kiekvienam kareiviui, pabėgusiam iš pėstininkų, raitelių, husarų ar kitų pulkų, leidžiama sugrįžti nuo šio malonės suteikimo dienos į savo pulkus, ir jiems buv dovanojama kaltė. Kariai-bėgliai, nepasinaudoję malonės suteikimu ir nesugrįžę į kariuomenę, sugauti bus sunkiai baudžiami.

Pričkaus įpėdinys Fridrichas Viliamas II (1786-1797) taipogi buvo priverstas skaitytis su dezertyravimu. Turime du jo įsakus tuo reikalu.

1786 m. spalio 4 d. Fridrichas Viliamas II suteikė malonę pabėgusiems kareiviams šiuo raštu:

Pardunas už visus pabėgtus žalnierius ir už visus dėl verbojimo bei kitų nusižengimų išbėgtus karališkus padunus, kurie iki pirmos dienos mėnesio lapkrisčio busiančio meto 1787. pas regimentus, iš kurių pabėgo, ir pas savo vyriausybę žemėje, iš geros valios vėl išsiras.

Šis įsakas buvo skelbiamas kartu vokiškai ir lietuviškai. Kairėje skiltyje buvo vokiškas tekstas, dešinėje lietuviškas. Matyt, kad šis įsakas atnešė menkus rezultatus, nes 1788 m. sausio 8 d. Prūsijos karalius išleido įsaką dėl pabėgusių karių gaudymo:

Karaliaus paliepipim's, kaipo padunams pulaši išbėgusius žalnierius pasekt ir apstabdyti, kiek pinigų gaus už arklius bėgūnus vyt' ir kiek bėgūna nutvėrus, už jų procę jiems tur tekti.

Apibūdinimas: Įsake pažymima, kad Prūsijos karaliai yra išleidę nemaža įsakų, kur nurodyta, kaip valdiniai (padunai ar padonys) turi padėti gaudyti pabėgusius karius. Kadangi tie įsakai beveik pamiršti, tai čia patvirtinami ankstesnieji nuostatai. Nei miestuose, nei kaimuose neturi būti leidžiama vaikščioti kariams, neturintiems tikrų, spausdintų pasų. Karius, neturinčius pasų ar nenorinčius jų parodyti, įsakas liepia nutverti ir pristatyti į artimiausią karinį dalinį.

Jei vieno kaimo žmonės neįstengė suimti ne-

pasiduodančio kario-bėglio, tai į pagalbą turi būti kviečiami kitų kaimų gyventojai. Gavus žinią, kad apylinkėje pasirodė pabėgęs karys turi būti keliamas triukšmas mušant varpo buože į vieną varpo pusę, o miestionys ir valstiečiai turi sėsti ant arklių bei apstatyti sargais kelius. Sugavus bėglį, reikia tuoj pranešti į kurį nors karinį dalinį. Už pabėgusio kario sugavimą numatomos didelės piniginės premijos.

Įsakas numato dideles kūno ir kalėjimo bausmes tiems, kurie žinodami nepraneštų apie karių ruošimąsi pabėgti, o tam, kuris padės ištrūkti, grasiinama mirties bausme — pakorimu.

Sekantis Prūsijos valdovas, Fridrichas Viliamas III (1797-1840) savo karaliavimo pradžioje taipogi paskelbė kelis įsakus, liečiančius karius, lietuvių kalba. 1797 m. gruodžio 17 d. Fridrichas Viliamas III paskelbė suteikiąs malonę pabėgusiems:

Pardunas visiems karaliaus padonomams ant gero, kurie ar žalnieriais jau beesant, nuo regimentų, ar iš baimės, jog žolnieriais pastot' turėtų, ar dėl kokių nusidėjimų, kuriuos karalius jiems atleisti galėtų, iš karaliaus žemės būtų pabėgę, ir iki 24-tos dienos sausio mėnesio šio 1798 meto prie savo regimentų, bei prie savo vyriausybės, po kurios stovėjo, su gera valia vėl sugrįžti norėtų.

Apibūdinimas: karalius savo išleistame įsake pažymi, kad malonė suteikiama tik tiems asmenims, kurie savo nusikaltimais nėra užsitraukę mirties bausmės arba visą gyvenimą trunkančio kalėjimo.

Fridrichas Viliamas III taipogi parodė susirūpinimą pasenusiais puskarininkiais ir kariais. Štai ir veteranams išleido įsakymą 1799 m. gegužės 13 d.:

Apsakymas, iš kurio numanoma, iš kur nuo Sv. Traicės 1799. senieji unteraficeriai bei žalnieriai, Rytprūsioje, Lietuvoje, taipjau ir Marienverderio bei Riesenburgo kampe esantieji, malonės dolerį kas mėnesį gausė.

Apibūdimas: Įsakų nustatoma, kad ateity pinigai, skirti Rytprūsių ir Lietuvos pasenusiems puskarininkiams bei eiliniams kariams šelpti, bus jiems siunčiami tiesiog iš Berlyno, o ne per Tepliaivą. Tačiau anksčiau į Tepliaivą pasiųstieji pinigai nebus grąžinami į Berlyną, o bus baigti naudoti vietoje kariams šelpti. Atseit: „...seniems unterofficeriams ir žalnieriams, kurie cze ikszoley jau kas mėnesį malondolerį gavo...iš cze kas mėnesį malondolerį nudalyti duosęs.”

Pagaliau “Pričkus Vilius III paskelbė ilgoką ir sudėtingą įsakymą dėl baudimo nepatikimų naujokų, kurie Prūsioje vadinami kantonistai. Šis įsakas pavadintas:

Trumpas suglaudimas iš karališko paliepimo, apie kantungę, 6-toj dienoj sausio mėnesio mete 1800 išduoto.

Apibūdimas: įsaku nustatoma, kas turi spręsti klausimą dėl kantonisto (kantungeninko) paskelbimo nepatikimu, t.y., nuspręsti, iš kurio naujoko galima laukti, kad jis pabėgs pirmoje, antroje ar dar tolimesnėje instancijoje. Karalius Fridrichas Viliamas III savo įsake pabrėžia, jog kantonisto nepatikimumo būklė tai bausmė, kurią jis užsitraukia tikrai dezertynuodamas, arba padarydamas tokių veiksmų, kurie rodytų jo ketinimą dezertyuoti. Kantonistas tegali būti pripažintas esąs nepatikimumo būklėje (*newierijamas laikomas būti*) tik tokiu atveju, jei jis peržengtų nuostatus, reikalaujančius stoti į kantonu revizijos komisijas ir neišvykti be atitinkamos įstaigos leidimo iš savo gyvenamosios vietos. “Trumpame suglaudime” taip pat nurodoma, jog kantonistui gresia pavojus patekti į nepatikimumo būklę ir tuo atveju, jei jis leistųsi užverbuojama į kitą, ne į reikiamą pulką ar batalioną.

Pastabos: Patys įsakai (*Reglementen, Edicten*) buvo vokiečių kalba parašyti ir antspauduoti. Po to, karališkos spaustuvės vertėjai atlikdavo vertimus į lietuvių kalbą “fuer Litthauischen Land”. Vertėjais dirbo K.H. Vegneris, P.G. Milkus, Kristijonas Donelaitis, J. Braškys, Ch. L. Sakersdorfas. Geriausieji vertėjai buvo Milkus ir Donelaitis.

Įsakų kalba pilna vokietybių ir lenkybių. Slaviškos kilmės karo terminai yra: abazas (stovykla), abrozaz (paveikslas), padonis arba paduonis (valstietis), vaiskas (kariuomenė), zopostas (atsarga) ir žalnierius (kareivis). Į karinę mažlietuvių terminiją pateko nemaža germanizmų: bleserotas (sužeistas), festungė arba festingė (tvirtovė), kantungė (stojimas į kariuomenę), kantunginikas (karo prievolinkas), landšturmas (karo pašauktiniai), landvėrė (krašto gynybos kariuomenė), lermas (pavojus), krygė (karas), krygsrotas (karo taryba), opicieris arba opicyrius (karininkas), rykbutas (ginklų sandėlis), unteropicieris (puskarininkis) ir verbplecius (kareivių verbuojamoji vieta).

Išnašos:

1. kovinis mėnesis, vasario mėnuo
2. galgis, galgės, kartuvės
3. remestas, amatas
4. sausis, sausinis, gruodžio mėnuo
5. gruodinis, lapkričio mėnuo
6. karvelinis, karvelių mėnuo, kovo mėnuo
7. rudugys, rugsėjo mėnuo
8. sultekis, balandžio mėnuo
9. stukpinigiai, kapitalas
10. dumčius, patarėjas
11. landmilciai, krašto milicija
12. piškolas, fiskalas arba izdo pareigūnas
13. sėjos mėnuo, birželio mėnuo
14. kozelnyčia, sakykla

KAUTYNĖS

PRIE VALKININKŲ IR RŪDIŠKIŲ GELEŽINKELIO RŪOŽO, 1923 M. VASARIO 15-23 D.

KAZYS ALIŠAUSKAS

ISTORINĖ APŽVALGA

Tariamai sukilusio lenkų gen. L. Želigovskio kariuomenė, 1920 m. spalio 9d. užėmusi Vilnių, tęsė puolimą, kad užimtų kuo didesnius Lietuvos teritorijos plotus. Iš Vilniaus ji vykdė puolimus į šiaurę, Ukmergės kryptimi, į vakarus — Rykantų, Vievio, Kaišiadorių ir Rūdiškių, Valkininkų kryptimis. Valkininkų - Rūdiškių - Rykantų riboje įvyko keletas lietuvių su lenkais smarkių susirėmimų. 1920 m. spalio 15 d. lenkai užėmė Rykantus ir spalio 16 d., po kautynių su lietuvių kariuomene, užėmė Valkininkų miestelį. Beveik tuo pat laiku lenkai užėmė Rūdiškių miestelį ir geležinkelio stotį.

Spalio 18 d. 6 pėst. pulkas ir 10 pėst. pulko vienas batalionas puolė lenkus norėdami užimti Trakus. Vyko smarkios kautynės Rūdiškių - Trakų riboje. Lietuviai buvo priversti pasitraukti ir spalio 22 d. sustojo gintis: Lieponių k. - Vilkokšnio ež. - Spindžio ež. - Strėvos k. - Ilgio ež. riboje. Šiame bare veikė 6 pėst. pulkas.

Dešinėje, į pietus, Varėnos - Perlojos - iki Nemuno, prie Živilčiškių k., riboje veikė 1 p.p. mokomoji ir naujokų kuopos, kpt. M. Rėklaičio vadovaujamos. Šiame bare talkino vietos partizanai ir šauliai.

Kairėje, į šiaurę, Vievio apylinkėje, iki Neris veikė 1 ir 3 p. pulkai ir 10 p.p. batalionas, kuris, kautynėms nurimus, buvo grąžintas prie savo pulko į Marijampolę.

Kad lenkai negalėtų panaudoti šarvuotų traukinių, geležinkelio tiltas per Merkį, tarp Pamerkio ir Biekšų kaimų, buvo išsprogdintas, o į šiaurę nuo Valkininkų stoties, prie Klepočių kaimo, geležinkelio bėgiai buvo nuimti ir kelias taipogi išsprogdintas.

Prie Valkininkų stoties, Pučkorių, Vaitakarčmio, Lieponių ir Gudakiemio kaimų stovėjo 6 p.p. lauko sargybos, kurios nuo lenkų puolimų atakliai gynėsi. Lenkams buvo svarbu užimti Valkininkų geležinkelio stotį, tad jie daug kartų puolė, bet užimti nepavyko. Paskutinį kartą lenkai vykdė puolimus 1920 m. lapkričio 20-22 dienomis. Paprastai, lenkų šarvuotas traukinys privažiudavo prie Klepočių k., tuo pat metu pasirodydavo ir jų pėstininkai. Šarvuočių artilerija šaudydavo į 6 p.p. pozicijas prie Lieponių ir Gu-

dakiemio kaimų, o lenkų pėstininkai taisydavo geležinkelio pylimą. Mūsų artilerijai pradėjus šaudyti ir pėstininkams pulti, šarvuotas traukinys ir lenkų pėstininkai pasitraukdavo (žr. *Karys* 42-48 nr., Kaunas, 1920, Generalinio štabo pranešimai apie kautynes su lenkais).

Paliauboms įvykus, lenkai vis tik dar keletą kartų kėsinosi užimti Valkininkų stotį, iki nebuvo pravešta neutrali zona. Neutralią zoną pravedus, 6 p.p. pasiliko ir toliau saugoti šį barą. Čia jis tebebuvo dar ir 1923 m., kuomet, neutralią zoną naikinant, įvyko kautynės su lenkais.

NEUTRALIOS ZONOS PRAVEDIMAS IR PANAIKINIMAS

1920 m. lapkričio 21 d. Tautų Sąjungos Kontrolės komisijai, pirmininkaujant prancūzų plk. Chardigny, pavyko sustabdyti lenkų kovas su lietuviais. Abiejoms kariaujančioms pusėms buvo įsakyta laikinai stovėti vietoje. Įvyko karo paliaubos, bet ne taika.

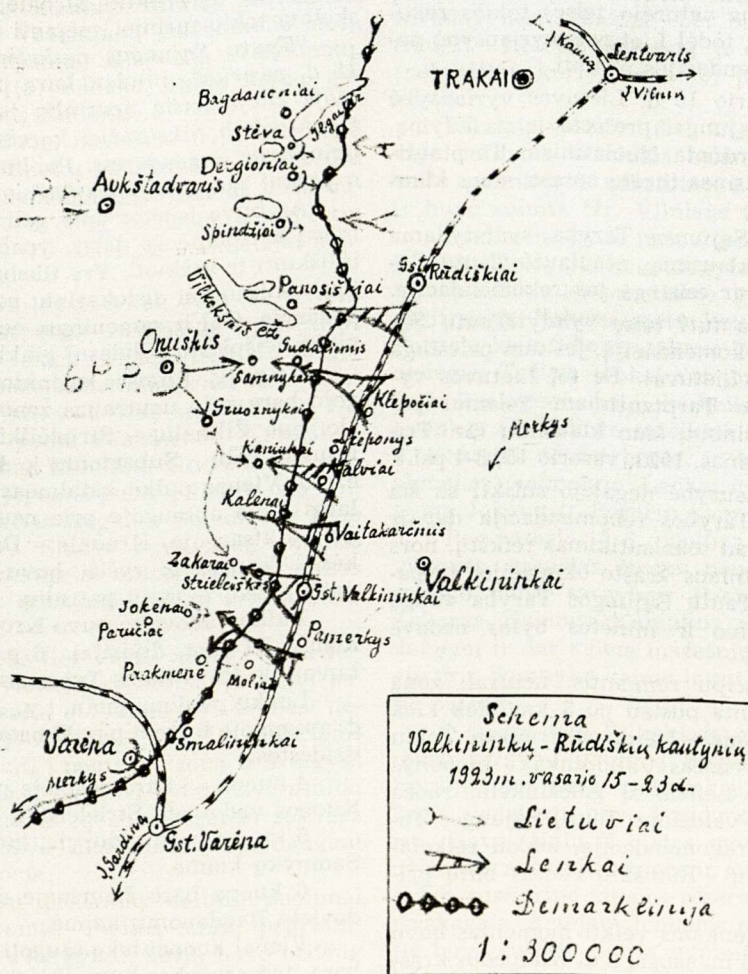
Lapkričio 29 d. Kauno geležinkelio stotyje, plk. Chardigny tarpininkaujant, buvo pasirašytas paliaubų protokolas su lenkais. Tautų Sąjungos Kontrolės komisija nustatė tarp lenkų ir lietuvių neutralią zoną, niekeno žemės juostą. Abi pusės privalėjo pasitraukti po 3 km, tad susidarė 6 km pločio zona. (Panaši zona Užnemunėje buvo nustatyta 1920 m. spalio mėn. pradžioje, 12 km pločio). Pasitraukimas buvo įvykdytas tuojau, t.y., gruodžio 1-2 dienomis. Nesusipratimų bei susirėmimų neįvyko.

Mūsų 6 p.p. iš Valkininkų - Rūdiškių geležinkelio ruožo pasitraukė, kaip kad buvo įsakyta ir iširtvinto Strielčiškių - Kalėnų - Gudakiemio - Panošiškių kaimų - Spindžio ež. - Strėvos kaimo riboje.

Dešinėje 6 p.p. mūsų daliniai pasitraukė į Karpiškių - Paakmenės ribą.

Lenkų kariuomenės dalys taipogi pasitraukė 3 km į rytus. Tiksliai nėra žinoma lenkų stovėjimo vieta, tačiau Valkininkų miestelis, kuris yra 7 km į rytus nuo Valkininkų geležinkelio stoties, lenkų buvo nuolat užimtas. Rūdiškės pasiliko neutralioje zonoje.

Lenkai neteko tiesioginio susisiekimo geležinkeliu tarp Gardino - Varėnos - Vilniaus, nes

šis ruožas pasiliko neutralioje zonoje. Susisiekiama su Vilniumi jie palaikė Gardino - Lydos - Vilniaus geležinkelio ruožu, kas jiems sudarė nemažai nepatogumų.

Neutralią zoną saugojo lietuvių ir lenkų kariuomenė. Kaip lenkų, taip ir lietuvių kariuomenė maži dalinėliai įeidavo į neutralią zoną pasižvalgyti, bet greitai pasitraukdavo, susirėmimai buvo retenybė, nes žvalgyti ir eiti į neutralią zoną buvo uždrausta.

Gyvenimas neutralioje zonoje buvo sunkus ir pavojingas. Vyko žudymai ir apiplėšimai. Gyventojų neutralioje zonoje žymią dalį sudarė lietuviai, mažumą — nutautėję lietuviai — lenkų šalininkai. Lenkai neutralioje zonoje suorganizavo "Policija Ludowa". Lietuviai negalėjo atsilikti ir taipgi suorganizavo miliciją ir šaulius. Vyko nuolatinė kova tarp lietuvių ir lenkų šalininkų visoje neutralioje zonoje nuo Vokietijos sienos iki sienos su Latvija prie Dauguvos. Ypatingai

aršios kovos vyko Širvintų, Giedraičių, Perlojos apylinkėse ir Užnemunėje — Punks, Liubavos apylinkėse (žr. M. Šemis-Biržiška, Vilniaus Golgota, 1930).

Lietuvos vyriausybė gaudavo daug skundų apie neutralios zonos gyventojų vargus, bet nieko negalėjo daryti, kaip tik raginti, kad gyventojai patys gintųsi, arba paraginti šaulius suteikti pagalbą. Tokia nenormali būklė įkyrėjo ne tik lietuviams, bet ir lenkams ir ji tokia išsilaikė iki 1923 m. kovo mėnesio.

1923 m. vasario 3 d. Tautų Sąjungos Taryba rekomendavo Lietuvai ir Lenkijai pasidalinti neutralią zoną, Lietuvos ir Lenkijos vyriausybių administracijai (žr. *Karys* 9 nr., Kaunas, 1923, kovo 1-7, 117 psl.).

Lenkija, trokšdama jos užgroboje Lietuvos teritorijoje pastovių sienų su Lietuva, šią rekomendaciją priėmė. Lietuvos vyriausybės atstovas pareiškė, kad neutralios zonos padalinimo klausiu-

mas nebuvo perduotas Tautų Sąjungos Tarybai svarstyti ir Taryba neturėjo teisės tokios rekomendacijos daryti, todėl Lietuvos vyriausybė negalinti šios rekomendacijos priimti.

1923 m. vasario 10 d. Lietuvos vyriausybė pasiuntė Tautų Sąjungai protestą ir pasiūlymą, kad byla būtų perduota Nuolatiniam Tarptautiniam Teismui. Teismas turėtų spręsti šiuos klausimus:

1. Ar Tautų Sąjungos Taryba, svarstydamą neutralios zonos klausimą, nesulaužė Tautų Sąjungos statuto ir ar teisinga jos rekomendacija.

2. Ar Lenkija turi teisę vykdyti Tautų Sąjungos Tarybos rekomendaciją, jei tam priešinga yra antroji pusė (Lietuva). Be to, Lietuvos vyriausybė pradžioje Tarptautiniam Teismui pateikti savo paaiškinimų šiuo klausimu (žr. *Trimitas*, 127 nr., Kaunas, 1923, vasario 15, 3-4 psl.).

Lietuvos vyriausybė negalėjo sutikti su šia Tautų Sąjungos Tarybos rekomendacija dar ir tais sumetimais, kad toks sutikimas reikštų, nors ir netiesioginį, Vilniaus krašto okupacijos pripažinimą. Tačiau, Tautų Sąjungos Taryba vengė Tarptautinio Teismo ir minėtos bylos nedavė spręsti.

Lygybės principu remiantis, neutrali zona turėjo būti padalinta pusiau po 3 km, tiek kiek buvo 1920 m. gruodžio 1-2 d. pasitraukta. Tokiu būdu geležinkelio ruožas Valkininkai - Lieponys tektų lietuviams. Lenkai šį geležinkelio ruožą norėjo turėti savo valdžioje. Tautų Sąjungos Taryboje, svarstant rekomendaciją, lenkai reikalavo, kad Valkininkų - Rūdiškių ruožas būtų pripažintas jiems.

Šiuo reikalu lenkams veikti momentas buvo labai patogus. 1923 m. sausio 9 d. Klaipėdos krašte prasidėjo sukilimas, į kurį jungėsi ir savanoriai iš Lietuvos. Sausio 15 d. sukilėliai užėmė Klaipėdą, kurią gynė vien tik ten esantis prancūzų kariuomenės batalionas. Įvyko tarptautinis ginčas, kuris užsitęsė iki 1923 m. vasario 19 d. Lietuvos vyriausybei teko labai apdairiai veikti. Prancūzija, kuri tuo metu dominavo Europos politikoje, simpatizavo ir palaikė Lenkiją. Todėl lenkams nebuvo sunku Tautų Sąjungos Taryboje Valkininkų - Rūdiškių geležinkelio ruožo pripažinimą gauti.

Lietuvos vyriausybei sutikimo nedavus, lenkai ryžosi neutralią zoną Valkininkų - Rūdiškių ruože užimti jėga. Nepavyko surasti žinių, kokio platumo juostą lenkai norėjo užimti vasario 15 d., tenka tik manyti, kad lenkai kėsinosi nustumti lietuvių sargybas kiek galint toliau į vakarus nuo geležinkelio.

Mūsų vyriausybė dar prieš vasario 15 d., t.y., lenkų puolimo pradžią, turėjo žinių apie lenkų ruošiamą puolimą neutralioje zonoje. 1923 m.

vasario 15 d. *Trimito* žurnale 127 nr. buvo paskelbta tokio turinio išpėjanti žinia:

"Tautų Sąjungos paskatinti lenkai vasario 15 d. pasiruošę pradėti karą prieš Lietuvą. Pirmoje eilėje imsią neutralią juostą. Vilniuje su-traukta keli tūkstančiai kareivių, perrengtų policininkais ir žandarais. Puolimą pradės policija, o paskui jau prisijungs kariuomenės dalys."

Ar buvo išpėtos apie galimą lenkų puolimą mūsų kariuomenės dalys, ypač 6 p.p., nepavyko išaiškinti ir sužinoti. Yra tiksliai žinoma, kad jokių taktinių bei dislokacinių pasiruošimų nebuvo padaryta. Gal ir sąmoningai nebuvo daroma, kad ginčą neišplėstų į didesnę ginkluotą konfliktą.

6 p.p. (Z. Rumšos surinktomis žiniomis) saugojo barą prie neutralios zonos virš 30 km pločio, nuo Žilinėlių - Strielčiškių k. pietuose, iki Daugirdiškių - Subartonių k. šiaurėje, prie Ilgio ežero. Vienas pulko batalionas, pakaitomis, nuolat buvo apsaugoje prie neutralios zonos, kiti du — atsargoje, Kruonio - Darsūniškių apylinkėse. Tarpusavio ryšiai buvo palaikomi telefonais, pėsčių ir raitų patrulių.

Pulko vadovietė buvo Kruonyje. Pulkas priklausė III pėst. divizijai. 6 p.p. vadu tuo metu buvo plk. ltn. Pranas Tvaronas.

Lenkų puolimo metu, t.y., 1923 m. vasario 15 d. apsaugoje buvo 6 p.p. II batalionas, kuris buvo išsidėstęs:

4 kuopa — baro dešinėje pusėje — pietuose. Kuopos vadovietė Strielčiškių kaime.

5 kuopa baro viduryje, kuopos vadovietė — Samnykų kaime.

6 kuopa baro šiaurinėje dalyje, kuopos vadovietė Bagdanonių kaime.

Vienai kuopai teko saugoti apie 10 km pločio barą, tad sargybos buvo išdėstytos retai, vientiso fronto nebuvo.

II bataliono vadas mjr. Jonas Gaudešius dar prieš vasario 15 d. buvo komandiruotas Kaunan. Jį pavadavo 5-tos kuopos vadas ltn. Buragas. Bataliono vadovietė buvo Onuškyje.

Bataliono sargybos stovėjo Strielčiškių, Zakarų, Kalėnų, Kaniūkų, Samnykų, Gudakiemio, Panošiškių, Strėvos, Subartonių kaimų . . . riboje. Į pietus, dešinėje, Žilinėlių, Paakmenės . . . barą saugojo daliniai, priklausą Alytaus įgulai. Į šiaurę, kairėje, stovėjo III pėst. divizijos kitos dalys. Barą saugoti ir žvalgyti talkininkavo šauliai. Šiame bare veikė, F. Šemetos vadovaujamas, Šaulių Sąjungos būrys.

LENKŲ PUOLIMAS

1923 m. vasario pradžioje lenkų reguliarią kariuomenę, esančią prie neutralios zonos Valkininkų - Rūdiškių bare, pakeitė lenkų policijos dalys (tamsiai mėlynomis uniformomis). Vasario 12-14 d. lenkų policijos daliniai užėmė neutralio-

je zonoje esančius kaimus: Giratę, Šarkiškis, Molius, Bartelius, Valkininkų geležinkelio stotį, Vaitakarčmių, Lieponių, Klepočių, Vaikštenių, Rūdiškių ir t.t. (J. Valicko, Molių kaimo gyventojų, suteiktomis žiniomis).

Lenkų buvo daug, nemažiau trijų batalionų vien tik prie Valkininkų geležinkelio stoties. Su gyventojais buvo mandagūs, geresni už pirm buvusius, tik reikalavo daug pastočių transportui šaudmenų, maistui ir sužeistųjų evakuacijai kautynėms prasidėjus.

1923 m. vasario 15 d. 6 val. ryto (žr. *Trimitas* Nr. 128, Kaunas, 1923, vasario 22 d., 4 psl. ir J. Valicko laišką) lenkai pradėjo lietuvių sargybų puolimą. Jie nebeapasitenkino vien neutralios zonos ruožu, kurį jau veik visą buvo užėmę. Didesnėmis jėgomis puolė Paakmenės, Karpiškių, Strielčiškių, Kalėnų, Kaniūkų, Gudakiemio kaimus; mažesnėmis jėgomis puolė į šiaurę nuo Vilkokšnio ežero esančias sargybas Spindžio ir Ilgio ežerų tarpekluose. Sniego buvo daug, Merkio upė ir ežerai buvo stipriai užšalę, tad naturalias kliūtis sudarė tik pusnynai, tačiau, visur buvo galima praeiti.

Lenkų puolimas lietuviams nebuvo visai netikėtas. Dzūkai, vietos gyventojai, prijautė saviesiems ir apie lenkų atvykimą ir telkimąsi neutralioje zonoje pasistengė pranešti. Kariams buvo draudžiama eiti į neutralią zoną ir žvalgyti, nors kartais eidavo. Žvalgymą vykdavo šauliai ir partizanai. Pagal iš jų gautas žinias sekimas sargybų linijoje buvo sustiprintas, bet daugiau nieko nebuvo daroma.

Pirmieji lenkų priekinių dalinių puolimai sargybų buvo atremti. Puolus lenkų pagrindinėms jėgoms, mūsų sargybos, kurių buvo nedaug ir tolokai viena nuo kitos išsidėsčiusių, buvo priverstos pasitraukti. Valkininkų geležinkelio stotį lenkai užėmė dar prieš puolimo pradžią, be kovos, nes ten mūsų sargybų nebuvo. Prie Strielčiškių k. lenkai sutiko stiprų lietuvių sargybos

pasipriešinimą (J. Valicko suteiktos žinios). Lietuviai gynėsi atkakliai, bet buvo priversti pasitraukti. Keletas kareivių ir vienas karininkas (nebeaišku, kurioje vietoje) pateko į lenkų nelaisvę.

Vilniuje vasario 16 d. žmonės jau matė gatvėje lietuvius kareivius belaisvius. Viena lietuvaite gimnazistė užkalbino lietuvius belaisvius ir buvo suimta (žr. *Vilniaus Golgota*, 211 psl.).

Paakmenę gynė lietuvių sargyba, 9-10 vyrų. Pirmąjį lenkų puolimą sargyba atrėmė. Pakartotinu puolimu lenkai užėmė Paakmenę, sargyba pasitraukė. Nakties metu lietuviai iš Jokėnų ir Paručių kaimų kontratakavo lenkus ir Paakmenę atsiėmė. Tačiau, lenkai vėl puolė ir kaimelį užėmė. Paakmenės kaimelis kelis kart ejo iš rankų į rankas (J. Valicko suteiktos žinios). Vasario 18 d. lietuviai liovėsi puolę, ir lenkai pasiliko Paakmenės kaimelyje. Lenkai vykdavo tik žvalgymą Jokėnų ir Paručių kaimų link.

Per vasario 15 d. puolimą lenkai užėmė šias vietas, esančias šiaurės neutralios zonos, kur stovėjo mūsų sargybos: Paakmenę, Karpiškis, Zakarus, Kalėnus, Kaniūkus, Spenglininkus, Gudakiemį ir dar keletą mažesnių gyvenviečių. Priėję prie Samnykų kaimo ir sutikę pasipriešinimą, jie sustojo.

Į šiaurę nuo Vilkokšnio ežero lenkai vykdė mūsų sargybų puolimą Spindžio ir Ilgio ežerų linijoje. Šio baro viršininkas, 6 kuopos vadas, kurio vadovietė buvo Bagdanonyse, buvo apdairus. Gavęs žinių iš vietos gyventojų apie lenkų užėmimą neutralios zonos ir galimą puolimą, sargybas sustiprino kuopos rezervais lenkų puolimo išvakarėse. Artėjant lenkams prie mūsų sargybų, jie buvo sutikti stipria ugnimi. Lenkai pasitraukė ir puolimo nepakartojė. Atrodo, kad šiame bare lenkai saugojo sparną puolantiųjų lenkų pietuose ir pasitenkino vien tik susišaudymu su mūsų sargybomis (žr. schemą).

(Pabaiga sek Nr.)

ŠTAI, SOVIETŲ IMPERIALIZMAS!

Maskvos valdovai šaukia, rėkia, girdi — nekomunistinės valstybės tai vergijos, bei tironijos pančiai, kuriuos sunkiai velka darbininkų luomas Europoje, Azijoje, Afrikoje, o ypač Amerikoje. Anot Maskvos viešpačių, visos kapitalistinės valstybės tai šlykštus imperializmas, grobiąs kitas, kaimynines valstybes. Štai, tikrovė! Štai, bolševizmo aukos nuo 1939 m. iki 1945 metų, štai, valstybės, kurias maskoliai pagrobė, arba apiplėšė:

1. Lietuva, 1940 m. bolševikų pagrobta; apie 65,000 kv. km., gyv. 3 mil.

2. Suomija, 1940 m. apiplėšta, neteko Karelijos, bei Petsamo vario ir nikelio kasyklų; 45,688 kv. km., gyventojų 470,000.

3. Estija, 1940 m. užgrobtą visa; 47,549 kv. km., gyventojų apie 1.2 mil.

4. Latvija, 1940 m. pagrobta visa; 65,791 kv. km., gyventojų apie 2 mil.

5. Rytinė Lenkija, 1939 m. užgrobtą; 201,000 kv. km., gyv. 9½ mil.

6. Rytprūsiai (Mažosios Lietuvos sritis) 1945 m., su Karaliaučiumi užgrobti; 22,544 kv. km., gyv. apie 2½ mil. Vokiečiai gyventojai išvaryti.

7. Karpatų-Ukraina — 1945 m. užgrobtą; 12,700 kv. km., gyv. 750,000.

8. Besarabija ir šiaur. Bukovina, užgrobtą 1940 m.; 47,664 kv. km., gyv. 2.7 mil.

9. Tannu-Tuva — 1945 m.; 166,000 kv. km., gyventojų apie 90,000.

10. Pietų Sachalinas — 1945 m.; 36,089 kv. km., gyventojų 200,000.

11. Kurių salynas — 1945 metais; 10,215 kv. km., gyventojų 5,000.

Šitie skaičiai byloja baisią tautų tragediją — čia kalbama apie vienuolika tautų, kurias neužgniaus ir gražiausia sovietų gražbylystė.

(Lietuvai duomenys paimti iš "Lietuvos TSR Geografijos", K. Gerulaitis; kitoms tautoms medžiaga panaudota iš "Der satanische Plan", Jaroslav Novak, Köln) Fr. Lak.

KAI PATARLĖS VIRSTA TIKROVE

JULIUS SMETONA

*Donec felix eris, multos numerabis amicos
Tempora si fuerint nubila, solus eris*

Kiek sykių nuo vaikystės dienų esu girdėjęs patarlę „Draugą pažinsi nelaimėje!“ Bet kas būtų galėjęs atspėti, kad netrukus pats gyvenimas man parodys tos patarlės išmintį. Kai 1940 m. birželio 15 d. raudonoji armija užplūdo Lietuvą ir tie, kuriuos tariau esant draugais, nuo mūsų nusigrįžo, o jų vietą užėmė iš nežinios iškilę asmenys, aš pagalvojau: kokie teisingi patarlės žodžiai, pasak kurių, tikrą draugą pažinsi tik nelaimėje.

Daug sykių apie šį mano patyrimą esu kalbėjęs su pažįstamais ir bičiuliais. Tačiau dabar atėjo laikas apie tai pakalbėti ir viešai. Jei to nepadaryčiau, nusikalsčiau tam asmeniui, kuris, nebodamas didžiulio asmeninio pavojaus, išgelbėjo mano a.a. tėvo ir mūsų visų gyvybes.

„Kybartų įvykiai“ iki šiol tebėra ryškūs mano atmintyje. Tačiau, kas nežino žmogaus atminties silpnumo! Todėl, užuot iš atminties atpasakojęs tuos įvykius, ryžausi pasinaudoti savo užrašais, sudarytais dar mums tebegyvenant Vokietijoje, tuoj pat po pabėgimo iš Lietuvos. Štai jie, žodis žodin nurašyti iš mano užrašų knygutės:

Birželio 15 d. naktis ir 16 d. rytas (1940).

1. ATISISVEIKINIMAS SU TĖTE.

Mus nemaloniai sujudino nuleista pertvara, ir mums sunku buvo matyti į mus atgręžtus sargybinių šautuvus. Per pereinamąjį punktą perėti nebuvo jokios vilties.

Kažkaip susidūriau su aplink besisukinėjančiu nepažįstamu policininku, kurs buvo labai nustebęs, kad mūsų ir net „Pono Prezidento“ neleidžia. Mano paklaustas, ar jis mus galėtų pravesti kitu keliu, atsakė, kad tai tesą vieni niekai. Suradau Tėtę ir pasakiau, kad yra vienas žmogus, kurs žino kelią į kitą pusę. Tėtė labai nudžiugo ir tuoj su manim nuėjo pas belaukiantį policininką. „Ar galėsite pervesti Poną Prezidentą“ — paklausia dar kartą. Jis kiek suabejojo, bet vis dėlto atsakė: „Galėsiu, einam“.

Atsisveikinęs su Tėte, kiek palengvėjusiu jausmu grįžau į savo automobilį, kuriame buvo Birutė su Antanėliu...

Nuo čia aprašyto įvykio praėjo 32-ji metai. Ilgai nežinojau mūsų geradario vardo ir pavardės. Tik kone dešimčiai metų praslinkus nuo tos lemtingos dienos, patyriau, kad tas „nepažįstamas policininkas“ yra Karolis Morkūnas ir kad jis gyvas ir sveikas. Labai apsidžiaugiau, nes ilgą laiką nerimau dėl jo likimo.

Netikėtai sutikto draugo tvirtumas ir drąsa išgelbėjo mano a.a. tėvą nuo Latvijos ir Estijos prezidentų likimo. Karolio Morkūno nelauktas atsiradimas prie tilto pertvaros Kybartuose pakeitė normalią įvykių eigą ir vilties šviesa nužymėjo mūsų tada taip tamsų kelią. Kiek vėliau

1. Birželio 15 d. naktis ir 16 d. rytas (1940 m.).

1. Atsisveikinimas su Tėte.

Mus nemaloniai sujudino nuleista pertvara, ir mums sunku buvo matyti į mus atgręžtus sargybinių šautuvus. Per pereinamąjį punktą perėti nebuvo jokios vilties.

Kažkaip susidūriau su aplink besisukinėjančiu nepažįstamu policininku, kurs buvo labai nustebęs, kad mūsų ir net „Pono Prezidento“ neleidžia. Mano paklaustas, ar jis galėtų mus pravesti kitu keliu, atsakė, kad tai tesą vieni niekai. Suradau Tėtę ir pasakiau, kad yra vienas žmogus, kurs žino kelią į kitą pusę. Tėtė labai nudžiugo ir tuoj su manim nuėjo pas belaukiantį policininką. „Ar galėsite pervesti Poną Prezidentą“ — paklausia dar kartą. Jis kiek suabejojo, bet vis dėlto atsakė: „Galėsiu, einam“.

Atsisveikinęs su Tėte, kiek palengvėjusiu jausmu grįžau į savo automobilį, kuriame buvo Birutė su Antanėliu, tėnaitė ir mūsė.

DĖL KAZIO VEVERSKIO

ALGIRDAS VYTVINTAS

Š.m. KARIO 5 nr. 167 psl. Jurgis Gediminėnas savo komentarų mišrainėje pacituoja iš žurnalo į LAISVĖ Vlado Ramojaus knygos citatą, kurios gale rašoma: "Paspildant šio LLArmijos kūrėjo ir vado charakteristiką, reikia pridėti, kad bet kokia neteisybė visada iššaukdavo jo aktyvią reakciją. Jo įsitikinimu, pasipriešinimas neteisybei išvedė jį iš Jurbarko gimnazijos. Išėjo ir iš Karo mokyklos, nes jam atrodė, kad karinės drausmės formom užmaskuojama daug neteisybės..."

Žmonių, kuriuose bet kokia neteisybė iššaukia aktyvią reakciją, kaip ir manyje, nėra taip daug. Daugumas komentatorių, tačiau, priklauso prie tokių, kurie remiasi teisybe. V. Ramojus, kaip matyti iš citatos, nėra tiesioginis žinių šaltinis apie Veverskį, nes, jeigu karinė drausmė būtų buvusi problema, tai Veverskis nebūtų perėjęs iš aspirantų į kadro kariūnus.

Nežiūrint to, komentatorius Jurgis Gediminėnas, per trečią ar ketvirtą kaimą atėjusį plepalą vėl savaip iškraipo: "Gal ir reikia... tokių didvyrių... kaip Lietuvoje žuvę plk. lt. Juozas Vitkus, kpt. Juozas Semaška, bet, mano nuomone... Kazys Veverskis tokiai rolei yra visai netinkamas", kadangi — "kaip toks Kazys Veverskis, kuris, anot generolo Galvydžio-Bykausko 'žmogus be kara maks-la', visai nežinomas vyrukas, išmestas (!? A.V.) iš gimnazijos ir iš Karo mokyklos, galėjo pasidaryti Lietuvos Laisvės Armijos vadu?"

Pirmiausia, žmogus tol nežinomas, kol jis nepasidaro žinomas. Antra, V. Ramojaus neparašyta, kad Veverskis buvo iš gimnazijos išmestas. Jeigu Veverskis būtų buvęs iš gimnazijos išmestas, tai su blogo elgesio pažymiu jis nebūtų buvęs priimtas į Karo mokyklą. Nei Veverskis, nei visi 23-čios laidos kariūnai iš Karo mokyklos nebuvo išmesti! Jie išstojo, jie išėjo, tuo pačiu automatiškai tapdami "liaudies priešais".

Galima būtų dar daug daugiau pasakyti, bet ką gali pasakyti komentatoriui, kuriam, atrodo, nežinoma, kas Liet. Enciklopedijoje apie Veverskį parašyta. Tačiau, gal būtų jam ir kitiems bus įdomus čia pridodamas mano ir Veverskio, buvusio karo mokslo draugo, atsiminimų pluoštas.

BENDROS VALANDOS SU VEVERSKIU

Susipažinau su Veverskiu 1939 metais stodamas į Karo mokyklos 23-čią kadro laidą, į kurią Veverskis perėjo, iš keliais mėnesiais anksčiau kursą pradėjusių, aspirantų.

Užsiėmimų pertraukų metu, kadangi netoli vienas kito rikiuotėje stovėjome, dažnai nuvirs-

davome po tuo pačiu krūmu pailsėti. Kadangi aš buvau tylus, o jis, dažniausiai, išsitraukęs užrašų knygutę joje ką nors žymėdavo, gal būt, savo poezijai ar dainoms, tai vienas kito netrukdydavome, pasitenkindami keletos žodžių persimetimu. Jis buvo tvarkingas ir drausmingas kariūnas, gerai sekė pamokas ir gerai išlaikydavo egzaminus. Kai užėjo rusai, jo dvasia sukilo: kūrė dainas, rusiškų dainų, kurias mums reikėdavo lietuviškai dainuoti, žodžius išversdamas bauriais, ir būtinai norėjo iš mokyklos pasiliuosuoti. Aš, tuo tarpu, buvau nusprendęs mokykloje pasilikti, nes, galvojau, kol dar yra lietuvių korpas, lietuviai karininkai galės sulaikyti mūsų, ypač kaimo bernelius nuo išsišokimų ir nuo paraudonėjimo. Likimas tačiau lėmė ką kita.

1940 metų lapkričio 23 dieną apie vidurnaktį visą mūsų kursą, išskyrus keturis, kurie savo marškinius išvertė raudonai, paleido. Kurie buvo iš aspirantų perėję į kadrą, kaip Veverskis, tuos paleido į atsargą, o kitus, kaip aš, paskirstė į pulkus užbaigti karinės tarnybos laiką — daugumą jaunesniųjų vadų pareigoms.

Veverskį tekdavo susitikti Vilniuje, kur jis buvo pradėjęs studijuoti, tuo pat metu dirbdamas pogrindyje, pogrindžio spaudoje. Jo dėka dažnai gaudavome slaptų laikraščių ir informacijų apie artėjančią karą.

Kadangi buvau pasilikęs rikiuotėje, kulksvaidžių kuopoje, tai dar anksti, 1941 metų pavasarį, mus iškėlė į poligoną, vėliau į Pabradės poligoną. Iš ten, karui su vokiečiais prasidėjus, buvau išvežtas į Rusiją. Tik Rusijos gilumoje pasisekė iš raudonosios armijos pabėgti ir tai artimiausiu keliu, pereinant frontą ir įsijungiant į vokiečių kariuomenę. Pašto ryšio iš fronto į Lietuvą ilgą laiką nebuvo. Mano namiškiai ir draugai buvo jau pasimeldę už mano sielą, nes laikė mane žuvusiu.

1942 metais pirmą kartą pavyko gauti atostogų ir atvykti į Kauną, kur beeidamas Laisvės aleja susitikau Veverskį. Trumpai apšnekėjęs pastarųjų poros metų abiejų išgyvenimus, jis, stačiai, užklausė mane, ar aš esu pasidaręs "prūsų", ar ne. Atsakiau, kad esu toks kaip ir buvau, ir kariauju prieš priešą už išvežtus lietuvius, bro-

sutikome ir daugiau bičiulių, kurie atjautė mūsų nelaimę ir nesišalino nuo mūsų. Vienas tų prielankiųjų buvo velionis advokatas Misiurevičius, kurio lojalumas mano a.a. tėvui išliko nepakitęs iki pat galo. Tą nelaimingą naktį netikėtai susitikęs su mano tėvu prie pat Vokietijos sienos, Misiurevičius jam padėjo, kuo galėjo. Labai malonus ir paslaugus jis buvo ir mums, nors iki to laiko mes net nebuvome pažįstami.

"Karyje" dar gana plačiai buvo rašyta apie "delegacijos" mano tėvui į Kauną gražinti žygius Kybartuose ir Eitkūnuose, bei kitų asmenų veiksmus, kai Kaunas jau buvo raudonosios armijos užimtas. Kadangi šiandien visiems yra labai aišku, kas būtų atsitikę, jei mano velionis tėvas būtų grįžęs į Kauną, kai jame šeiminkavo bolševikai, "delegacijos" ir kitų asmenų veiksmų tolesnis aiškinimas vargu ar beturėtų prasmės.

*Nuoširdžiai sveikiname buvusį Lietuvos Krašto Apsaugos Ministerį
ir dabartinį ilgametį Ramovės Centro Valdybos Pirmininką*

GENEROLĄ STASĮ DIRMANTĄ,

švenčiantį savo veiklaus 85 metų amžiaus sukaktį

ir linkime daug sveikatos.

New Yorko Ramovėnai ir KARIO štabas

lius, seses ir vadus, bet ne už vokiečių "vaterland'ą". Veverskis mane supažindino su padėtimi Lietuvoje, apibūdino Lietuvos Laisvės Armiją ir klausė, ar aš negalėčiau, iš fronto grįždamas, parvežti ginklų. Paaiškinau, jog esu padaręs raportą, kad mane perkeltų į Savisaugos Dalinius, kuriuose trūko karininkų, ir, kad turėjau vilties patekti į 9-tą batalioną Kaune, kur man vieta buvo pažadėta. Kol raportai praėjo, kol grįžau iš fronto, tai teko atsidurti Vilniuje, kur, tarp kitų pareigų, buvau paskirtas ir bataliono ginklavimo karininku. Tuo pačiu tapau ir L.L. Armijos municijos tiekėju, žinoma, turbūt ne pagrindiniu.

Veverskis porą kartų atsiėmė šaudmenis pats, o vėliau pristatė ryšininką, kuris sutartu laiku, kas savaitę, iš ginklų sandėlio išnešdavo čemodaną šaudmenų, bei granatų. Veverskiui parūpinau kareivio knygutę — "Soldbuch", kurioje įrašė save vardu — Kazys, nors iki tol žinojau jį kitu vardu. Keleta kartų parūpinau jam ir daugiau antspauduotų ir pasirašytų, bet neužpildytų, kareivio knygučių, bei komandiruotės pažymėjimų. Į namus, kur mūsų bataliono štabas stovėjo, pirmosios sovietų okupacijos metu buvo perkeltas kariuomenės švietimo skyrius. Veverskiui daviau išsinešti kelis čemodanus statutų ir kitokios lietuviškos karinės literatūros, kurią jis pats skaitė, o statutus, matyt, galvojo išsaugoti ateičiai, nepriklausomos Lietuvos kariuomenei.

Niekad negirdėjau, jog jis būtų savinęsis L.L. Armijos vado vardą, kuris, turbūt, vėliau jam užtarnautai buvo suteiktas. Užklaustas, kokias pareigas jis eina, atsakė, kad esąs vadovybėje, o pareigos bus paskirtos tada, kada tam bus reikalingas. Anot jo tokiam reikalui esant, aš turėjau būti pasiruošęs perimti Vilniaus apylinkės ginklavimo viršininko pareigas.

Mūsų batalionui besitraukiant nuo rusų, su-

sitikome paskutinį kartą Kaune. Jis organizavo partizanų būrius ir kvietė mane su daliniu prisijungti, pasitraukus į miškus ir pradėti partizaninę veiklą prieš rusus. Čia mūsų nuomonės nesutiko. Kautynių pragarą ne kartą išgyvenęs, žinojau, kad prieš milijonines rusų ir mongolų armijas, palyginti, tik saujelė lietuvių partizanų ne ką tepadarys. Svarbiausia, kad Lietuvos vietovė tam visai netiko. Žaliąją ir Pūnios girias rusai galėjo per porą savaitių išdegti ir visus mūsų partizanus išspirginti. Laimė, kad jie to nepadarė. Patyrimo vedinas, turėjau tikslą juo daugiau lietuviško uniformuoto jaunimo išvesti, iš mūsų tautą naikinančio karo, gyvus ir sveikus tautos ateičiai.

Likimas lėmė, kad mano planams padėjo vokiečių planai, kurie mus nubloškė į Belgijos pasienį. Tris mėnesius prieš karo pabaigą didelė dalis bataliono, kiek aš jo surinkti galėjau, persirengė civiliais rūbais ir perėjo į amerikiečių pusę. Nei vienas iš jų nepateko į, tuo metu, taip garsią amerikiečių nelaisvę. Pora metų palaukę Lietuvos laisvės, išsiskirstėme į visas pasaulio šalis, kur "vėjas mus nupūtė".

Nežiūrint kokia mano ar kitų panašiai galvojančių nuomonė tada buvo, reikia niekad neužmiršti, kad didžioji tautos dauguma net negalvojo kada nors savo gimtąjį kraštą palikti, antraip nei Lietuvos vardo dabar nebūtų likę. Tūkstančiams, ypač, jau nepriklausomoje Lietuvoje gimusio ir užaugusio jaunimo ir kaikiuriems senimo todėl tebuvo dvi išeitys: arba žūti, arba Sibire supūti. Tūkstančiai tad ir pasirinko Pilėnų kunigaikščio Margio likimą!

Dar ir šiandieną stovi atmintyje "Kazio" Veverskio paveikslas, kaip drausmingo kariūno, sumanaus karininko L.L. Armijoje, gabaus organizatoriaus, poeto ir žurnalisto.

LIETUVIAI SOVIETŲ KONCENTRACIJOS STOVYKLOSE

O. URBONAS

(Pabaiga)

Pradėsiu nuo to, kad Sovietų Sąjungoje kiekvienas pilietis, ar pilietė, sulaukęs 16 metų gauna pasą. Išimtį sudaro tik kolūkiečiai, kuriems pasas į rankas neišduodamas, bet laikomas kolūkio valdyboje, matomai, kad kolūkiečiai neišsibėgiotų. Tai vidaus pasas, kuris tinkta vien tik savame krašte. Pirmame puslapyje, betarpiu po vardo, pavardės, gimimo vietos ir datos, eina skiltis "tautybė".* Tautybė įrašoma pagal tėvų kraują: rusas, gudas, lietuvis, totoris, žydas ir t.t.

Jei asmuo yra gimęs mišrioje šeimoje, tada milicija, išduodama pasą, leidžia pasirinkti tautybę — vieną iš tų, kuri įrašyta tėvų pasuose. Šis pasirinkimas daromas vieną kartą visam gyvenimui ir pakeisti savo tautybę, net, sakysime, iš tėvo tautybės į motinos, arba atvirkščiai, po paso išdavimo yra absoliučiai neįmanoma. Mišriosiose šeimose, paprastai, prieš vaikui išsiimant pasą, tariamasi, nes visiems yra žinoma kaip svarbu Sovietų sąjungoje turėti "gerą" tautybę. Jei vienas iš tėvų yra rusas, nėra ir ko galvoti, reikalinga imti naudingiausią tautybę — rusų, tačiau, kitais atvejais klausimas išrišamas tautybės "kokybės" ir pragyvenimo vietos. Totorių-ukrainiečių šeimose vaikai bus užrašyti ukrainiečiais, totorių-žydų šeimose — totoriais, nes geriau būti ukrainiečiu negu totoriu ir — totoriu negu žydu.

Tačiau, neapsieinama vie tik su pasu. Stojant į bet kokią darbą, arba — į universitetą, net į sporto klubą, persikeliant į kitą gyvenamą vietą ir, žinoma, prieš kelionę į užsienį, kiekvienas pilietis privalo užpildyti anketą. Tos anketos yra įvairios pagal klausimų kiekį ir charakterį, taip pat priklauso ir nuo vietos svarbumo, kur pilietis važiuoja, arba nori įstoti. Tautybės klausimas, tačiau, yra kiekvienoje anketoje. Atsakyti į tą klausimą pilietis privalo tiksliai, taip kaip yra įrašyta jo pase.

Be Sovietų Sąjungos, šiandieniniame pasauly yra tik vienas kraštas kur pilietis turi visuo-met turėti su savim certifikatą su savos tautybės nurodymu ir kur joks tikėjimo pakeitimas neduo-

* Užsienių pasuose tautybė neįrašoma. Kiekvienas sovietų pilietis, gaudamas užsienių pasą, yra perspėjamas, kad užsienyje užklaustas, privalo atsakyti tik, kad jis yra Sovietų Sąjungos pilietis.

da teisės pakeisti ir certifikatą. Tai Pietų Afrika. Tiesa, Pietų Afrikoje pase įrašoma tik viena raidė, kuri žymi tautybę (ar rasę) — baltas, spalvuotas, negras, indas, kinietis ir t.t., o Sovietų Sąjungoje tas reikalas yra detalizuotas daug daugiau. Tačiau, viskas kitas stebėtinai supuola — net ir tuo, kad kaip Pietų Afrikoje, taip ir Sovietų Sąjungoje, rasinis ("fašistinis tyrinėjimas") buvo pradėtas ne nuo antisemitizmo.

Tačiau, yra ir didelis skirtumas tarp Pietų Afrikos ir Sovietų Sąjungos. Pietų Afrikos apar-teido politika pravedama įstatymų keliu, ir įstatymai nustato kas galima ir kas negalima kiekvienos rasės atstovams. Tie suvaržymai yra legalūs, dokumentaliai suformuluoti ir kiekvienam teismui privalomi. Sovietų Sąjungoje niekuomet nebuvo paskelbtas įstatymas, kuris varžytų kokios nors tautybės teises, bet kiekvieno piliečio "kraujas" yra užfiksuotas pase in anketose ir kiekvienas pilietis traktuojamas pagal savo "kraują". Volgos vokiečiai buvo ištremti į Sibirą, arba sukišti į kalėjimus ir sušaudyti vien tik dėl savo tautybės (Hitleris 1941 metais, vis tik, nepalietė gyvenusius Vokietijoje rusus); kalmukai, čečenai, ingušai ir Krimo totoriai buvo ištremti į Sibirą. Krimo totoriai ir šiandieną dar neturi teisės grįžti atgal į Krimą. Nebeatmenu kur, tačiau skaičiau tokią vieno rusų rašytojo pa-žiūrą: "Vienodi poliai vienas kitą stumia. Tur būt dėl to mūsų valdžia taip neapkenčia Pietų Afrikos, o ten, kiek man yra žinoma, irgi nelabai palankiai žiūrима į SSSR."

Kai Nikita Chruščiovas XX ir XXII komunistų partijos suvažiavimuose prakeikė Staliną, jis paminėjo ir kalėjimus, ir kankinimus ir žudymus. Bet vienos temos jis nepalietė, tai Stalino nacionalinės politikos ir su ja surištų prasikaltimų. Tam jis turėjo dvi priežastis; pirmą, kad pripažinus Stalino nacionalinę politiką, o tuo būdu ir sovietiškąjį nacizmą — būtų pastatytas lygybės ženklas tarp SSSR ir hitlerinės Vokietijos; antrą: jis norėjo Stalino "tautų draugystę" panaudoti savo tolimesniems tikslams. Gi, faktiškai tautinė neapykanta, meniškai nukreipta, jau senai tarnavo Rusijoje "saugos vožtuvu" prieš tautų nepasitenkinimą. Ir ne be reikalo Stalinas

plačiai atidarė tą vožtuvą 40-tų metų pradžioje: kraštas buvo nualintas, badavo, krašte paplito baisi neapykanta — reikėjo tai neapykantai duoti kokį nors prasiveržimą.

Šia prasme dabartiniai SSSR vadai eina Chruščiovo pėdomis; jie mielu noru pripažįsta bet kurias kvailystes ir klaidas “didžiojo dešimtmečio” (taip propagandoje buvo vadinamas N. Chruščiovo laikotarpis, kol jis savo rankose dar laikė valdžią), tačiau atkakliai paneigia sovietiskąją nacizmą. “Broliškoji lygiateisių sovietų tautų draugystė” lozungas tebelieka nepasikeitęs nuo Stalino laikų.

Skaitant sovietiskus laikraščius, arba klausant radio tenka visuomet išgirsti, arba skaityti ura-patriotiškus straipsnius apie “nesugriaunamą mūsų krašto tautų draugystę”. Žmonės Sovietų Sąjungoje priprato prie propagandos, juos jau nebeatstumia toki, pavyzdžiui, plakatai: “Lai gyvuoja didžioji sovietų tauta, komunizmo statytoja”. Tačiau, jie skaito ir klauso apie “tautų draugystę” su kreiva šypsena. Tam, iš tikrųjų, netiki niekas.

Kaip šis klausimas atrodo tikrumoje, rasime akivaizdžiai aprašyta L. Vladimirovo knygoje “Rusija be pagražinimo ir nutylėjimų”, 262-263 psl.:

“1947 metais kalbėjau apie antisemitizmą su studentu, mano kolega. Kolega tuojau apie tai pranešė slaptajai policijai ir per keleta dienų policijos nesudėtingos provokacijos pagalba, buvau pasiūstas 7 metams į lagerį. O Grigorijus Svirskis kalbėjo apie tai 1966 metais Maskvoje, rašytojų susirinkime. Žinoma, jo kalba niekur nebuvo atspausdinta, bet tučtuojaus tapo pažodžiui žinoma ir padarė atominės bombos sprogiomo įspūdį. Svirskis turėjo drąsos paliesti labiausiai uždraustą Sovietų Sąjungoje temą — temą tikrųjų santykių Sovietų Sąjungos tautų tarpe. Ir jis padarė tai, ne tik viešai, bet net akivaizdoje vyriausiojo partijos ideologo, CK KPSS sekretoriaus, Petro Demičevo, kuris tame susirinkime dalyvavo. Svirskis kalbėjo apie tai viešai, ir jis iki šiol, kiek man yra žinoma, tebėra laisvas. Ar tai ne progresas?”

Jis kalbėjo: “Praėjusią vasarą su keleta draugų keliavome po mūsų kraštą. Atvykome į Osetiją ir pastatėme savo palapinę vieno kaimelio pakraštyje. Mus aplankė vietinių gyventojų grupė, kuri susipažinus, einant Kaukazo svetingumo papročiais, pakvietė mus į vestuves, kurios turėjo neužilgo prasidėti kaimė.

“Nėra reikalo ir kalbėti, kad pakvietimas buvo su dėkingumu priimtas. Tačiau, kai mes jau buvom pasirengę eiti, vienas iš vietinių gyventojų, atydžiai į mane pasižiūrėjęs, pasakė, kad man gal ir geriau būtų neiti. Nieks nesuprato

kame čia dalykas, bet aš vistik pasilikau prie palapinės.

“Trumpam laikui praėjus, pamačiau, kad prie manęs bėga keletas vietos gyventojų. Dar iš tolo jie sveikino mane ženklais. Tai buvo osetinai, jų tarpe — kaimelio seniūnas ir tas vyrukas, kuris man patarė neiti. Visi jie mane atsiprašinėjo ir beveik už rankų nuvedė prie iškilmingai padengto stalo. “Atleisk, drauge”, tarė vienas iš jų, “tokia klaida atsitiko. Supranti, mes iš karto tave palaikėme gruzinu”.

“Mūsų tolesnė kelionė ėjo per Gruziją. Gruzijos sostinėje, Tbilisi, gatvėje prie manęs priėjo pora išsigėrusių vyrų ir kažko paklausė savo kalba. Aš jiems atsakiau rusiškai, kad jų kalbos nesuprantu ir — tada vienas iš jų smogė man kumščiu į veidą.

“Incidentas baigėsi milicijoje. Kada budintis milicininkas atvėrė mano pasą, kad įrašytų į protokolą nukentėjusio pavardę, vienas iš užpuolikų pasižiūrėjęs į mano pasą tiesiog griebėsi už galvos: “Oi, dovanok”, sušuko jis, “daryk su manim ką nori, mes pamanėme kad tu esi armėnas”.

“Toliau mes patekome į Estiją, ir ten niekas nenorėjo su manim kalbėti, nes estai laikė mane rusu. O kai mūsų kelionė pasibaigė ir aš sugrįžau į Maskvą, tai sužinojau, kad mane nepatvirtino žurnalo “Tautų draugystė” redakcijos nariu dėl to, kad esu žydas.

Tai taip stovi reikalai su tautų draugyste mūsų krašte, draugai.”

Darbo — pataisos lageriai, specai, kalėjimas — viskas tas yra komunistų priemonės, eliminuoti savo galimus būsimuosius priešus. Bet tokia jau yra žmogaus psichologija, kad priemonė, kuri iš dienos į dieną yra taikoma dideliame žmonių kiekiui, laikui bėgant nustoja efekto ir žmonių nustoja jos ypatingai bijoti. Tada reikalinga sugalvoti ką nors naujo.

Anksčiau oficiali komunistų propaganda skelbė, kad psichiniai žmonių susirgimai yra, ne kas kitas, kaip “kapitalizmo išgyvenimai”, bet laikui bėgant įsitikino, kad ir “psichinė liga” gali būti pavartota “ad majorem komunizmo gloriam”.

1968 m. rudenį grupė Maskvos studentų ir prijaučiančių žmonių išsiuntė didelį skaičių pakvietimų susirinkti prie Puškino paminklo paskirtą dieną ir valandą, protestui prieš komunistų kariuomenės įžengimą į Čekoslovakiją. Jiems, žinoma, nebuvo paslaptis, kad iš kiekvieno šimtukų išsiųstų pakvietimų bent vienas tuojau atsiras ant KGB rašomojo stalo. Ir jie vis gi tai padarė. Žinia apie tą demonstraciją plačiai pasklido Vakaruose ir daug apie ją buvo rašyta, tačiau pats faktas, kad toki pakvietimai tikrai buvo išsiuntinėti, praėjo beveik nepastebėtas. O

tas, mano nuomone, yra lemiantis faktorius višame šitame dalyke. Jie sąmoningai ėjo į pražūtį, jie sąmoningai aukojosi, kad iššauktų, ne tik Sovietų Sąjungoje, bet ir Vakaruose, reakciją ir atgarsį. Anksčiau tokių dalykų nebuvo.

Demonstracija tęsėsi vos tik keleta minučių. Iš anksto sutelkti ir civiliniai aprenkti čekistai demonstrantus sumušė ir suėmė. Iš demonstrantų pripuolamai likusi laisvėje N. Garbanevskaja, aprašė demonstracijos eigą ir jos likvidaciją. Jos knyga "Vidurdienis" buvo Sovietų Sąjungoje Samizdato (Samisdat: sam = pats ir izdat = su-trumpintai — leidykla. Slapta leidykla, kuri leidžia knygas ranka perrašinėjamas, arba spausdintas šapirografu), vėliau pateko į Vakarus ir buvo išspausdinta prancūzų leidyklos Lafon. Tai knyga apie sovietų teisę ir teisėtumą, apie Stalino įpėdinių nusikaltimus, apie didvyriškumą tų neskaitlingų žmonių, kurie pasipriešino sovietų tironijai. 1970 m. liepos 7 dieną Garbanevskaja buvo suimta ir nuteista iki gyvos galvos priverstino "gydymo" psichiatrinėje specialaus tipo ligoninėje, kuri yra KGB žiunoje.

Tai naujas sovietų valdžios kovos būdas — žmonės, kurie turi būti izoliuoti dėl jų priešingų politinių pažiūrų, ar veiksmų, uždaromi į bepročių namus, kuriuos prižiūri KGB.

Į tas ligonines, drauge su tikrai sergančiais, talpinami ir visai sveiki žmonės. Tokiu būdu jie nustoją teisės gintis teismo keliu ir pakliūna į sąlygas žymiai baisesnes kaip lagerių ar kalėjimų. Pirmoji šio tipo ligoninė buvo įrengta, dar prieš karą, Kazanėje. Jau tada ligoninė turėjo politinių kalinių skyrių. Po karo, tokia pat ligoninė buvo įrengta Syčevka mieste, Smalensko apygardoje. 1952 metais tokia ligoninė buvo atidaryta Leningrade, 1965 m. — Černiachovsko mieste, Kalinino apygardoje, 1966 m. — Minske, 1968 m. — Dnepropetrovske. Manau, kad šis sąrašas yra, toli gražu, nepilnas, nes gauti šios rūšies statistinius davinius, kaip kiekvienam suprantama, yra beveik neįmanoma.

Priverstinai gydant, žmonės yra fiziniai kanKinami, jie gauna dideles dozes aminasino, arba sulfacino preparatų, kurie iššaukia smarkų šoką ir ardo žmogaus organizmą. Jiems išvirškščia natrijo-amitylą, kuris žmogų silpnina, numarina jo valią. Po injekcijos žmogus būna valandomis kamuojamas apklusinėjimų.

Tų spec-kalėjimų personalas yra sudaromas iš prižiūrėtojų paimtų iš MVD kariuomenės, baltuose chalatuose. Sanitarai — iš kalinių kriminalistų, ištikimai tarnaujančių KGB, irgi baltuose chalatuose. Daugelis aukštesniojo ir vidurinio personalo po baltu chalatu dėvi KGB antpečius.

Griežto arba specialaus režimo lagerio kaliniai," rašo Garbanevskaja, "negalėdami išlaikyti

lagerio gyvenimo sąlygų, mėgina simuliuoti beprotį, ir kai kam tas pavyksta. Tačiau, patekę į tokią psichiatrinę ligoninę, jie greitai įsitikina, kad čia dar žymiai blogiau ir tada maldaudami prašo gydytojus siūsti juos atgal... Tas, kuris užsispiria ir neprispapajsta ligoniui, beveik neturėtų vilties iš tokios ligoninės išėiti." Vienu žodžiu, čia patekęs — palik viltį amžinai.

Knygoje "Vidurdienis" patalpintas ir generolo P. G. Grigorenko, kuris dabartiniu metu sėdi tokioje ligoninėje, straipsnis. Jis rašo: "SPB ligonis neturi net tų minimalinių teisių, kurias turi kiekvienas kalinys. Jis, bendrai, neturi jokių teisių. Gydytojai gali su juo daryti ką tik jie nori, ir niekas jo neapgins, joks jo skundas, arba skundas tų, kurie su juo gyvena, iš ligoninės neišeis."

Rusų biologas ir genetikas Jaures Medvedevas 1970 m. gegužės mėn. buvo suimtas ir pasodintas į tokią psichiatrinę ligoninę. Jo uždarymas iššaukė protestų audrą, ne tik Sovietų Sąjungoje, bet ir Vakaruose. Audra pasiekė tokio didumo, kad sovietų valdžia buvo priversta, po 3 savaičių, jį iš ligoninės išleisti. Laisvėje būdamas jis parašė knygą, kurią pavadino: "Kas yra beprotis". Joje jis smulkiai aprašo savo suėmimą ir gyvenimą ligoninėje. Knygos pradžioje jis rašo: "Mane išleidžiant buvo pasakyta, kad aš užmirščiau visą tą istoriją. Aš sutikau, bet pastačiau tam tikras sąlygas. Dabar, 3 mėnesiai po to įvykio, paaiškėjo, kad ana pusė nenori laikytis duotų pažadų. Tas duoda man veikimo laisvę. Veikimo būdo pasirinkimas esamomis sąlygomis, nesudaro jokios problemos — negalima slėpti faktų, kurie turi tokią nepaprastai didelę reikšmę ir taip didžiai įdomūs."

Kas gali garantuoti, kad tam tikras skaičius mūsiškių lietuvių nesėdi tokioje ligoninėje?

LITERATŪRA

- J. Margolinas, "Kellionė į Ze-Ka kraštą".
 A. Marčenko, "Mano parodymai".
 A. Solženicinas, "Viena diena Ivano Den. gyvenime";
 "Atsitikimas Krečetovkos stotyje";
 "Vėžininkų ligoninė".
 B. Širajevs, "Neužgėstantis švyturys".
 V. Bukovskis, "Opozicija kaip protinė liga S. Sąjungoje".
 J. Daniėlius (Nikolai Aržak), "Kalba Maskva".
 A. Kuznecovas, "Babj Jar".
 A. Jašinas, "Vologodsko vestuvės".
 V. Nekrasovas, "Antroji naktis";
 "Abipus okeano".
 E. Ginsburgas, "Staigus maršrutas".
 N. Krasnovas, "Ko negalima užmiršti".
 S. Maksimovas, "Taiga".
 Siniavskis (Abram Terc), "Liubimov".
 N. Mandelstamas, "Atsiminimai".
 N. Garbanevskaja, "Vidurdienis".
 L. Vladimirovas, "Rusija be pagražinimų ir nutylėjimo".
 J. Medvedevas, "Kas yra beprotis".

Kovon už Tėvynės laisvę

K. MILKOVAITIS

(Mintys iš paskaitos skaitytos per Lietuvos Kariuomenės Atkūrimo pamainėjimą Toronte, 1971 m.)

Išvengęs bolševikų spąstų ir laimingai atsidūręs už Lietuvos sienų, prof. Juozas Eretas rašė:

“Ištrūkau iš bolševizmo nasrų ne tam, kad sukėčiau istorijos vėjų neišdraskomą smagų lizdą — ištrūkau tam, kad laisvoje šalyje kovočiau už sugrąžinimą laisvės Lietuvai. Mes, kurie naudojames Vakarų pasaulio laisve, neturime teisės gyventi savarankišką gyvenimą. Mūsų laisvė nėra privilegija, o pareiga... Dėl to mūsų vieta yra tame frontu, kur kovojama už vargstančių brolių, už kankinamų seserų išlaisvinimą. Mes neturime teisės į smagumus bei malonumus, kol vargsta nors ir vienas kalėjime, koncentracijos stovykloje, kolchoze, kol prievartaujama tauta... Kas išliko gyvas po baisios audros, tas ir turi veikti — veikti už tuos, kurie kankinami Sibire, veikti ypač už tuos, kurie laisvame pasaulyje yra tapę vergai materializmo... iš kurių atminties vis labiau išnyksta kraštas, kuris jiems davė gyvybę.”

Štai žodžiai žmogaus, kuris net nėra lietuvis. Štai žodžiai, kurie strėlės aštrumu sminga ne tik į širdį, bet ir į sąžinę ir kurie turėtų būti išgirsti kiekvieno lietuviu.

Bet neabejoju, kad Toronte, kaip ir visur, yra tautiečių, kurie švenčių metu paraginti žodžiu, per spaudą ar per radiją, numoja ranka sakydami: “Kogi kaskart rinktis į tas šventes ar minėjimus?! Visa tai jau taip nusibodo ir nubluko! Juk tuo vienok nieko neatsiekiamo. Tad jei nenueisiu — nė sau, nė kitiems nepakenksiu.”

Tokį samprotavimą išgirdus veržiasi mintis galvon sušukti, kad taip galvoją yra neteisūs, kad tokias išvadas darą klysta. Mūsų tėvynės okupantas kaip tik nori, kad mes visi taip galvotumėm. Jis gerai žino nenuginčijamą gyvenimo tiesą: kas šiandien abejoja, to tikėjimas į tėvynės prisikėlimą jau rytoj mirs. Jis taip pat gerai žino, kad pavienis — neorganizuotas arba neveiklus tremtinys, nors ir kupinas būtų tėvynės meilės, yra tik balsas tyruose, jam — priešui nepavojingas.

Taigi, piktinamės ir dar kartą užakcentuojame, kad tautinėse, valstybinėse ar kitokiose lietuviškose šven-

tėse nesilankančius tautiečius smerkiame.

Nežinome visų tų tautiečių nesilankymo priežasties, bet žinome, kad jų visuomet trūksta. Visos lietuvių bendruomenės šia nelemta nesilankymo liga serga.

Turėdami šį liūdną faktą prieš akis labai rimtai pagalvokime, ar kartais anie tautiečiai, vengdami mūsų švenčių, mums nesąmoningai pasako, jog mūsų laisvinimo fronte kažkas yra netvarkoje?

Tiesa, būčiau neteisus, jei nepripažinčiau, kad kai kurios rūšies mūsų sambūriai yra tiesiog perpildyti. Čikagoje šis faktas nuolatos pasitvirtina. Vieną šeštadienį, nelabai senai, Čikagoje buvo surengti net keturi pasilinksminimo pobūdžio pobūviai: operos balius, medžiotojų-meškeriojų šampano balius, vienos šaulių kuopos metinis balius ir vienas koncertas-balius. Ir visos keturios didžiulės salės buvusios perpildytos svečiais.

Kokios iš to peršasi išvados? — Suamerikonėjimas? Sukanadėjimas? Nusigrįžimas nuo savo tautos nelaimės? Nenorėčiau taip manyti. Juk visi turime vieną bendrą tikslą — tėvynės laisvę. Tad jei turime tikslą, tai jis savaime iššaukia ir uždeda visiems pareigą. O jei visi jaučiame, kad turime pareigą, tai ji — pareiga šaukiasi pagalbon priemonę tam tikslui atsiekti. Pažindami mūsų priešų sadistišką žiaurumą, negalime pasirinkti kito — švelnesnio būdo tam tikslui atsiekti, kaip tik žūtbūtinę kovą!

Taip, turime kovoti. Bet kur yra tie kovotojai? Žinome, kad jų pilnos balių salės. Kodėl jų nematyti minėjimuose, šventėse, demonstracijose?

Ir išvada darosi aiški: apsilėidimas, tautinės sąžinės neįautrumas, patriotinis ištižimas!

Štai kame glūdi viena ir gal pagrindinė mūsų kovos silpnųjų!

Bet tai ne vienintelė bėda. Vis dažniau tenka susidurti su tautiečiais — net inteligentais, kurie samprotauja, jog, girdi, po Stalino sovietai gerokai pasikeitė, sužmoniškéjo. Štai, galima siuntinius giminėms siųsti, galima Lietuvoje lankyti, vienam kitam leidžia iš Lietuvos ir pas mus atvažiuoti ir t.t. Kas žino, gal toji žmoniškėjimo evoliucija prives sovietus ir prie laisvės mums sugrąžinimo?

Kokie mes trumparegiai esame! Ir

kaip mes tuo savo nesupratimu pasitarnaujame priešų užmačioms!

Žinoma, kad okupantas leidžia siuntinius siųsti Lietuvon. Žinoma, kad leidžia vienam kitam kitam Lietuvoje lankyti — tik ne ten kur norime, o kur nurodoma, ir ne be slaptos policijos palydos. Ir žinoma, kad leidžia vienam kitam mus aplankyti. Ir kodėlgi neileis? Okupantas tuo nieko nenustoja. Priešingai, jis iš to turi ne tik medžiaginės, bet ir politinės-propagandinės naudos, nes tokiu savo elgesiu užčiaupia mums burnas. Tad kamegi jų pakitėjimas į gera? Ne, priešas nepasikeitė mūsų naudai. Jis leidžia mums su okupuota tėvyne palaikyti šokių tokių ryšį ne iš širdies gerumo ar kitų kokių altruistinių jausmų vedamas. Jis leidžia tai todėl, kad tai tarnauja jo paties judažiškom užmačiom. Trumpai tariant: okupantas pasidarė gudresnis ir rafinuotesnis mūsų nenaudai.

Mažiau būtų daroma tėvynės laisvinimui žalos, jei tokie neišmanėliai tautiečiai tylėtų ir tų savo paskalų neplatintų. Dabargi jie tą žalingą nesupratimo sėklą nešioja ir laisvai ją sėja kiekvienam, kad tik nori klausyti, tuo, gal net be blogos valios, vyrdami propagandą okupanto naudai.

Na, sakysite, tremtinui individui gal ir galima vieną-kitą priekaištą padaryti, sutinku. Bet organizuotoji mūsų bendruomenė tai dirba.

Taip, turiu pripažinti, kad dirba labai daug: surengiame vaidinimus, literatūros vakarus, surengiame įspūdingus koncertus, net imantrias operas sugebame pastatyti. Tai yra girtina ir labai reikalinga. Bet ar tai yra laisvinimo darbas? Ar tuo padarome Tėvynės okupanto prestižui bet kokios žalos? Ar sukeliame jam kokio rūpesčio? Visai ne! Tik parodome jam, kad esame labai kultūringi, kad gyvename gerai, esame ramūs ir laimingi, ir esame patenkinti savo padėtimi.

Turime išmokti suprasti, kad kultūrinis darbas, tikrąja prasme, nėra laisvinimo darbas.

Paimkime mūsų minėjimus, šventes ir pasiklausykime mūsų kalbėtojų: jų kalbos lėkštos, neuždegančios, okupanto neerzinančios. Mūsų prezidentai daugiausia kalba apie tai kas buvo, ne kas yra. Tiesa, Vincas Kudirka mokė mus “iš praeities stiprybės semtis”. Bet tuos žodžius rašydamas jis neturėjo minty, kad suėję dūsautumėm ir kartotumėm, kokie geri buvo senieji laikai. Jis mokė atsiminus praeities garbingus lietuvių žygius semtis iš jų stiprybės, ryžto ir kovos dvasios, žodžiu, kovoti ir dar kartą — kovoti už ateitį.

Neretai tenka skaityti iš kur nors korespondenciją ar ir platesnį aprašymą, kuriame pasigiriama, kad įvyko toks tai minėjimas ar šventė, kurioje dalyvavo ir kalbą pasakė toks tai senatorius. Ir to minėjimo ar šventės rengėjai patenkinti galvoja, kad va, to senatoriaus dalyvavimas ir kalba, tai bent sudrebino Kremliaus pamatus. Bet ar taip iš tikrųjų yra? Anaipol ne! Nes, kągi, senatorius? Kokį svorį turi toji jo kalba? Senatoriai paprastai savo kalbose pagaili mūsų ir dar priduria, kad esame kultūringa tauta ir todėl Lietuva vėl turėsianti būti laisva. Na, pirmiausia, tiek mes ir be senatoriaus žinome. Antra, tie jo žodžiai taip ir palieka siaurame lietuvių bendruomenės ratelyje, nors ir paskelti viename, kitame lietuviškame laikraštyje. Ir taip iš didelės bombos išeina bereikšmis praturto burbulio garsas, kurio okupantas gal net negirdėjo, o tuo mažiau — pasaulis.

Bet visai kitas efektas būtų, jei kartu su senatorium dalyvautų ir kitataučių laikraščių reporteriai. Arba vien tik reporteriai, kad ir be senatoriaus. Svetima spauda gali būti mums begalo naudinga kovoje už tėvynės laisvę, jei tik mokėsime ją pasijungti. Todėl okupantas, kaip kipsas kryžiaus, bijo

a) spaudos, turinčios milijonus skaitytojų

b) demonstruojančios minios, nes masinės demonstracijos paprastai atkreipia spaudos dėmesį. O ši paskelbia pasauliui, kad komunistai yra ne tik didžiausio pasaulio sukčiai ir melagiai, bet ir žmogžudžiai.

Būkime užtikrinti, jei Simo Kudirkos tragiškas įvykis būtų praėjęs tylomis ar pusiau tylomis, Simas tuoj pat būtų gavęs kulką į pakaušį. Bet kadangi visas reikalas, dėka latvio Briezės, iškilo viešumon ir nuostabiū būdu didesnės lietuvių masės sukruto demonstruoti, o svarbiausia, įvykiu susidomėjo pasaulio spauda, televizija ir radijas, tai Simas gavo tik dešimt metų kalėjimo, kas sovietų mastu lygu kone amnestijai.

Tai va, prieiname išvados, kad mūsų tėvynės laisvinimo metodai, švelniai tariant, yra neveiksmingi. Tačiau, visą laiką giriamės, kad atsidėję tėvynę vaduojame. Tokias mūsų panegirikas išgirdęs pogrindžio patriotas Lietuvoje į tai nemirkčiodamas galėtų atšauti: "Mūsiškiai, tėvas ir sūnus, Brazinskai, bei Simas Kudirka per kelias trumpas valandas Lietuvos padėtį bei jos vardą daugiau išgarsino, nei jūs bei jūsų visos organizacijos bendrai suėjus." Ir kažin, ar pajėgtumėm tai nugincyti.

Turime susirūpinti ir sukrusti. Jei patys didesniu mastu nepajėgime pasireikšti tėvynės laisvinimo fronte — bendradarbiaukime su kitų, mums draugingų, vienodo likimo tautų tremtiniais. Džiugu man pareikšti, kad tokio bendradarbiavimo svarbą vieni pirmųjų suprato, ne kas kiti, o kariai — mūsų kariai ramovėnai. Ramovėnų c.v. pastangomis Čikagoje neseniai buvo sudarytas taip vadinamas Lietuvių Karinių-Kultūrinių organizacijų koordinacinis komitetas, į kurį, be ramovėnų, dar įeina kūrėjai-savatoriai, birutietės ir šauliai. Šis komitetas, kaip vyriausias išvardintų organizacijų atstovas, įeina į Pabaltijo Karių-Veteranų S-gą, kurioje jau dalyvauja estai, latviai ir ukrainiečiai. Šios sąjungos tikslas kaip tik yra bendromis jėgomis kovoti prieš komunizmą, už šių tautų laisvę.

Kai po 1967 metų žydų-arabų karo Golda Meyer buvo paklausta iš kur Izraelio karinių jėgų toks neįtikėtinas, tiesiog stebėtinas, ryžtas, ji atsakė: "Mes laimėjome, kadangi turime slaptą ginklą. Mūsų slaptas ginklas yra žinojimas, kad neturime pasirinkimo. Mes turime kovoti ir nugalėti, arba — mirti."

Mes taip pat neturime pasirinkimo. Būkime realistai ir supraskime, kad sovietiniai komunistai mums geruoju tėvynės niekada negražūs. Taip pat joks kitas kraštas mums Lietuvos išvaduotos, ant sidabrinės lėkštės padėtos, neatneš ir nepasakys: "Štai, ponai lietuviai, jūsų išvaduota Lietuva. Būkite malonūs ją priimti." Turėsime jos laisvę patys išsikovoti.

Lietuvių tautos balso niekas už Lietuvos ribų negirdi. Lietuviai menininkai, mokslininkai, sportininkai, jeigu ir patenka užsienio, tai tik kaip sovietų piliečiai, griežtoje politrukų priežiūroje. Niekur neminama Lietuva. Taip Lietuvos valstybės bei lietuvių tautos vardas bolševikų rūpestingai trinamas iš žemėlapių ir iš gyvenimo.

Vienintėlė viltis tai mes — lietuviai gyveną užsieniuose ir mūsų pastangos palaikyti tautos vardą gyvą.

O ypač šiuo metu šios pastangos yra reikalingos. Mūsų tėvynės likimo klausimas šiuo metu yra didesniame pavojuje, negu betkada buvo po nepriklausomybės netekimo. Tik pagalvokime, kas vyksta: Nixonas veda flirtą su komunistais. Jis, žinoma, sako, kad Amerika Pabaltijo valstybėms duotų pažadų niekada neatšauks. Bet tą patį jis prisiekinėjo ir Čiangkaišekui. Ir kur jis yra šiandien?

Kosyginas važinėja po pasaulį draugų ieškodamas ir savo vizitų neseniai sužavėjo Kanados vyriausybę.

Brežnevas nuskubėjo Prancūzijos draugiškumo sutarties ieškoti, kurios, nors nesudarė, bet vistiek nesunkiai išsiderėjo iš prancūzų pažadą respektuoti dabartines Sov. Rusijos sienas. Taip pat išsiderėjo iš jų pažadą nesikišti į sovietų vidaus reikalus. Ką visa tai reiškia? Tai reiškia, kad kraštų vyriausybės, kurios turės su Rusija bet kokios rūšies draugiškumo sutartį, stengsis jos neerzinti. To pasėkoje tremtinių klausimas gali susilaukti sunkesnių dienų, o ilgainiui, atvirai gali pradėti varžyti tremtiniam kelti tuose kraštuose laisvės balsą. Taip pat, su Rusija susidraugavusios valstybės laikytųsi pasyviau sovietų okupuotųjų kraštų laisvės klausimu, jei tas klausimas iškilų Jungtinėse Tautose. Mūsų visų pareiga yra pasirūpinti, kad tas neįvyktų. Tad, turime suprasti ir giliai įsidedi širdin, kad snaudulio, neveiklos laikas praėjo. Susibūrę šaukime pasauliui vienu balsu, jog esame skriaudžiami, jog mūsų tauta yra naikinama. Organizuokimės, būkime susiklausę ir ryžtingi. Te kiekviena mūsų šventė pasauliui bei okupantui byloja, kad mes ne negalvojame nusileisti ir tremtyje apsiprasti. Nes ne tam pirmieji Lietuvos kariai, kūrėjai-savatoriai, šauliai ir kiti kraują liejo jų laisvindami ir gindami, kad be kovos jų vėl atiduotumėm.

Te kiekviena demonstracija, kiekviena pasakyta kalba, kiekviena iškelta tautinė vėliava, kiekviena šauliška uniforma, kiekvienas tautinis ženklas ant krūtinių okupantui šaukia: "Okupante, mes tavęs neapkenčiame ir pasaulio akyvaizdoje reikalaujame, kad pasitraukum ir duotum laisvę mūsų gimtajam kraštui, Lietuvai."

Gal mes tokiais savo žygiais ir nepriversime Maskvos divizijas tuoj pat iš Lietuvos pasitraukti. Bet mes tikrai nekartą okupantą pastatysime į tokį padėtį, kad jis pasijus tartum į karštą vandenį įbrides. Taip mes tikrai sutrumpinsime vergijos naktį ir greičiau pamatysime brėkstant laisvės rytą.

Politiniai skersvėjai ir didėjanti priespauda komunistinėje Rusijoje

Š.m. rugsėjo 10 d. The New York Times Magazine pasirodė Harper žurnalo europinio redaktorius Anatole Shubo straipsnis apie sovietinės valdžios kritikų augimą ir jiems taikomų valdžios represijų griežtėjimą, kuriame keliais atvejais minima ir Lietuva. Su jo su trumpintomis mintimis čia ir norima pasidalyti.

Prieš dvyliką metų Nikita Kruščiovas, kalbėdamas 22-me partijos kongrese ir smerkdamas Stalino darbus, minėjo ir nekaltai likviduoto generolo Jakiro pavardę, kurio sūnus Petras dėl savo tėvo "kaltės" turėjo ilgus metus praleisti kalėjimuose ir darbo stovyklose. Vėliau jis buvo reabilituotas ir virto istoriku. Tačiau, š.m. birželio mėn. KGB Petrą Jakirą areštavo ir apkaltino antisovietine agitacija, nes, kaip žinome, Petras Jakiras buvo pasidaręs vienu iš kovotojų už pilietines laisves vadų, nuolat protestavusių už nepagrįstus areštus, fabrikuojamus teismus ir režimą kritikuojančių asmenų rankinimą psichiatriinėse ligoninėse.

Vakarai buvo įsitikinę, kad Kremlius nedrįs Petro Jakiro vėl areštuoti, nes jo didžiausias nusikaltimas buvo tik reikalavimas, kad sovietiniai biurokratai pagaliau pradėtų respektuoti sovietinės konstitucijos ir įstatymų piliečiams garantuotas pilietines laisves. Jo areštas ir buvo tas pirmasis paaštrėjusios KGB kovos prieš režimą kritikuojančius asmenis ženklas. Netrukus kitas režimo kritikas, fizikas Vhalidzė, buvo iškviestas į KGB ir griežtai įspėtas susitvarkyti, o genetikui Žores Medvedevui buvo brutaliai uždrausta dalyvauti tarptautinėje mokslininkų konferencijoje Kijeve. Iš kitos pusės sovietinė vyriausybė, norėdama vienu ar kitu būdu režimo kritikus nutildyti, priverė kai kuriuos jų emigruoti. Atrodo, kad tokia savo politika vyriausybė siekia paveikti ir izoliuoti kritiškai prieš režimą nusistačiusius intelektualus, spėjusius per eilę metų įtikinti Vakarus, kad ir komunistinėje Rusijoje egzistuoja viešoji nuomonė, nesutinkanti su oficialiai skelbiamomis pravdų ir izvestijų mintimis.

Režimo kritikai savo mintis jau beveik per dešimtmetį skelbė pagrindinėje spaudoje — samizdat. Samizdato leidiniai dažniausiai yra spaus-

dinami rašomąja mašinėle. Vieni jų yra trumpi, kiti — ilgi, vieni pasirašyti, kiti — ne, vieni individualūs, o kiti kolektyviniai, dažniausiai liečią literatūrą ir politinius klausimus. Paskutiniu metu šiems leidiniams naudojami ir mikrofilmai ir foto kopijuojami prietaisai. Jų daugumas pasiekia ir Vakarus, o iš čia jų turinys transliuojamas per radiją atgal į Rusiją. Šios transliacijos ir padeda sovietinės valdžios kritikams pralaužti anksčiau juos globusią izoliacijos uždangą.

60-jų metų pradžioje samizdato leidiniai dažniausiai buvo literatūriniai. Per juos Vakarai sužinojo apie Solženitsyno "Pirmąjį ratą", Nadeždos Mandelstamos atsiminimus "Viltis prieš viltį" ir Annos Achmatovos "Requiem". Bet Kruščiovą nuvertus, o ypač po 1965 m., intelektualams įsitikinus, kad antistalininė politika Rusijoje jau pasibaigė, šie leidiniai vis labiau pradėjo virsti politiniais. Juose vis dažniau ir dažniau buvo rašoma apie protestų peticijas, aprašomi surežisuotų teismų posėdžiai ir pan. Nuo 1968 m. amerikietis radijas Liberty Muenchene turi surinkęs net 2000 tokių leidinių, sudarančių 12,000 psl. Bet ir tai yra tik ledkalnio viršūnė, nes tokie leidiniai Vakarus dažnai pasiekia tik po kelerių metų.

Ir oficiali sovietų spauda pripažįsta, kad samizdato leidiniai yra labai plačiai paplitę. Žymiausias tokių leidinių yra "Dabartinių įvykių kronika", nuo 1968 m. pasirodęs kas antros mėnuo. Tai 20-30 suglaustai mašinėle atspausdintų puslapių leidinys, sausu ir kasdienišku stiliumi, bet autoritetingai atpasakojęs teismų eigą, areštus, policijos kratas, pašalinimus iš komunistų partijos, bado streikus kalėjimuose ir pan. Nors KGB ir pavyko daugelį tokių režimo kritikų areštuoti, bet Kronika ir toliau reguliariai pasirodo ir jos korespondentų tinklas išaugo nuo Baltijos iki Pacifiko ir nuo priverčiamųjų darbų stovyklos iki atominių tyrimų instituto. Šis leidinys nediskutuoja doktrinų ir programų, bet koncentruojasi į opozicijos režimui ir represijų faktus, literatūrinę cenzūrą, religinius persekiojimus ir tautinių mažumų priespaudą.

Pagal patikimus šaltinius komunistų partijos centrinis komitetas

praeitą gruodį buvo įsakęs KGB sustabdyti Kronikos spausdinimą. Sausyje ir gegužyje Maskvoje, Leningrade ir Ukrainoje buvo padaryta daugybė kratų, bet ir po to du Kronikos numeriai vėl reguliariai pasirodė. Kronikoje aprašyti įvykiai lietė ne tik Maskvą, Leningradą ir Kijevą, bet ir Odesą, Charkovą, Lvovą, Vilnių, Voronežą, Sverdlovską, Novosibirską ir mažesnius provincijos miestus. Juose buvo paskelbtas ir visas Solženitsyno pareiškimo tekstas ir išsamūs pranešimai apie lietuvių katalikų ir Maskvos žydų kovas.

Kronikoje, gal būt taktiniais sumetimais, labiausiai buvo pabrėžiama pilietinių laisvių ir juridinių teisių sritys, nes ir bausmės už tokius darbus iš pradžių buvo, palyginti, švelnios — netekimas darbo. Tačiau vėliau, semizdato leidiniams gausėjant, sovietiniai pareigūnai buvo priversti taikyti griežtesnes bausmes. Išgarsinus Vakaruose 1966 ir 1968 m. vykusius surežisuotus teismus, KGB pradėjo kritikus grobti ir uždarinėti juos psichiatriinėse ligoninėse, bet, Vakaruose sukėlus dėl to triukšmą, KGB vėl grįžo prie teismų, tik dabar buvo skiriamos daug žiauresnės bausmės.

Iki 1965 m. didžiuma valdžios kritikų buvo komunistų partijos nariai, tikėjęsi paveikti partijos liberalinį sparną ir susilaukti reformų, bet jiems tai nepavyko. Dėl to ir valdžios kritikų pasisakymai paskutiniu metu žymiai paaštrėjo. Jei anksčiau Solženitsynas tenkinosi pasisakydamas prieš literatūrinę cenzūrą ir intelektualų varžymą, tai dabar jis išdrįso kaltinti ortodoksų bažnyčią, kad ji negina savo skelbiamos religijos nuo persekiojimų, o paskutinėje Nobelio premijos paskaitoje jis jau puolė Vakarų demokratijas už jų daromas nuolaidas ir šypsenas sovietų režimui, kurį jis pavadino barbarišku. Fiziko Sacharovo evoliucija dar labiau parąškina besikeičiančias režimo kritikų nuotaikas. 1968 m. pasisakydamas dėl koegzistencijos, jis siūlė tam tikras reformas abejoms — Rytų ir Vakarų — sistemoms, o praeitą birželį paskelbtas jo pareiškimas, skirtas plačiajai visuomenei, liečia ne tik intelektualinę laisvę, bet ir besaikį rusų girtavimą ir "ekonominę iliuziją" apie nemokamą mokslą ir medicininę pagalbą, paremtą mokytojų ir medicinos darbuotojų ekonominiu išnaudojimu, nemokant jiems prideramo atlyginimo. Čia jis taip pat reikalauja baigti visą privilegijų sistemą, pagal kurią aukštesnieji partijos pareigūnai gali naudotis specialia aukštesnės kokybės medicinine pagalba, geresnėmis mokyklomis ir specialiomis krautuvėmis. Čia jis taip pat kaltina Krem-

lių už sąmoningai aštrinimą tautybių kovą tarp rusų ir nerusų, už krašto ūkio sumilitarinimą, nes pagal jį joks kraštas kariniams reikalams neišleidžia 40% visų krašto pajamų (JAV šiems reikalams išleidžia 12%, o Vakarų Europos kraštai tik 6-8%).

Nuo lenkų darbininkų suklilimo 1970 m. semizdato leidiniuose ypač pabrėžiami ekonominiai reikalai, įtaigojant privatinę gamybą žemės ūkyje ir patarnavimo sektoriuje, streikus ir demonstracijas.

Be to, samizdato leidiniai savo dėmesį pradėjo kreipti ne tik į Maskvą, bet ir į kitas Sovietų Sąjungos sritis, ypač į nerusų respublikas, kaip, pav., buvusias Baltijos valstybes. Prieš metus pasirodė anoniminis, bet įspūdingas "17 Latvijos komunistų laiškas", iškėliąs karčią opoziciją prieš Kremliaus vedamą rusinimo politiką

Latvijoje. Dar įspūdingesnė buvo 17,000 Lietuvos katalikų peticija, ginanti katalikų bažnyčios reikalus Lietuvoje. Pagal pasiekusias žinias Lietuvoje tautinis fermentas privedė prie negirdėtų demonstracijų Kaune, kai ten protesto ženklan susidėjo jaunas nacionalistas. Lietuvių protesto judėjimas Brežnevui gali sudaryti vieną iš sunkiausiai sprendžiamų problemų. Nors Lietuva yra ir maža, bet mūsų laikais nacionalizmas virsta stipriausia jėga, pritraukiančią masinę paramą daug greičiau, kaip kova už pilietines laisves ar socialinį teisingumą. Lietuvoje katalikų parapijos suteikia šiam judėjimui ir natūralią organizacijos formą, kurios kiti opoziciniai judėjimai dar neturi. Kas atsitiks Lietuvoje, bus be abejonės akylai sekama ir daug daugiau gyventojų turinčioje Ukrainoje ir centrinės Azijos musulmonų respublikose.

Kremliai šitie Rusijos pagrindžio signalai yra labiausiai sukrečiantys, nes juos sudaro tie patys elementai, kurie prieš šimtą metų pradėjo rodytis carinėje Rusijoje: didėjanti praraja tarp vyriausybės ir opozicijos, nusigrįžimas nuo konstitucinių į ekonominius reikalus, kilimas prieš rusus nusistačiusio nacionalizmo ir perėjimas nuo studijinių grupių ir legalių metodų į pagrindines organizacijas.

Susidurdamas su nuolatine opozicija, Brežnevas vengia grįžti į aklą Stalino terorą, bet jis turi parodyti daug drąsos ir sumanumo radikalioms reformoms, kurios galėtų sulaukyti sąmoningos opozicijos augimą. Kaip ilgai jis galės sėkmingai derinti politinį nevelklumą su palaipsniui augančia represija, niekas negali pasakyti.

K. J.

XVI šaulių Rinktinės šėtos šaulių būrys 1938 m. grįžęs iš Panevėžio-Ukmergės Brigados manevrų. Sėdi: 1as iš deš. Andrius Klimaitis (Klimašauskas) būrio vadas manevruose; 2as — Br. Urbšys (Australia); 5tas — karin. Budrevičius (miręs Lietuvoje); 7tas — nuov. v-kas Maskoliūnas (Kalifornija); 9tas — viršaitis V. Kulpavičius (Amerika). Iš k.: stovi — 1mas Andrius Mackevičius (mirė grįžęs iš Sibiro); deš. šone, polic. uniformoje — Pr. Alšėnas (Kanada).

Iš A. Klimaičio (W. Australia) albumo.

Redaguoja —
š. P. Petrušaitis
1561 Holmes Ave.
Racine, Wisc.

TREMTIES TRIMITAS

Ar Amerika yra Tremtis?

Stepas Jokubckas

1972 m. rugpjūčio - rugsėjo mėnesiams skirtame Kario 7 nr. Karolis Milkovaitis iškėlė klausimą ar Lietuvos Šaulių Sąjungai Tremtyje (pagal dabartinį terminą) žodis "Tremtis, Tremtyje" tinka dabartinei mūsų būklei gyvenant laisvajame pasaulyje, ar gal vartoti "Iševijoje", ar kaip kitaip. Galiausiai K. Milkovaitis sako: "kur šiuo metu mūsų organizacija — pati institucija randasi ir kaip ji turi būti vadinama — tuo klausimu negali būti dviejų nuomonių: Lietuvos Šaulių Sąjunga Tremtyje".

Klausimas iškeltas tinkamu laiku, prieš pat Sąjungos atstovų suvažiavimą, todėl ir padiskutuokime jį iš esmės. Gal rasis ir daugiau nuomonių, pasirinkime tinkamiausią, kuri atitektų netik dabartinę mūsų būklę, bet tikty ir ateičiai, kada Amerikoje liksis tik čia gimęs dabartinis lietuviškas jaunimas toliau tęsti mūsų kovą dėl Lietuvos nepriklausomybės.

Jau žinome, kad vieni iš mūsų palaiko mintį save ir Sąjungą ir toliau laikyti tremtiniais. Kiti gi mūsų mano, kad gyvenant laisvajame Vakarų pasaulyje, ypač šiaurės Amerikoje, kuri nuo seno yra laikoma antroji lietuvių tėvynė, kur yra laisvai leidžiama visokeriopa tautinė-kultūrinė veikla, yra pilna žodžio, spaudos ir judėjimo laisvė, suteiktos gyvenamo krašto piliečių teisės, tai tą kraštą tremtimi laikyti nedera, nes taip yra ižeidžiamas kraštas, kurio laisvėmis naudojamas.

Dar yra ir trečioji nuomonė, tai čia gimusių lietuvių jaunimo ir senosios lietuvių emigracijos. Jie pasisako prieš žodžio "trmetis" vartojimą, nes jie tokiais nesijaučia esą, o neretais atvejais tas būna net klūtimi dalyvauti tremtinių organizacijose.

Zinodami šias mintis ir pasvarstykime klausimą: ar mes esame tremtiniai ir ar galima Ameriką laikyti tremtimi? Visi gerai prisimename

1940-1941 metų didžiąją mūsų valstybės tragediją, siaubingus lietuvių masinius trėmimus į Rusijos tremtį ir žudymus žmonių. Prisimename ir 1944 m. antrąją rusų okupaciją, kai lietuviai, kas tik galėjo, viską palikę masiniai bėgo į kariaujančią Vokietiją, kad tik nepatektų į rusų tremtį ar būtų nužudyti. Karui pasibaigus, mūsų karo pabėgėliai, ne tremtiniai, visomis priemonėmis įieškojo kontaktų su savo giminėmis ir maldavo juos kvietimo į Ameriką ar Kanadą. Neturintieji giminų įieškojo priemonių, pagal darbo sutartis, atvažiuoti į šį laisvų kraštą.

Šiandieną daugumas atvažiuavusių į Ameriką ar kitus kraštus lietuvių jau yra gyvenamų kraštų piliečiais, čia užsiauginę ir išmokslinę savo vaikus, jie patys, arba jų vaikai turi aukštas tarnybas, profesijas, turtus ir naudodamiesi gyvenamų kraštų piliečių laisvėmis, važinėja po viso pasaulio kraštus be jokių trukdymų, o save vis tebeilaiko "tremtiniais".

Kita dalis lietuvių yra jau čia gimęs jaunimas ir oficialiai iš Lietuvos emigravę lietuviai. Jie irgi nėra tremtiniai. Todėl šaulių Sąjungai, jungiančiai visus lietuvius patriotus, tremtinių - tremties vardas netinka ir yra priešingas gyvenamai būklei. Tiesa, dar yra ir kitaip filosofuojančių, kurie mano, kad ne patys nariai, bet organizacija yra tremtyje. Pasvarstykime ir šį argumentą. Kas gi yra organizacija ir kas ją sudaro: jos vardas, įstatai, ar gyvi žmonės? Manau visi sutiksime, kad tik gyvi žmonės susibūrę apie siekiamą idėją sudaro organizaciją. Todėl ir Lietuvos Šaulių Sąjunga nėra čia atitremta, bet po II Pasaulinio karo, naudojantis Amerikos ir Kanados teikiamomis laisvėmis, tapo atkurta tikslu burti šiaurės Amerikos žemyne gyvenančius lietuvius tolimesnei kovai dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo.

Iš kitos gi pusės žiūrint, tai ir šaulių vardas ir pati Šaulių Organizacija nėra tik dabar, su mumis, atsiradusi Amerikoje. Ji čia jau yra buvusi anksčiau. Po nepavykusio 1863-1864 metų lietuvių sukilimo prieš rusų monarchinę okupaciją lietuviai pabėgę į Ameriką ir čia turėjo suorganizavę savo karinio pobūdžio, dabartinių mūsų šaulių pavyzdžiu, organizaciją, kuri turėjo tikslą ir idėją, tinkamu laiku persikėlus Europon, kariauti dėl Lietuvos nepriklausomybės atstatymo ir išsilaisvinimo iš rusų priespaudos. O jau 1894 m. ši lietuvių karinė organizacija Amerikoje išleido net pirmąjį Karo Statutą lietuvių kalba. (žiūr. Majoras A. Ružancovas. Pirmasis Karo Statutas lietuvių kalba. Karys 1926 m. nr. 46-48)

Lietuvai atgavus savo valstybinę nepriklausomybę, Lietuvos Šaulių Sąjungos Centro Valdyba, tai Amerikos lietuvių karinei organizacijai, 1921 m. išleido net specialią Instrukciją Nr. 10, kaip kurti šaulių būrius Amerikoje. Toje Instrukcijoje duodama iš Lietuvos Šaulių Sąjungos statuto punktų ištraukos, reikiami organizaciniai nurodymai ir paaiškinama, kad toji Instrukcija leidžiama remiantis LSS statuto §31 pastaba ir jos uždavinys yra duoti bendrus nurodymus ir paaiškinti įstatų pritaikymą prie šaulių Organizacijos Amerikoje.

Šią Instrukciją pasirašė: V. Putvinskis — LSS Centro Valdybos Pirmininkas; M. Mikelevičius — Vice-Pirmininkas; Nariai: K. Ralys, M. Žvirėnas; Sekretorius: B. Kemešius. (žiūr. Ideja ir Darbas — Lietuvos Šaulių Žodis Broliams Amerikiečiams. 1921 metų leidinys.)

Iš čia patiektų dokumentų ištraukų matome, kad šaulių buvimas Amerikoje nėra naujas ir, kad anais laikais Amerikos lietuviai net ir pati šaulių Sąjungos Centro Valdyba nelaikė nei narių, nei pačios organizacijos tremtiniais.

Todėl ir dabartinį Lietuvos Šaulių Sąjungos atkūrimą Amerikoje mes teisiniai galime grįsti vadovaujantis 1921 metų Lietuvos Šaulių Sąjungos Centro Valdybos Instrukcija Nr. 10. Amerikos Lietuviams, arba ir savo

TORONTO JŪROS ŠAULIŲ KP. "BALTIJA" ŠVENTĖ

Rugsėjo 10 d. Toronto naujuose Lietuvių Namuose Tautos šventės minėjimo metu buvo iškilmingai pašventinta "Baltijos" kp. vėliava.

Į šventę atvažiavo LŠST Centro v-bos p-kas Vincas Tamošiūnas ir atvežė S-gos vėliavą, atvyko Detroito "Stasio Butkaus" kp. atstovai su vėliava, Montrealio jūros šaulių kp. "Neringa" p-kas su sesėmis ir vėliava, Hamiltono "LDK Algirdo" kp. broliai su vėliava, Kanados rinktinės ir Delhi kp. p-kas Stepas Jakubickas su kp. vėliava ir broliais, St. Catherines šauliai ir Toronto "Vlodo Pūtvio" kp. šauliai su vėliava.

Šventėje dalyvavo ir Toronto visuomenė. Vėliavas įvedė ir šventinimo iškilmėms vadovavo "Baltijos" kp. šaulys Vytautas Keturakis.

Pašventintą vėliavą s-gos p-kas V. Tamošiūnas, taręs jautrų patriotinį žodį, perdavė kp. pirmininkui, o šis — vėliavnešiams.

Sekė Tautos šventės minėjimas. Šventei pritaikyta glaudžią kalbą pasakė Lietuvos gen. konsulas Kanadai Zmuidzinas. Jis nušvietė Vytauto gaidynę, jo asmenį ir įtaką to meto Europos valstybėms.

Ta pat tema paskaitą skaitė LŠST Spaudos ir Informacijos sekcijos pirmininkas Vladas Mingėla iš Detroito. Buvo sveikinimų "Baltijos" kuopai žodžiu ir raštu.

Meninę dalį išpildė Hamiltono mergaičių choras "Aidas", vadovaujamas Vaclovo Verikaitio. Akomponavo torontiškis Jonas Govėdas. Keletą dainelių Vaclovas Verikaitis padainavo solo, o pabaigoje kelias — kartu su choru. Tai buvo labai maloni minėjimo pabaiga, nes tiek tautiniais dra-

moraliu išpareigojimu Lietuvos šaulių Sąjungai. Tačiau ir vienu ir kitu atveju dabartinis mūsų šaulių organizacinės veiklos svoris bus žymiai svaresnis, kada mes kalbėsime ir veiksime Amerikos, arba Kanados lietuvių vardu ir visai kitas, daug menkesnis, kai kalbėsime tremtinių ar tremtinės organizacijos vardu.

Išvadoje, mums šauliams nėra jokios prasmės, nei pagrindo save, arba organizaciją laikyti tremtiniais Amerikoje. Tuo labiau, kad ir kitos lietuvių organizacijos Amerikoje save nelaiko tremtiniais.

Šiandieną Lietuva nors ir okupuota, bet tautos kamienas vistiek yra Lietuvos žemėje. Anksčiau ar vėliau pavergtos Europos tautos ir Lietuva kelsis į laisvę savo pačios jėgomis. Svetur gyveną lietuviai, kaip ir po I Pasaulinio karo, bus tik pagalbinė

Kanados šaulių rinktinės valdybos ir kuopų valdybų metinio susirinkimo, įvykusio 1972 m. gegužės 6-7 dienomis, Hamiltone (Kanadoje), dalyviai. Pirmoje eilėje, 4tas iš kairės: rinktinės pirm. š. St. Jokubickas.

bužiais pasipuošusios jaunos mergaitės, tiek solistas dainas išpildė labai gražiai ir su giliu įsijautimu.

Sekmadienį šauliai su vėliavomis dalyvavo pamaldose abiejose lietuviškose bažnyčiose.

DETROITO JŪROS ŠAULIŲ "ŠVYTURIO" KP. PENKMEČIO MINĖJIMAS

Rugsėjo 24 d. Detroito "Švyturio" kp. iškilmingai atšventė savo veiklos penkmetį. 10:30 val. švyturiečiai, svečiai iš Toronto — "Baltijos" kp. p-kas VI, Rušas su vėliavnešiais ir kp. vėliava, "Teodoro Daukanto" kp. 9 jūros sesės ir broliai šauliai su vėliava,

bei "Stasio Butkaus" kp. šauliai ir šaulės su kp. vėliava dalyvavo šv. Antano lietuviškoje bažnyčioje šv. mišiose, kurias kp. kapelionas klebonas kun. K. Simaitis atnašavo už žuvusius ir mirusius savanorius, karius ir šaulius. Bažnyčioje giedojo dvi giesmes solistas Vaclovas Verikaitis iš Toronto, kitas — visa bažnyčia. Pamokslą pasakė klebonas Simaitis. Jis pranešė, kad "Švyturio" kp. p-ko žmona susirgo ir randasi ligoninėje, todėl kp. p-kas turi budėti prie žmonos ir prašo visų pasimelsti, kad žmona pasveiktų.

Minėjimas prasidėjo 12 val. Lietuvių Namuose. Minėjimą pradėdė "T.

jėga tautai. Todėl pagalvokime, ar nebūtų prasmingiau vadintis vietoje Lietuvos šaulių Sąjungos Tremtyje—šaurės Amerikos Lietuvių šaulių Sąjunga. Kiekvienas kraštas turėtų tik po vieną šaulių Rinktinę, kuri apjungtų to krašto šaulių organizacinę veiklą ir priklausytų taip pat šaurės Amerikos Lietuvių šaulių Centro Valdybai. Gi pakol Lietuva yra okupuota ir Lietuvos šaulių Sąjunga negali laisvai veikti, tai šaurės Amerikos Lietuvių šaulių Centro Valdyba eitų ir Lietuvos šaulių Sąjungos pareigas. Tokiu būdu šaurės Amerikos Lietuvių šaulių veikla būtų pilnai įteisinta pagal LŠS Centro Valdybos 1921 m. Instrukciją Nr. 10 Amerikos Lietuviams organizuotis į Amerikos Lietuvių šaulių Būrius.

Pavyzdžiui: Amerikos Lietuvių šaulių Rinktinė apjungia visą šaulių veiklą Amerikoje ir tenai yra pats

aukščiausias šaulių veiklos organas. Kanados Lietuvių šaulių Rinktinė apjungia visą šaulių veiklą Kanadoje ir t.t. Visų šaulių Rinktinių (atskirų kraštų) organizacinę veiklą koordinuoja, instruktuoja ir jai vadovauja šaurės Amerikos Lietuvių šaulių Centro Valdyba. O, kol Lietuva yra okupacijoje, tai pastaroji eina ir Lietuvos šaulių Sąjungos Centro Valdybos pareigas.

Lietuvai atgavus savo nepriklausomybę, šaurės Amerikos Lietuvių šaulių Centro Valdyba per savo atstovus įeina į LŠS Centro Valdybos sąstatą, ir savo veiklą tęsia toliau šaurės Amerikoje, remdama Lietuvoje šaulių veiklą finansiniais ir kitais reikiamais būdais.

Tai būtų sklandžiausias ir suprantamiausias šaulių veiklos ir apsiujungimo būdas gyvenant šaurės Amerikoje.

Daukanto" kp. jūros šaulys Mykolas Maksvytis. Jis į garbės prezidiumą pakvietė: buv. Lietuvos ministerių kabineto p-ką gen. Joną Černių, LŠ ST p-ką Vincą Tamošiūną, S-gos Moterų vadovę Kunigundą Kodatiene, Kūrėjų-savanorių sk. Detroito p-ką Jurgį Mitkų, kar. Ramovės p-ką K. Daugvydą, Kun. Birutės d-jos Detroito sk. p-kę Kristiną Daugvydiene, LB Detroito apylinkės p-ką VI. Selenį, Jūros šaulių "Teodoro Daukanto" kp. iš Čikagos atstovą Norbertą Martinkų ir jūros šaulių "Baltijos" kp. Toronte p-ką VI. Rušą. Pirmininkaujantis pristatė 9 svečius iš Čikagos ir 3 iš Toronto bei sekretoriata.

Kūrėjams-savanoriams: gen. Jonui Černiui, mjr. Kaz. Daugvydai ir kpt. Jurgiui Mitkui ir S-gos Moterų vadovei Kunigundai Kodatienei švyturietės prisegė gėles, o kitiems prezidiumo nariams — trispalvius kaspinėlius.

Pagrindinę kalbą pasakė švyturietis Stasys Malinauskas. Pradžioje jis davė plačią apžvalgą Lietuvos valstybės nepriklausomo gyvenimo pirmojo penkmečio, nes jo žodžiais per tą pirmąjį penkmetį buvo atlikti didžiausieji ir svarbiausieji darbai. Po to, davė trumpą "Švyturio" kp. penkmečio istoriją: Kuopa įkūrė 1967 m. sausio 15 d. a.a. atsargos kpt. Jonas Petrušionis. Tačiau, persikėlęs į Čikagą, kuopos vadovavimą perdavė šauliui Juozui Televičiui. Kuopa įsigijo vėliavą, kurios mecenatas yra jūros šaulys Kinčius. Ypač kuopa išaugo p-ku išrinkus Mykolą Vitkų. Šiuo metu kuopoje jau yra 150 narių, kasoje — 3000 dolerių. Kuopa įsigijo prie Dainavos žemės sklypą, kur įruoš stovyklą, kad galėtų visi suvažiuoti šaudyti ar šiaip pabendrauti.

Sklypui pirkti pinigų suaukavo kuopos šauliai, švyturiečiai talkininkauja kitoms Detroito organizacijoms ir jų įnašas į Detroito lietuvišką gyvenimą yra labai svarus.

Kuopos penkmečio proga sveikini-mus atsiuntė LŠST centro v-bos vice-pirmininkas Karolis Milkovaitis iš Čikagos, "Vytauto Didžiojo" kp. iš Čikagos — p-kas Vladas Išganaitis, "Kar. A. Juozapavičiaus" kp. Cleve-lande p-kas dr. K. Pautienius ir "Gabiljos" skaučių tunto tuntininkė Vilija Baukytė.

Oficialinę dalį baigė Mykolas Maksvytis.

Minėjimo meninę dalį pravedė studentė Asta Banionytė. Pradžioje švyturietis Marijus Sąjus paskaitė savo poemą. Solistas Vaclovas Verikaitis, akomponuojant Jonui Gavėdai, išpildė Kačanausko "Ten, kur Nemunas banguoja", šimkaus "Išėjo tėvelis", Klovos "Rudenio arimuos" ir Dvoržako "Tuos namuos", o bisui "Aš eisiu tenai, kur aukštieji kalnai". LŠ ST Moterų vadovė Kunigunda Kodatiene deklamavo savo eilėraštį "Kel-sis laisva mūs Lietuva". K. Kodatiene pasireiškia įvairiose meno šakose — tapyboje, žodinėje kūryboje ir pozijoje. Savo eilėraštį padeklamavo jautriai ir gražiai.

V. Verikaitis antroje dalyje išpildė: Bačinsko "Palik, palik tik dainą man"; Kačanausko "Kur tas šaltinėlis", Račiūno "Ūdrio dainą" ir "Lietuva brangi" — kartu su dalyviais. Gaila tik, kad to pulkaus koncerto klausėsi nedaugiau šimtinės klausytojų, kurie tačiau solistui nepagalėjo karštų katučių.

Sekė bendri pietūs. Vadovavo švyturietis inž. Šukys.

Toronto "VI. Pūtvio" šaulių kuopos valdyba. Iš kairės: Z. Jonikienė — moterų vadovė, St. Jokubaitis pirmininkas, R. Daugėlienė sekretorė; stovi: V. Pečiulis narys, B. Savickas — sporto vadovas, J. Astrauskas — parengimų vadovas, P. Jonikas — vice-pirmininkas.

PŪTVIEČIŲ ŽINIOS

Naujas sportinio šaudymo vadovas š. B. Savickas vasaros metu pagyvinos sportinio šaudymo veiklą.

Šaulys V. Stoškus savo darbovietės T.T.S. sportinio klubo sezono uždarymo varžybose, mažojo kalibro šaudyme, laimėjo visas tris pirmąsias vietas.

Š. B. Savickas birželio 25 d. Kanados šaulių rinktinės mažojo kalibro tarpkuopinėse šaudymo varžybose, "Giedraitis" šaudykoje, Hamiltone, surinko 561 tašką iš 600 galimų ir laimėjo auksinį "Geram šauliui" ženklą.

Š. J. Budrevičius dalyvavo Ontario Rifle Association 91-se metinėse varžybose, kurios įvyko Wanona šaudykoje, liepos mėn. 15-16 dienomis. Buvo šaudoma kariniais 7.62 kalibro NATO šautuvais. Š. J. Budrevičius laimėjo pirmą vietą ir buvo apdovanotas medaliu ir pinigine premija. 300 jardų atstume, iš 50 galimų taškų, jis surinko 47, o 500 jardų atstume iš 50 galimų taškų, surinko visus.

Š. J. Budrevičius buvo pakviestas į geriausias visos Kanados šaudytojų varžybas, kurios vyko Otawoje rugpjūčio 12-19 dienomis. Ten jis laimėjo keturias pinigines dovanas.

III-je šaulių Kultūrinėje savaitėje Kennebunkporte, Maine, dalyvavo kp. pirm. š. St. Jokubaitis su žmona ir vicepirm. š. P. Jonikas su šaulių moterų vadove š. Z. Jonikiene. š. St. Jokubaitis buvo stovyklos laužvedys.

Kuopos išdininkas š. J. Mockus buvo sunkiai susirgęs, bet po sėkmingos operacijos sveiksta. Linkime sustiprėti ir vėl jungtis į šauliškąją veiklą.

š. P. Gulbinas

Rugsėjo 24 d. savo gyvenimo penkiasdešimtmetį atšventė "Stasio Butkaus" kp. kapelionas, šv. Petro lietuviškos parapijos klebonas kun. V. Kriščiunevičius. Parapijos salė prisirinko pilnutėlė svečių ir parapijiečių. Kuopos vardu sukaktuvinininką pasveikino p-kas Vincas Tamošiūnas, o sesės įteikė kuopos dovaną — gražią lietuvišką lininę staltiesę. Meninę programą labai gražiai išpildė parapijos choras, vadovaujamas muz. St. Slizio ir solistės Bronė Beržanskienė ir Danutė Petronienė. Pagerbime dalyvavo daug "Stasio Butkaus" kp. šaulių.

Šaulė Tremtyje

Redaguoja S. KAUNELIENĖ, 531 W. Grand Blvd., Detroit, Mich. 48216

ŠAULĖS MOTERYS III S-GOS STOVYKLOJE

Su gražiu pasisekimu praėjo šaulių S-gos III Kultūrinė Savaitė—stovykla, Maine.

Šaulės moterys, nors ir neturėjo savo atskiros moterų šaulių dienos, tačiau visur aktyviai savo darbu prisidėjo ir įvairiais atvejais labai gražiai pasireiškė. Sesės dalyvavo vadovybėje, skaitė paskaitas, lenktyniavo sporte, suvežė puikių darbų ir labai praturtino parodėlę, suruošė savo veiklos atskirą sesių pasitarimą. Taip pat gražiai reiškėsi ir meninėje programoje: Montrealio sesės kartu su

broliais vaidino salėje, o kitos deklamavo, dainavo salėje bei laužo metu. O kiek nuoširdžios seseriškos nuotikos įnešė!...

Jūs visos, mielos stovyklautojos, ne tik prisidėjote prie gražaus stovyklos pasisekimo, bet ir pridavėte stovyklai tikro šauliško šeimyninio jaukumo.

Jums visoms, mielos sesės, savo kūryba, darbu ir visais galimais sugebėjimais taip gražiai pasireiškusioms, nuoširdžiai seseriškai dėkoju: mane pavadavusiai prof. Emilijai Pūtvytei, Lidijai Mingėlienei, Onai Mikulskienei, Ramintai Molienei su

dukryte, Elenai Juciūtei, Elenai Valiukonienei, Stasei Stašaitienei, Julijai Šaulienei, Elenai Gorodeckienei, Zuzanai Jonikienei, Julijai Jukonienei, Genei Kazlauskienei, Rimai Tekutytei, p. Tekutienei, Aldonai Urbanavičienei, B. Malaiskienei ir visoms kitoms sesėms, kurios dalyvavote ar stovyklą aplankėte.

Gili seseriška padėka ir buv. moterų šaulių vadovei, S-gos garbės narei sesei Sofijai Mantautienei, kuri dėl ligos negalėjo atvykti, bet visa savo siela dalyvavo ir atsiuntė stovyklautojoms prasmingą, gražų sveikinimą, juostoje įkalbėtą.

“Stasio Butkaus” kp. moterų sekcijos suruoštoje gegužinėje pas šaulius Vasiulius sesės ir broliai džiaugiasi kartu su, po automobilio nelaimės sveikstančia, nors ir dar geležine apykakle paramstyta, sese Aldona Tamulioniene. Iš k. į d.: Robertas Tamulionis, Vincas Tamošiūnas, Aldona Tamulionienė, Antanas Petrauskas, Ada Petrauskienė, Kazys Ražauskas ir Rožė Ražauskienė.

Manau, kad visos dalyvavusios ir tos, kurios visa savo siela norėjo dalyvauti, bet tikrai negalėjo, lauksime S-gos IV stovyklos, vėl kur nors jaukiame gamtos kampelyje.

K. Kodatienė,
Moterų šaulių vadovė

SAJUNGOS ATSTOVŲ SUVAŽIAVIMAS

Vienas iš svarbiausių S-gos ateities darbų bus ateinantį pavasarį sukviesiti S-gos atstovų suvažiavimą.

Moterų šaulių veiklai pagyvinti būtų labai naudinga tuo pačiu metu apžvelgti ir moterų šaulių veiklos uždavinius: ką esame atlikę ir ką galėtume atlikti. Esu gavusi pasiūlymą tuo pačiu metu šaukti ir moterų šaulių atstovų suvažiavimą.

Kadangi moterys daugumoje veikia kartu su vyrais šauliais, kaikur net nėra atskirų sekcijų, o ir daugumos sekcijų veikia dar nėra per daug išsivysčiusi, manyčiau, kad šį kartą gal pakaktų turėti šalia bendro suvažiavimo savo atskirą programą dalį, kurioje visas kilusias savo veikloje problemas galėtume išspręsti, kad ateityje ryškiau ir sėkmingiau moterų šaulių veikloje pasireikštume. Tuo būdu ir savo klausimus išspręsimė ir bendro suvažiavimo programoje dalyvausime.

Panašiai pageidavo ir III S-gos stovykloje dalyvavusios sesės. Prašau visų moterų šaulių vadovių tuo reikalu pasisakyti, savo pageidavimus iš anksto pareikšti. Būsiu labai dėkinga už visas iškeltas mintis. Rašyti: K. Kodatienei, 9225 Carlyle Ave. Surfside Fla. 33154.

K. Kodatienė
šaulių Moterų vadovė

SESĖS KUNIGUNDOS IR BROLIO KĘSTUČIO KODACIŲ ISLEISTUVĖS

Rugsėjo 13 d. "Stasio Butkaus" kp. p-kas, valdybos nariai ir būrelis sesių ir brolių suvažiavo į "Nidą" atsisveikinti su į tolimąją Floridą nuolatiniam apsigyvenimui išvykstančiais sese ir broliu Kodaičiais.

Sesė Kunigunda, ne vien "Stasio Butkaus" kp. aktyvi šaulė, bet ir eilė metų yra S-gos Moterų vadovė ir buvusi "šaulė Tremty" redaktorė.

"Nidoje" viešpatavo tvarka ir ramybė, nors šeimnininkai pakilę skristi į šiltuosius kraštus ir buvo užsiėmę įvairiais darbais. Po miesto triukšmo ramybė, gamtos grožis ir rudens saulutė maloniai visus nuteikė. Šeimnininkės ir sesių dėka saulutės atokaitoje prie turtingo vaisių stalo, kaip viena šeima, pasivažiavo, pabendravo ir aptarė aktualiuosius reikalus. S-gos ir "Stasio Butkaus" kp. p-kas Vincas Tamošiūnas visų vardu jautriai atsisveikino su išvykstančiais, o Moterų sekcijos vadovė Bronė Selenienė įteikė dovaną — lietuvišką takelį su staltiesytėmis. Kiekvienas atsisveikinimas liūdnas, todėl ir sesė Kunigunda, kurios veiklos šaknys taip giliai įaugusios į Detroito lietuviškojo gyvenimo dirvoną, jaudinosi kai dėkojo sesėms ir broliams, bet ir prižadėjo, kad ateinantį pavasarį atvažiuos į S-gos suvažiavimą ir dabar atsikračiusi vasarvietės rūpesčiais daugiau laiko turės aplankyti atskiras kuopas. "Stasio Butkaus" kp. išdui pasipildyti, ji Moterų sekcijai padovanojo brolio Kęstučio darbo "gerąjį aitvarėlį" — laimėjimų bilietėliams supilti sukamą dėžę.

Važiudami namo vasarvietės taku metėme paskutinį žvilgsnį į lietuviš-

Nustodama vienos sesės, "Stasio Butkaus" kp. moterų sekcija gavo kitą — sesę Jūratę Pečiūrienę. J. Pečiūrienė, veikli visuomenininkė, gabi skaučių vadovė ir lit. mokyklos mokytoja su sese K. Kodatiene Nidoje, Lobdell ežero krante linksmai dalinasi įspūdžiais.

Nuotrauka Kazimiero Sragausko

kais žirgeliais ir ornamentais išdabintą namą, į ramų Lobdell ežerą, šimtamečius ažuolus, į užrašą "Nida" ir kiekvienas pagalvojom, kad paskutinį kartą viešėjom toje lietuviškoj vasarvietėje. Tiesa, naujasis savininkas palieka Nidos vardą, bet lietuviškos dvasios ten jau nebebus. Nebesuvažiuos ten savaitgaliais Flinto, Lansingo ir Detroito lietuviai paviešėti, šauliai šaudyti, neberuos ten organizacijos savo išvažiavimų.

Sudieu Nida, o Jums, Sese Kunigunda ir Broli Kęstuti, iki pasimatymo S-gos suvažiavime!

Toronto "Vlado Pūtvio" kp. sesės lanko šv. Jono kapinėse palaidotų šaulių kapus. Prie brolio J. Juškevičiaus kapo — iš k. į d.: moterų vadovė Z. Jonikienė, kp. garbės narė M. Valiulienė ir garbės narė E. Dambrauskienė.

Akiras Biržys, buvęs Lietuvos kariuomenės vyr. leitenantas, neseniai mirė Lietuvoje. Aple jį išėivijos lietuviai mažai ką nežinojo. Jis paliko gily atminimą, įdainuotų lietuviškų dainų pavidale, pritariant armonikai, Pupų Dėdės ir Dėdienės vardu, plokštelėse. Senesnieji išėiviai jo dainų kūrinius labai mėgo.

Kūrėjas-sav. ats. plk. ltn. Vaclovas Miecevičius mirė spalio 2 d. Brighton Parke, Čikagoje. Liko žmona Lydija, duktė Dalia ir sūnūs Algis ir Kazys. Palaidotas šv. Kazimiero lietuvių kapinėse.

Stasys Lipčius, atitarnavęs JAV oro jėgų dalinyje ketverius metus pasirašė sutartį dar 4 metams ir išvyko į Vak. Vokietiją su savo šeima.

Augustas Fetingis, buvęs karinėje tarnyboje, sutiko vadovauti Lietuvių evang. liuteronų "Tėviškės" parapijos dūdų orkestrui.

Stasys Sobieskis, II Pas. karo veteranas, mirė Sun City, Arizonoj. Ten ir palaidotas, liko žmona, brolis ir sūnus.

Sgt. C. Ant. Dočkus baigė karo tarnybą P. Vietname ir išėjo į atsargą. Tarnavo parašutininkų žvalgybos dalinyje ir buvo du kartu sužeistas. Jis gavo 10 įvairių pasižymėjimo medalių bei ženklų. Kilęs iš Brighton Park, Chicago. Jam šeima ir tėvai suruošė gražias sutiktuves.

Akiras Biržys

LIETUVIAI KARIAI! laisvajame Pasaulyje

Kpt. P. šlapikas, iš Maspetho, buvo grįžęs atostogų iš Pacifiko. Po jų vėl išvyko į Hickam bazę, Honolulu, Havajuose. Ten jis dirba prie aerodromo ryšių skyriuje, atliekamu laiku tęs mokslą universitete.

Čikagos Policijos mokyklą šiemet yra baigę šie lietuviai: R. Jaseckas, R. Matijošaitis, P. Sadauskas, T. Petkus, J. Arvetis ir J. Radavičius.

Antanas Lauraitis, II Pasaulinio karo veteranas, mirė rugsėjo 30 d. Čikagoje, sulaukęs 63 m. amžiaus. Buvo "Dariaus ir Girėno" 271 posto narys.

Pranas Mažeika, I Pas. karo veteranas, mirė Čikagoje. Jis buvo "Dariaus ir Girėno" posto narys. Mirė rugpiūčio 21, sulaukęs 80 m. amžiaus, buvo gimęs Lietuvoje.

Kūr.-savanoris Julius Dyvas-šateikis mirė birželio 12 d. Birminghame, Anglijoj. Lietuvoje jis priklausė šaulių S-gai ir dirbo Lietūkyje. Kazimieras Zentelis mirė rugpiūčio 15 d., Win-

nipeg, Man. Jis buvo Lietuvos savanoris ir buvo kovojęs su įvairiais priešais. Kūrėjas-sav. Stasys Asevičius mirė Toronte rugsėjo 7 d. Nepriklausomybės kovose buvo eiliniu, vėliau tapo karininku ir ištarnavo majoro laipsnį. Kurį laiką buvo Seinų karo komendantu.

"Dariaus ir Girėno" ir "Don Varnas" lietuvių veteranų postai šv. Kazimiero ir Tautiniuose kapinėse įrengė vėliavų alejas. Išlaidoms padengti abu postai rengia įvairius vakarus.

Albertas Tauras mirė Hines Veteranų ligoninėje, rugpiūčio 21 d.

Kapelionas Leonardas Sabalis, sunkiai susižeidęs motociklo nelaimėje, mirė rugp. 13 d., Lynwood, Pa. Jis buvo ilgą laiką JAV parašutininkų dalinio kapelionas

Ats. plk. inž. A. Katche, gyvenantis Bolton, Ill., atšventė savo 75 metų gyvenimo sukaktį. Dr. K. Jasūnas, iš Marquette Parko, baigė karo tarnybą.

Juozė Augustaitytė-Vaičiūnienė

K A R Y S

*Kai tik virš kalno amžių rankomis supilto
Žaibai susiklę pradeda bėgioti tekini,
Prie atramos pilin nuleisto tilto
Sargybą vienas tu juose eini.*

*Kovos trimitų garsuose tu vienas stovi
Kai klystančių vidudienių susikerta keliai.
Iš platumų akim neperžvelgiamo tolio
Atsimuša į tavo šalną spinduliai.*

*Nuo jo pabyra po pakalnių dirvą trašią
Kad iš jos stiebtūsi vešlus želmuo.
Praeina kriviai, ateities dienas užrašę,
Atšyla aukurų pamatuose akmuo.*

— Sparčiai didėjant rusų laivynui, ypatingai povandeninių laivų skaičiui, iki 1978 m. amerikiečiai numato pastatyti "Underwater-Launched Missiles System" — sutrumpintai ULMS, į kurią įeis povandeniniai laivai su 20-40 raketom, panašiom ir nūdienine Poseidono, tik didesnės tolianos M 4000 mylių (Poseidonas 2500-3000 mylių). Naudos raketos padidins patručiuojamo ploto apimtį bent keturis su puse karto ir sumažins povandeninių laivų bazių skaičių. Lygiagrečiai bus didinamos pagelbinių ginklų, sekimo, ryšio, aprūpinimo ir apsaugos priemonės, su naujomis pinigų sumomis naujiems išradimams ir pagerinimams.

— Raketų tėvas, vokiecis mokslininkas dr. von Braun, pradėjęs amerikiečių erdvių programą 1957 metais, šį rudenį iš NASA pasiraukė į pensiją.

— Amerikiečių pėsinių naudojama priešlėktuvinė raketa "Redeye" (28 svarų), pakeičiama nauja "Stinger" (didesnės tolianos ir didesnio greičio, laidoma nuo peties. Bus naudojama priekinių kautynių, kovai prieš žemai skrendančius lėktuvus. "Stinger" ore, bus valdoma radio bangomis.

— Š.m. liepos mėn. rusai minėjo 10 metų sukaktį, nuo pirmos "Cosmos" satelitų serijos paleidimo (1962 m. liepos mėn.), kuri pagaminta specialiai žemės sekimui (to rusai neskelbia).

— Vakarų Vokietijos ginkluotos jėgos, greit bus aprūpintos naujais, iš plastikos pagamintais džypais-amfibijom, 4 cilindrų motoras — 70 a.j. šiuo metu jie bandomi Trierio mieste.

— Amerikiečiai naudoja didelio aukščio ir greičio taikinius, naikintuvų pilotų apmokymui. Taikiniai paleisti iš lėktuvo, skrenda 15 minučių, nuo 40,000 iki 100,000 pėdų aukštyje, kintama kryptimi ir kintamu super-soniniu greičiu.

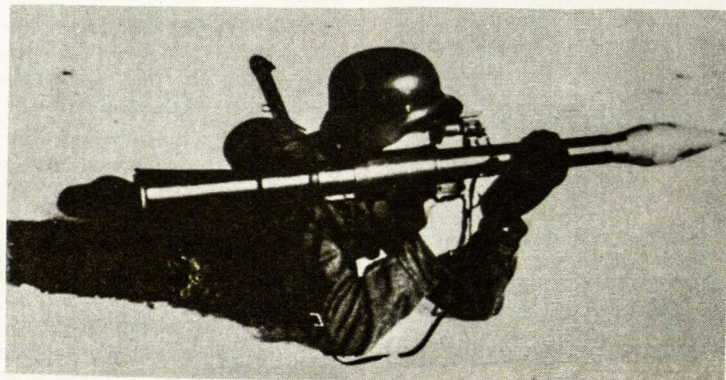
— Pradedant 1973 m., sekančių 10 metų bėgyje, japonai gaus iš ameri-

kiečių uranijaus už \$1.8 bilijono, dvidešimt šešioms elektros jėgalmams. Amerikos uranijus, bus pagrindas japonų industrijos plėtrai 20 metų laikotarpyje.

— Suomiai perorganizuoja krašto gynybos sistemą. Pirmoje eilėje, jie kreipia atydą į laivyną ir aviaciją. Modernizavimui oro sekimo sistemos numatoma išleisti apie \$18 milijonų. Propeleriniai bombonešiai ir žvalgybos lėktuvai bus pakeisti sprausminiais. Numatoma išleisti \$40 milijonų sumoderninimui ryšio priemonių ir papildomai priešlėktuvinei apsaugai. Suomių įlankos gynyba bus sustiprinta naujais laivyno junginiais. Žemės jėgos bus papildytos naujomis lauko radijo stotimis, prieštankiniais ginklais, lauko artilerijos pabūklais, auto vežimais. Ginklavimo sustiprinimas numatomas įvykdyti iki 1976 m.

— Pagal "Algemeine Schweizerische Militärzeitschrift", žydai mobilizuoja karinei tarnybai moteris, sulaukusias 18 metų amžiaus. 20 mėnesių tarnybos bėgyje apmokomos pagrindinių kaitynių veiksmų (taip pat ir paraduoti) ir šaudymo. Baigus pagrindinį apmokymą, jos skirstomos specialiom starnyboms — mašinų vairavi-

Suomių prieštankinis granatsvaids S-55. Tikroji ugnis iki 700 m, greitošauda — 6 per min.

mul, sanitariniai, pagelbinės policijos tarnybon, sekretorėmis, ryšio, radaro ir kitom tarnybom. Iš jų parenkamos ir kandidatės į karininkų mokyklą.

— Rusų povandeninių laivų gamyklos Severdvinsk uoste per metus pastato 9 ar 10 naujų, modernių povandeninių laivų, ginkluotų SS-N-6 ir SS-N-8 naujo tipo daugiagalvėmis raketomis.

— Atitraukimas rusų karinių jėgų iš Egipto, buvo reikalingas sutelkti daugiau ginklų Kinijos plačiai nusedriekusiam pasienyje, kur, dėl vienkurių ar kitokių priežasčių, įtampa didinama. Rusų karinės jėgos iš Egipto buvo atitraukiamos dar prieš Sadato pareikalavimą (The Common Defense, Bul. No. 383). Egiptiečiai tebėra įsipareigoję sumokėti rusams bilijonus rublių už ginklavimą ir įrengimus, nuolatinius papildymus atsarginių dalių ir pakaitalų kariuomenės ir krašto aprūpinimo reikmenis. Spalių mėn. Egipto ministeris pirmininkas Aziz Sidky, su komisija, lankėsi Maskvoje susitarti dėl minėtų reikmenų papildymo procedūros. Rusai tebe naudoja egiptiečių laivyno bazes saviems reikalams, tik rusams kareiviams uždrausta sauvaliauti egiptiečių gyvenvietėse.

— Įvedus savanorių sistemą amerikiečių karinėse jėgose, dabartinis moterų skaičius kariuomenėje, kuris yra apie 13,000, bus padidintas dvigubai.

— Anglų žurnale "All the Worlds Aircraft", rusų MiG 23 naikintuvus vertinamas kaip geriausias šiuo metu pasaulyje, pralenkiantis net amerikiečių Phantom F-4 lėktuvą. MiG 23 greitis yra 2,25 mach., arba apie 1700 mph. Skridimo tolis — 4000 mylių be kuro papildymo. Lėktuvus ore paslankus ir gerai ginkluotas.

— Eduard Teller (fizikas ir H bombos konstruktorius) pareiškė, kad ru-

sų miestai, atominio karo atveju, yra parengti evakuavimui. Pagal I. A. Šliakov, miestus evakuavus, paruošti fabriki darbininkai perims vidaus apsaugą ir miestų tvarkymą. Jiems paruoštos specialios slėptuvės pastatuose su reikiamomis ryšio ir susisiekimo priemonėmis. Darbininkai turės fabrikuose dirbti savo nustatytas valandas ir laisvu laiku padėti tarnyboms, atlikti evakuotų darbininkų dirbtus antraeilius darbus.

— Po 27 metų, vokiečių karių uniformos vėl pasirodė Norvegijoje, tik šį kartą — NATO manevruose, įvykusiųose rugsėjo mėn. viduryje, tarpe danų, kanadiečių, amerikiečių, anglių ir kitų dalyvavusių invazijoje ties Dyorey, tikslu išstumti užpuolėjus (suprantama rusus) iš šiaurės, kuriuos vaizdavo norvegų daliniai. NATO manevrų tikslas — patikrinti išsikėlimo galimybes, jei rsi užpultų Norvegiją, tuo pačiu parodyti, kad sąjungininkai suinteresuoti šiaurinio Europos sparno saugumu. Manevruose dalyvavo apie 64,000 vyrų, 700 kovos lėktuvų ir 300 laivų. NATO manevrus stebėjo 27 rusų "žvejų" laivai.

— Marš. Kulešov knygoje "Modern Artillery" (vertimas iš rusų kalbos), sutrauktai apžvelgia rusų artilerijos istoriją I ir II Pas. karuose ir iki šių dienų, žvelgiant į šiandieninius reikalavimus. Išskirtina detalių analizė, kurios turi įtakos kautynėms raketų, motorizacijos ir modernizavimo amžiuje. Palyginama technologiniai pritaikymai rusų artilerijai su Vakarų valstybėmis. Pabrėžiamas reikalas paprastumo konstrukcijoje — ginklams technologiją reikia pritaikyti iki tokio laipsnio, kad tarnyba galėtų išnaudoti pilnutinai ginklo savybes kautynių lauke, kitaip modernus ginklas nepateisina padarytų išlaidų ir kautynėse virsta tik balastu-laužu. Nagrinėjamas lauko ir priešlėktuvinės artilerijos problemos įsijungiant ir raketų panaudojimą. (U.S. Army Foreign Science and Technology Center leidinys.)

— 1972 m. kovo mėn. Kolumbija paskelbė pirksianti už \$31 milijoną "Mirage" naikintuvų, išlyginti jų balansą, nes Venecuela turinti apie 15 "Mirage" naikintuvų. Kolumbija turi du vokiškus povandeninius laivus ir pas amerikiečius užsisakė 10 helikopterių UH-1.

— 1972 m. kovo mėn. kiniečiai išsprogdino keturiolikta branduolinės energijos bombą, šiaurės vakarinėje Kinijos dalyje — Lo Nor; spėjama — 200 kilotonų galingumo, kuri gali būti pritaikyta vidutinio našumo raketom.

— Kiniečiai pradėjo statyti Rytinėje Afrikoje, Dar el Salaamo uoste,

Tanganikoje (ties Madagaskaro sala) karo laivams uostą-bazę, iš kurios stebės bandomas raketas, laidomas iš Kinijos žemyno į Indijos vandenyną, prie rytinės Afrikos krantų. Ta proga verta paminėti, kad nuo šių metų pradžios amerikiečiai stato laivų bazę Mauritius saloje, kuri yra apie 500 km į rytus nuo Madagaskaro.

— Amerikiečių karinės studijos, šiuometu telkiamos surasti naujus energijos šaltinius, kurie pakeistų dabartiniu metu naudojamą žemės alyvą. Skysto kuro laikymas sandėliuose galimam karo atvejui būtų labai nepraktiškas ir brangiai kainuotų; kita priežastis — žemės alyvos kiekiai yra riboti. Šiuo metu amerikiečiai sudaro 6% visų žemės gyventojų, tačiau sunaudoja 36% visos gaunamos žemės alyvos. Iš kitų kraštų įsiveža virš 25%, gi 1980 metais turės išsigabenti virš 50%.

Yra galimybių panaudoti branduolinę energiją, tačiau priemonės šiuo metu yra palyginamai primityvios, nepatikimos ir labai ribotos. Radiacija yra pritaikyta gaminti garą, kuris suka elektros generatorius, gaminančius elektrą pramonei ir namų reiklams. Yra galimybių, kad 5 metų lai kotarpyje elektros jėginių generatorius suks vandens garai, atėlanantys iš žemės gelmių, kur yra pastovi aukšta temperatūra, tik reikia ją pasiekti.

Milžiniškos energijos saulės versmės — šviesa, astronautikoje jau vartojama praktiškai; kasdieną vis įmantresnėje formoje ji pradeda naudoti ir ginklavime, nors šiuo metu ne kaip energijos šaltinis motorų varymui, bet kaip pagalbinė priemonė, gi neužlgo — ir kaip ginklas. Rusai jau skelbė pasiekę laserio spindulio koncentraciją iki 300 bilijonų vatų.

Žemės ir oro ginklavime naudojami varikliai varomi žemės alyvos produktais ir šiuo metu vargiai gali būti pakeičiami ir kažin ar greit pavyks

surasti jiems energijos pakaitalas praktiškam panaudojimui.

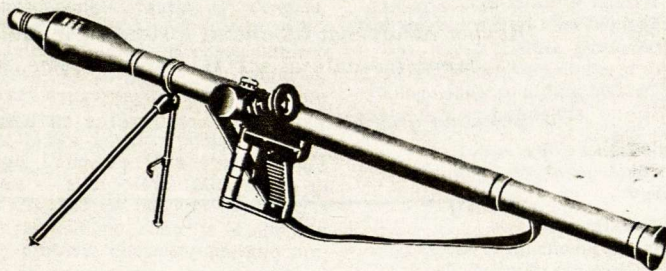
— Redondo Beach, Kalifornijoje, laboratorijos pagamino lengvą nešiojamą laserio ginklą, kuris išduoda labai stiprų energijos spindulį, sujungus kelis chemikalus. Šitoks spindulys, penkių mylių atstume, išdegina ketvirčio colio dydžio skylę bet kokiam organizme.

Panašus ginklas bus įrengtas naujo bombonešio B-1 uodegoje, tiesioginiam apsigynimui. Laserio ginklai numatomi įrengti ir laivyne, kurie galėtų naikinti rusų laivyno Styx raketas.

Bene didžiausia pažanga ginklavi-me numatoma amerikiečių padaryti, tai laserio pritaikymą tarpžemyninių raketų apsaugai. Milijonus megavatų siauro spindulio formoje, vairuojant moderniomis elektroninėmis taikymo priemonėmis, ši spindulių gynyba galės sustabdyti, ar sunaikinti bet kokias tarpžemynines raketas, bet kuriame aukštyje. Laserio spindulio greitis yra 186,000 mylių per sekundę, reikia tik turėti atatinkamam atstume pakankamą intensyvumą, kuris, nors šiuo metu ir ribotas, tačiau pakankamas statomiems reikalavimams.

— Amerikiečių spaudoje buvo minėta, apie raketos pagalba išmetamą erdvėn lėktuvą, specialiai pritaikytą skraidyti žemės orbitoje. Tokio lėktuvo modelį, su visais skridimui reikalingais įrengimais, gamina Singer Co. Modelis bus naudojamas astronautų apmokymui, turės visą aparatūrą ir valdymo įrengimus; per langus, specialiuose ekranuose matysis atatinkami vaizdai, žemės ir saulės atspindžiai, turės garsų ir traukos pasireiškimus. Erdvinių lėktuvas išmestas žemėn orbiton, galės nepriklausomai kaitaliooti kryptis ir atstumus nuo žemės, galės taip pat nusileisti bet kuriame aerodrome žemėje. Toks lėktuvas planuojamas pastatyti ir išbandyti penkių metų bėgyje.

Jugoslavų 40 mm "Pancerovka", prieštankinis granatsvaids.

LATVIŲ KARINĖS ORGANIZACIJOS — "DAUGUVOS VANAGAI" ISEIVIJOJE VEIKLA

Daugavas Vanagi (DV) organizaciją įkūrė vokiečių suorganizuoto Latvių legiono kariai, karui baigiantis, patekę vakariečių nelaisvėn. Jie buvo sutelkti Belgijoje, Cedelgamos belaisvių stovykloje, viso apie 12,000 vyrų. Belaisviai DV organizaciją įsteigė 1945 m. gruodžio mėn. 28 d.

Į organizaciją dabar priimami buvę legionieriai, Nepriklausomybės kovų dalyviai, nepriklausomybės laikais buvę kariai ir išvardintųjų abiejų lyčių šeimos nariai, bei giminės. 1971 m. liepos mėn. 2 d. DV atstovų suvažiavime Kanadoje papildė statutą ta prasme, kad visi latviai priimami, išskiriant komunistus ir kitus diver santus, kurie yra nusistatę prieš gyvenamojo krašto santvarką.

Paskutinieji šios organizacijos nariai Belgiją paliko 1946 m. gegužės mėn. ir išsisklaidė po laisvąjį pasaulį. 1969 m. DV buvo suruošę 185 spektaklius, 144 paskaitas, kuriose žiurovų ir klausytojų viso buvo 71,500.

1970 m. sausio mėn. 1 d. DV nariai gyveno 13-koje valstybių. Narių skaičius 9,115, iš kurių moterų 2,303 ir visi apjungti į 134 vienetus. Organizacijoje darbuos: 16 chorų, 19 teatro grupių, 48 bibliotekos su 13,563 knygomis, 51 sporto grupė, 14 tautinių šokių grupių, 62 įvairių pasirušimų sekcijos. Viso aktyvių dalyvių buvo 2,676.

1970 m. balandžio mėn. išėjo "Latvių karys Antrojo Pasaulinio karo metu" pirmoji knyga. Artimiausiu laiku dar bus išleistas 5-6 knygos. 1972 m. išeis knyga "Dauguvos Vanagai 25 m. bėgyje".

Per 25 metus invalidams ir kitiems pagalbos reikalingiems tėvynėje ir išseivijoje buvo išdalinta virš 1,000,000 dolerių. Beveik tokia pat suma įdėta į nekilnojimą turtą ir ūkinį inventorių. Jiems priklauso 20 vienetų nekilnojamo turto.

Organizacijos Centro valdyba leidžia dvimėnesinį žurnalą pavadintą "Daugavas Vanagu mėnešraksts". Redakcija JAV-se, spausdinama Toronte, Kanadoje, kaina metams 6.00 doleriai.

1970 m. gruodžio mėn. 28 d. DV organizacija atšventė 25 metų jubilėjų. 1971 m. pirmuose žurnalo numeruose aprašė jubilėjinį minėjimą ir, tarp ko kito, pabrėžė: "Dabar džiaugiamės, o prieš 25 metus, kada atidarė belaisvių stovyklos vartus į laisvę, buvo liūdniausia mums diena: tušti mūsų pilvai, tuščios tarbos ir buvome nuplyšę. Aplinkui buvo tie, prieš kuriuos kariavome. Vokiečiai mūsų taip pat nekentė, kaip buvusių nacių talkininkų ir į belaisvių stovyklą atgal nebepriėmė."

Šiais metais baigiasi DV Centro valdybos 3-jų metų kadencija ir korespondencijos būdu bus renkama nauja. Ji turi būti išrinkta iki š.m. gruodžio mėn. 15 d. Naujosios valdybos pareigas visuomet pradeda sausio mėn. 1 d.

Be savo organizacijos vidaus reikalų, DV rūpinasi ir bendrais visos savo tautos reikalais, t.y., politikos sritymi. Šiuo metu kruopščiai ruošiasi būsimajai Europos Saugumo konferencijai. Tam tikslui iš organizacijos

kasos paskirstyta atatinkamiems veiksniams 3,000 dolerių.

Šių metų DV žurnalo nr. 3 išėjo po prezidento Nixono lankymosi Kinijoje ir prieš išvykimą į Maskvą. Dabartinis DV c.v. pirmininkas Vilis Hazners šio nr. vedamajame straipsnyje "Ateities nacionaliniai uždaviniai" plačiai išnagrinėja JAV - Kinijos susitarimą, spėlioja kokiais klausimais prezidentas gali kalbėti Maskvoje ir iš to daro išvadas ko turėtume laukti iš Europos Saugumo konferencijos.

Trumpai suglaudus, mintis būtų sekanti: JAV nusistatymas Pabaltijo valstybių atžvilgiu aiškus, bet, reikalaujant okupantui pasitraukti iš okupuotų kraštų, reikia pačiam duoti okupuotą salą. Ne svetimas reikalas ir japonų reikalavimas grąžinti Kurilų salas. JAV - Kinijos susitarimo tekstas nustato, kad svetimos kariuomenės turi būti atitrauktos iš visur, minima Formoza, Vietnamas, Korėja, Laosas ir Kambodija.

Ką galvojo Kinija tokį dokumentą pasirašydama visiems aišku, tačiau svarbu, kad toks dokumentas yra. Europos Saugumo konferencijoje, aišku, dalyvaus ir Sovietų Sąjunga. Tad reikia visokiomis išgalėmis stengtis, kad toks dokumentas būtų pasirašytas ir šioje konferencijoje, kaip Amerikos su Kinija. Svarbu, kad Sovietai tokią sutartį pasirašytų nežūrint apie ką jie galvotų. Turint tokias sutartis, atėjus laikui, galima būtų pareikalauti — ką pasirašėte, tai turite ir vykdyti.

Straipsnio autorius šiai numatomai konferencijai dabar ragina kiekvieną tautą atskirai ruoštis, o vėliau — jungtinėmis jėgomis, J, T,

LIETUVOS KARIUOMENĖS ATKŪRIMO MINĖJIMAS Bruklinė
įvyks lapkričio 18 d., Apreiškimo parap. salėje. Pradžia 6:30 val. v.

Rengia ramovėnai talkinami birutiečių ir šaulių. Kalbės A. Reventas. Meninėje dalyje: sol. G. Čapkauskienė, muz. A. Kačanauskas

Šokiams gros orkestras. Veiks bufetas su užkandžiais ir gėrimais.

VYCIO KRYŽIAUS KAVALIERIUS
PLK. RAIMUNDAS LIORMONAS
ATSVENTĖ 80 AMŽIAUS
SUKAKTĮ

Lietuvos kariuomenės pirmūnas, kūrėjas-savanoris, plk. R. Liormonas, š.m. rugsėjo 9 d., atšventė garbingą 80 amžiaus, veiklaus ir garbingo gyvenimo, sukaktį. Atšventė savo šeimos narių ir artimų bičiulių tarpe, susilaukdamas daug gražių sveikinimų žodžiu ir raštu. Keleta sveikinimų, paslųstų Sukaktuvininkui iš toliau, čia pateikiame. Plk. R. Liormonas, nuolatos bendradarbiauja KARYJE, pasidalindamas savo turtinga patirtimi su KARIO skaitytojais.

KARIO štabas savo ir skaitlingų skaitytojų vardu nuoširdžiai prisideda prie visų sveikinimų, kurių susilaukė Sukaktuvininkas.

Malonus Sukaktuvininke,

Artėja Jūsų 80 metų amžiaus sukaktis — š.m. rugsėjo 9 d.

Tąja proga giliai nuoširdžiai Jus sveikinu. Visuomet Jus maloniai prisimenu, kaip kilusį iš Gelgadiškio, mano kaimyninės (Kaimelio) parapijos. Taip pat Jus prisimenu, bene dviem atvejais — iš savo kelionių Klaipėdon su svetimšaliais žurnalistais, kur Jus sutikdavau.

Sukakties proga linkiu Jums sveikatos ir gražaus gyvenimo rudenėlio.

Prie mano sveikinimų ir linkėjimų visa širdimi jungiasi ir p. O. Kajeckienė, Jus prisimenanti iš Jūsų apsilankymo Pasiuntinybėje.

Jūsų graži amžiaus sukaktis — šauni Jūsų šeimos ir artimųjų šventė. Malonėkite ta proga perduoti mūsų dviejų sveikinimus, bei linkėjimus p. S. Liormonienei, Jūsų dukrai p. D. Klimienei su jos vyru prof. dr. A. Klimui, bei jų šeimai.

Ilgiausių metų!

Gilia pagarba

J. Kajeckas,
Lietuvos Atstovas
Washington, D.C.

Didžiai Gerbiamas ir Mielas Pulkininke,

Kaip iš spaudos matau, už poros dienų švenčiate reikšmingą amžiaus sukaktį.

Zvelgdamas į praeitį, galite sau pasakyti, kad ne veltui gyventa. Labai sunkiu Nepriklausomos Lietuvos metu Tamstai Lietuvos Vyriausybė patikėjo sunkias ir atsakingas Klaipėdos Krašto Komendanto pareigas, kurias Tamsta taip pasišventusiai ir sumaniai atlikote. Tuo savo vardą įrašėte į prisikėlusios Lietuvos valstybės istorijos lapus.

Sveikindamas Tamstą sulaukus garbingo amžiaus, linkiu, kad dar ilgus metus krutėtumėt mūsų lietuviš-

Plk. R. Liormonas savo sodelyje

kosios visuomenės dirvonuose. Šia pačia proga prašau perduoti mano sveikinimus ir linkėjimus Tamstos visų gerų darbų ištikimai palydovei ir bendrininkei Poniai Liormonienei.

Su gilia pagarba,

Tamstos,
Anicetas Simutis,
Generaalinis Konsulas
New York, N.Y.

Didžiai Gerbiamam

Buvusiam mūsų XX-tos Klaipėdos Šaulių Rinktinės Vadui, Krašto Komendantui ir Įgulos Viršininkui, Pulkinininkui R. LIORMONUI,

Su dideliu džiaugsmu sveikiname Tamstą sulaukusį labai turiningo ir vertingo gyvenimo 80-ties metų sukakties. Tamstos, kaip kario savanorio, o vėliau visuomenininko-šaulio, atiduota duoklė tautai ir Tėvynei, švenčiant šią garbingą sukaktį tikime suteiks malonauš pasitenkinimo jausmus. O mūsų — bendradarbių širdyse daug pagarbos ir malonių prisiminimų.

Šia proga leiskite priminti mums brangų momentą iš šaulių meninės veiklos — Klaipėdoje. Kada mudu su Ona Mikulskiene laužėme pirmuosius ledus ieškodami būdų ir galimybių mūsų protėvių puoselėtą kanklių muziką, iš primityvaus senųjų kaimie-

čių kankliavimo, iškelti į kultūringą, meninį muzikos išpildymo lygį. Tamsa, sutelkęs šauniausius Klaipėdos visuomenininkus, sudarėte, tiek kanklių orkestrui, tiek Rinktinės vyrų chorui stiprią materialinę ir moralinę atramą, padėjote mums menininkams siekti kultūrinių laimėjimų.

Klaipėdoje ištirtos kankliavimo technikos galimybės ir meninės išraiškos būdai buvo perkelti į Vilniaus "Čiurlionio" Ansamblių, iš kurio perėmė Filharmonijos Liaudies Ansamblis. To išvadoje mūsų kanklių muzika pasiekė gražiausio suklestėjimo ir Lietuvoje, bei čia — išeivijoje žavi savuosius ir svetimuosius. Pasaulio žymiausi muzikai neranda palyginimo kanklių skambesio žavumui ir lenkia galvas prieš mūsų tautą, davusią pasauliui tokį praklinų grožį.

Mūsų tautos kultūros istorija Tamsos vertingos paramos nepamirs.

Dar kartą leiskite pakartoti mūsų širdingiausių sveikinimus ir pareikšti kuogeriausius linkėjimus, su begalo maloniais atsiminimais.

Komp. Alfonsas Mikulskis,
LTM Čiurlionio Ansamblio
Vadovas

Ona Mikulskienė,
LTM Čiurlionio Ansamblio
Kanklių orkestro vadovė

A. A. mjr. S. Asevičius

A. A. KŪRĖJAS-SAVANORIS MJR. STASYS ASEVIČIUS

Ilgos ir sunkios širdies ligos išskankintas, rugsėjo 7 d. mirė kūrėjas-savanoris mjr. Stasys Asevičius, sulaukęs 77 metų amžiaus.

Velionis buvo gimęs sulenkėjusioje ūkininko šeimoje, Lazdijų apylinkėje, Kamisaruvkos kaime, Seinų apskr. Jo tėvai ir visa šeima, tačiau, buvo patriotiškai nusistatę lietuviai. Lazdijuose baigęs pradžios mokyklą, 1908 m. įstojo į Seinų keturklasę gimnaziją ir ją baigęs mokėsi Veiverių mokytojų seminarijoje ir pedagoginiuose kursuose, Suvalkuose. 1914 m. kilus karui, buvo mobilizuotas į rusų kariuomenę ir po metų pasiūstas į karo mokyklą Irkutske. Iš ten, kaip karininkas, buvo paskirtas į frontą prieš austrus Karpatuose. Kilus Rusijoje revoliucijai ir frontui pairus, velionis įstojo į, Odesoje besiorganizuojantį, lietuvių batalioną. Bolševikams organizavimą sutrukdžius, grįžo į Lietuvą. Trumpai pamokytojavęs, 1918 m. gruodžio 17 d. savanoriu įstojo į organizuojamą Lietuvos kariuomenę ir buvo paskirtas Seinų apskrities karo komendantu. Vėliau, su priešais kovoms tęsiantis, tarnavo 1, 7 ir 8 pėst. pulkuose, eidamas kuopos, bataliono ir kitas atsakingas pareigas. Kaip ri-

kiuotės karininkas, dalyvavo kovose prieš bolševikus, lenkus ir bermontininkus. Baigęs aukštuosius karininkų kursus, 1932 m. išėjo į atsargą majoro laipsniu. Buvo apdovanotas Kūrėjų-Savanorių medaliu, Nepriklausomybės medaliu ir Vytauto Didžiojo V laipsnio ordinu.

Būdamas atsargoje įsijungė į šaulių eiles ir kooperacinį darbą.

Antrą kartą užplūstant raudonajai ordai, velionis su šeima, kaip ir daugelis kitų, su širdies skausmu pasitraukė į Vakarų ir 1950 m. emigravo į JAV. Sulaukęs pensijos, 1962 m. persikėlė į Kanadą, kartu su savo žmona apsistodamas pas dukrą Danutę ir žentą Batūrą.

Velionis paliko žmoną, dukrą ir du sūnus, kurių vienas su šeima gyvena Australijoje.

Laidotuvių kopyčioje pašarvotą velionį per dvi dienas gausiai lankė vietos lietuviai. Prie karsto buvo sudėta daug gėlių puokščių. Kūrėjų-savanorių skyrius, kuriam velionis priklausė, ant jo karsto uždėjo tautinę vėlavą, kuri kapinėse buvo įteikta velionies našlei. Kopyčioje per rožinį kūrėjai-savanoriai stovėjo garbės sargyboje ir buvo karsto nešėjai. Palaidotas iš šv. Jono bažnyčios, kur gedulingas pamaldas laikė klebonas

kun. P. Ažubalis, pasakydamas jautrų pamokslą. Per gedulingas mišias giedojo solistas V. Verikaitis.

Iš bažnyčios ilga eilė mašinų velionį palydėjo į Lietuvių kapines, kur po kun. P. Ažubalio trumpos maldos, su velioniu atsisveikindami, žodį tarė kūr.-sav. J. Matulionis, Toronto apyl. pirm. J. Karpis, šaulių vardu — S. Jakubaitis ir detroitškie kpt. J. Mitkus.

Visi laidotuvių dalyviai velionies šeimos buvo pakviesti Priskėlimo parap. patalpose suruoštiems užkandžiams.

S. B-lis

A. A. KŪRĖJAS-SAVANORIS JULIUS UMBRASAS

1972 m. rugsėjo 23 d. 6:30 val. vakare, po sunkios, kankinančios ligos, mirė Los Angeles LVS Ramovės skyriaus steigėjas ir ilgametis jo pirmininkas, mjr. Kostas Liaudanskas. Buvo gimęs 1889 m. vasario 21 d. Šešių kaime, Babtų valsčiuje, Kauno apskrityje. Savo gyvenimo pabaigoje pasireiškė veikliu visuomenininku. Baigęs rusų gimnaziją Vitebske 1909 m., o po to Tifliso karo mokyklą 1916 m., Kostas Liaudanskas įsijungė į atstatomos Lietuvos kariuomenės eiles savanoriu. Vėliau, betarnaudamas, baigė Aukštuosius Karininkų kursus 1924 m. Tarnavo pėstininkų daliniuose, kol leido nepriklausomybės sąlygos. Karo metu buvo mėtytas ir vėtytas... Pasitraukęs į Vokietiją, nešė su kitais lietuviais tremtinio dalį, kol 1949 m. išemigravo į Jungtines Amerikos Valstybes, kur greit sulaukė progos įsitraukti į lietuvišką veiklą. Kai Čikagoje 1950 metais oficialiai įsisteigė LVS Ramovė, tai velionis, gyvenęs tuo metu Newark, New Jersey, ėmėsi organizuoti tos vietovės buvusius karius, o netrukus (bene tik mėnesiui prasilinkus po Centro įsisteigimo), jis jau galėjo pranešti apie Newarko skyriaus veikimą.

Šeimos nariams persikėlus į Kaliforniją, velionis perdavė Newarko Ramovės skyrių Kaziu Trečiokui, o pats 1955 m. rudenį ėmėsi iniciatyvos steigti ramovėnų skyrių Los Angeles mieste. Prieš jį buvo bandyta organizuoti buvusius karininkus, bet ši veikla greit nušūvo. Gabus administratorius, rūpestingas ir jautingas atsakomybę, pareigingas Kostas Liaudanskas sumaniai vadovavo Los Angeles skyriui beveik 18 metų iš eilės. Šiuo metu skyrius turi virš 50 narių.

Už nuopelnus LVS Ramovei Kostas Liaudanskas, prieš porą metų, buvo visuotinio Los Angeles skyriaus susirinkimo išrinktas skyriaus Garbės Nariu ir liko toliau valdyboje pirminko pareigose, kol liga privertė jį nuo betkokių pareigų pasitraukti.

A. a. mjr. K. Liaudanskas

Be mėgiamiausios veiklos Ramovėje, velionis labai siejosi ir bendrais lietuvių išlaikymo ir Los Angeles lietuvių bendruomenės reikalais. Dvejus metus jis buvo išrenkamas Lietuvių Bendruomenės valdybos pirmininku, o 1961 m. pirmininkavo LB Vakarų Apygardai, žymiai pasidarbuodamas šios organizacijos naudai. Savo veikla prisidėjo ir prie BALFo skyriaus, ir prie ALTos skyriaus darbų. Be to, būdamas nuo seno medžiotojas, bendradarbiavo Medžiotojo žurnale.

Dar tik birželio mėnesį jam buvo suruoštas pagerbimas, kai jis pasitraukė dėl ligos nuo visų einamųjų pareigų. Tada nedidelėje salėje netilpo žmonės susirinkę jį pagerbti. Bet, kai skaudi žinia aplėkė visus losangeliečius, jog mirė Kostas Liaudanskas, tai rožinio metu ir laidotuvių dieną per gedulingas mišias Sv. Kazimiero bažnyčia buvo kupina žmonių, atėjusių paskutinį kartą pamatyti jau sustingusį mirties kaukėje, be gyvybės ženklų, bet mielą ir brangų šio nuoširdaus ir visų pamiltojo lietuvių veidą.

Ilgą, ilgą automobilių virtinė lėtai važiuo per visą Los Angeles miestą, beveik ligi pat vandenyno, kur šv. Kryžiaus kapinėse, 1972 m. rugsėjo

26 d., jis buvo palaidotas šalia kitų ramovėnų ir žymių asmenų. Jo asmeninis draugas, prel. Jonas Kučingis, atlaikė gedulingas pamaldas ir nulydėjo į kapines. Ne tik ramovėnai, bet ir Lietuvių Bendruomenės skyriaus bei LB apygardos valdybų atstovai, BALFo bei Lietuvių Tautinės Sąjungos skyriaus atstovas ir birutiečių atstovė tarė jautrias atsisveikinimo kalbas, atsimindami velionio šviesią asmenybę, bendradarbiaujant su juo jų srityse.

Visi Los Angeles lietuviai, ypač broliai ramovėnai, reikšia pasilikušiams velionio artimiesiems savo užuojautą: ypatingai jo žmonai Juzei, deja, dėl jos pačios silpnos sveikatos negalėjusios dalyvauti laidotuviuose, velionio dukteriai ir žentui, Eleonai ir Pranui Skirmantams, sūnui užsienyje ir kitiems artimiesiems. Visi jaučiame, kad mes tik kalbame, o velionis paliko savo neužmirštamus nuveiktuosius darbus, kurie byloja apie jo atsidavimą lietuvių idealui. Jo asmenyje mes matėme kaip reikia dirbti savo tautai, kaip vykdoma vienybė, kaip įmanoma sujungti įvairių pažiūrų žmones į vieną tikslą — atgavimui Lietuvos nepriklausomybės ir tautos laisvės.

Tegul Kosto Liaudansko atminimas

ilgus metus lieka mums pavyzdžiu kaip reikia savo kraštą mylėti ir jam pasiaukoti, nesigailint nei sveikatos, nei laiko, nei lėšų.

Andrius Mironas

A. A. KAPITONAS JUOZAS KULIKAUSKAS

mirė 1972 m. liepos 30 d., palaidotas rugpjūčio 3 d. Čikagoje. Gimęs buvo 1901 m. kovo 18 dieną.

Velionis augo ir mokėsi Petrapilyje. Prieš I Pasaulinį karą Petrapilyje buvo apie 25,000 lietuvių, kurie ten atvyko daugiausia darbo ieškodami. Šv. Kotrinos gimnazijoje mokėsi apie 200 lietuvių mokinių. Buvo išsirūpinata ir lietuvių kalbos pamokos. Šioje gimnazijoje mokėsi ir a. a. Juozas.

1918 m. bolševikams esant valdžioje, Petrapilyje prasidėjo sunkmetis — badas. Daugumas lietuvių neteko darbo, tad pametę viską kėlėsi atgal į Lietuvą. Kulikauskų šeima, kaip ir daugelis lietuvių, grįžo į Lietuvą. Ap-sigyveno Utenos apskrityje, Deksnelių kaime.

1919 m. rugsėjo 11 d. Juozas savanoriu stojo į Lietuvos kariuomenę. Jam tuo metu buvo 18 m. amžiaus. Tarnavo Ukmergės karo komendantūroje. Komendantūros daliniai 1919-1920 m. saugojo fronto barą su lenkais. Lenkai buvo priėję prie šventosios upės, Pabaisko, Veprių, Upninkų riboje. Tad ir Juozui tekdavo dalyvauti kovose su lenkais.

1921 m. pradžioje, kovoms su lenkais pasibaigus, jis stojo į Karo mokyklos IV laidą, kurią baigė 1921 m. gruodžio 16 d. ir buvo pakeltas į leitenanto laipsnį ir paskirtas į 1 pėst. pulką, kuris tuo metu stovėjo Ukmergėje. 1925 m. persikėlė į 2 pėst. pulką, kuris stovėjo Kaune, šančiuose. Persikėlė, kad Kaune tarnaudamas, galėtų lankyti konservatoriją ir mokyti.

Buvo muzikalus, turėjo gerą balsą ir klausą, tad dainavo valstybiniame operos chore, mokė pulko karius dainuoti ir buvo paruošęs chorą. Nuolat buvo užimtas darbu pulke, operos chore ir konservatorijoje.

1930 m. jis buvo paskirtas kuopos vadu ir 1931 m. pakeltas į kapitono laipsnį. 1936 m., drauge su kuopa, buvo perkeltas į Jonavą, ten esančių tiltų per Nerį saugoti. Jonavoje palaikė draugystę su ten esančia vietos inteligentija, talkino jiems visuomeninėje veikloje.

Okupavus Lietuvą bolševikams, a. a. Juozas buvo paleistas iš kariuomenės. Stoją į Vilniaus Filharmonijos dainų ir šokių ansamblių, kurio vedėju buvo kompozitorius J. Švedas. Šiame ansamblyje tebedirbdamas išgyveno bol-

ševikmetį. 1942-1944 m. gyveno Jona-voje. Artinantis bolševikams 1944 m. jis pasitraukė į Vakarus. 1945 m. va-sario 14-15 d. išgyveno, drauge su šeima, Drezdeno miesto bombardavi-mą, kur žuvo daug ir lietuvių.

Ilgesnį metą jis gyveno Augsburgo-Hochfeldo lietuvių stovykloje. Įsijun-gė ten į visuomeninę bei kultūrinę veiklą. Dvejus metus Augsburgo lie-tuvių gimnazijoje dėstė muziką ir ėjo lietuvių stovyklos vargonininko pa-reigas.

1947 m. emigravo į JAV ir apsigy-veno Čikagoje. Atvykti į JAV galimy-bę sudarė žmonos Vandos sesuo, kuri seniai gyveno Čikagoje. 1949-1950 m. jis pagelbėjo daugeliui savo pažista-mų, su šeimomis ir pavieniams, at-vykti į Čikagą ir čia įsikurti. Čikago-je gyvendamas jis įsijungė į visuo-meninę veiklą, už vis daugiausia dir-ba Lietuvių Veteranų "Ramovės" są-jungoje. Buvo kuklus, darbštus, pa-reiingas, nemėgo ginčų, buvo labai malonaus būdo, todėl buvo visų myli-mas ir gerbiamas.

Paskutiniais gyvenimo metais pradėjo sirginėti. Sveikata nėjo geryn, nežiūrint daktarų dedamų pastangų ir žmonos su dukrele rūpestingos glo-bos.

Su velioniu atsisveikino daugybė žmonių. Atsisveikinimo ir laidojimo apeigoms gražiai vadovavo kolega Andrius Juškevičius, Čikagos ramo-vėnų pirmininkas.

Velionis paliko dideliame nuliūdime žmoną Vandą, du sūnus — Vytautą ir Aleksandrą, dukrą Ireną, marčias — Genovaitę ir Tamarą, anūkus — Gintarą ir Liną. Reiškiau jiems gilia užuojautą.

K. Ais.

A.A. VIRŠILA JONAS KARAVECKAS

Australija, Adelaidė. Š.m. rugpiū-čio 13 d., po ilgesnių negalavimų, su šiuo pasauliu atsiskyrė a. a. viršila Jonas Karaveckas, 65 m. amžiaus. Kilimo šiaurietis, paalidotas rugpiūčio 17 d.

Velionis tarnavo Lietuvoje 8-me DLK Vaidoto p. pulke: karinėse gink-lų dirbtuvėse Radviliškyje ir II Pas-karo metais — LSD; paskutiniais metais ėjo ginklininko pareigas.

Nors saulėta Australija, bet aną dieną slinko debesys, lyg palši nora-gai ir lynojo lietulis. Tarsi, paliko mus našlaičiais — vieną leitenantą, antrą viršilą ir kelis jo kareivėlius ašarojant...

Tebūnie lengva Tau, Jonai, svečios šalies žemelė! Susitiksime, nebent, T e n a i s . . .

Kareivėlis — Petras Juotka

A. a. kpt. J. Kulikauskas

A. A. PLK. LTN. JONAS STAKIONIS

gimė 1897 m. Mažutiškių km., Biržų aps. ir valsč., mažžemio ūkininko šeimoje. Baigė pradžios ir Biržų vi-durinę mokyklas. Jonas Stakionis mokslui turėjo gabumą ir noro. Buvo ramaus ir malonaus būdo, tylus, mė-go vienumą. Klasėje nuo išdykaujan-čių šalinosi. Buvo žemo ūgio. Poetas Stanislavas Dągylis, nors ir tolimesnį savo giminaitį, paremdavo.

Vasaros atostogų metu, 1913 m., mokinys Jonas Stakionis, dvare už Pabržės, kunigo dr. Povilo Jakubėno rekomenduotas, mokė savininko vai-kus. Dvaro romantinė aplinka, savi-ninkų lietuvių tėviška globa ir mieli vaikučiai sužadino Jono jautriąją bū-do stygą, jis pradėjo kurti eilėraščius ir apsakymėlius. Grįžo atgal į mo-kyklą su sava kūryba. Eilėraščius ir apsakymėlius paskaitydavo poetui St. Dągyliui, kurį dažnai lankydavo jo namuose. Jono kūryba buvo romanti-nio pobūdžio. Turinje vyravo kaimo buitės, dvaro aplinka ir mokinių gy-venimas,

Sumanė J. Stakionis savo kūrybą paskleisti mokinių tarpe. Buvome vienaklasiai ir du paskutinius metus gyvenome viename kambaryje. Pa-ruošėme mano ranka rašytą pirmą sąsiuvinį 1913 m. gale. Leidinėį pa-vadinome "Vainikai". Ant viršelio nupiešiau spalvotą gėlių žiedų vainiką ir nežymioje vietoje pasirašiau "Kurmis". Po kiekvienu kūriniu įrašiau autoriaus slapyvardį, kurio nebe-atsimenu. Sąsiuvinį davėme patiki-miems mokiniams paskaityti namuo-se. Tuo metu bet kokius lietuviškus raštus mokykloje platinti Rusijos ca-ro valdžios buvo draudžiama. Antrą sąsiuvinį nebedrįsime ruošti. Buvo pavojus, kad mūsų klasėje ruskeliai mokiniai galėjo sužinoti ir pranešti inspektorui.

Sustabdė leidinėį, nutarėme 1914 m. vasarą ruošti kaimė vaidinimą. J. Stakionis St. Dągilio bibliotekoje su-rado tinkamą veikalą: "Sekminių vai-nikai". Prieš mokslo pabaigą sudarė-me vaidintojų sąstatą iš gretimų kai-mių mokinių ir šiaip jaunimo. Mokslui pasibaigus įvyko keletas repeticijų

mano tėvo svirne. Sumanymas buvo neįvykdytas, nes Staknionis vėl buvo pakviestas į tą patį dvarą mokyti vaikų ir vienas vaidintojas iš tolimosnio kaimo nelabai repeticijų. Jonas mokyklą baigė 1914 m. labai gerais pažymiais. St. Dagylio patarimas ir materialiai parentas, Jonas Staknionis išvyko į tolimą Sibirą. Semipalatinosko miesto gimnazijoje mokytojavo dr. Jonas Yčas, Dagylio sesers sūnus. Tenai J. Staknionis ruošėsi būti mokytoju. Mudviejų ryšys nutrūko, nes 1915 m. pavasarį buvau paimtas į Rusijos kariuomenę.

Jonas Staknionis 1916 m. buvo pašauktas į Rusijos kariuomenę. Baigė karo meto karo mokyklą ir tarnavo kariuomenės dalyse Sibire. 1917 m. gegužės mėn., būdamas žygyje paliai frontą, iš Voluinės į Galiciją, Radzivilovo mieste, netikėtai gavau Jono laišką iš Tomsko miesto Sibire. Laiške aprašė lietuvių veiklą, savo gyvenimą, jo planus vesti pažįstamą iš mano kaimo mergaitę. Pažymėjo, kad iš Omsko į Tomską buvo atvykęs karininkas K. Škirpa, kuris lietuvių susirinkimuose darė pranešimus tautiniais reikalais ir apie Lietuvą. Pranešimai jam padarė gili įspūdi. Tų pačių metų vėlyvą rudenį atvykęs į Tomską atostogų, Jono neberadau. Jisai buvo išvykęs į Europos Rusiją.

Grįžęs Lietuvon, Jonas Staknionis stojo Lietuvos kariuomenėn. Su 8-tu pėst. K. Vaidoto pulku dalyvavo kovose. Kovoms pasibaigus, kai pulkas užėmė barą Dubingiai - Joniškis - Labanoras, Jonas susipažino su bepradedančia mokytojauti mergina. Pulku apsisistojus nuolatinėje stovėjimo vietoje, šiauliuose, Jonas Staknionis pamiltą mokytoją vedė.

Pagal žemės reformos įstatymą J. Staknionis gavo 8 ha žemės Parovėjos dvare, Biržų aps. ir valsč. Prie vieškelio į Nemunėlio Radviliškį jis pasistatė medinį, gražų gyvenamą namą ir kitus ūkio trobėsius, įsigijo reikalingus įrankius ir padargus, bei gyvulius. Ūkį tvarkyti pavedė jaunesniam broliui.

J. Staknionis baigė Aukštuosius Karininkų kursų ir 1926 m. buvo paskirtas į I pėst. Diviziją Panevėžyje. Iš Divizijos štabo buvo perkeltas į 4 pėst. K. Mindaugo pulką. Buvo pakeltas į kapitono laipsnį. Ėjo pulko adjutanto ir kuopos vado pareigas. 1935 m. vasarą jis perkeliamas į Pirmojo Respublikos Prezidento Karo mokyklą, kur skiriamas 2-ros kadro kariūnų kuopos vadu. Tais pačiais metais pakeliamas į majoro laipsnį. Čia Jonas gavo savo mėgiamą mokytojo ir auklėtojo darbą. Į šias pareigas jį atvedė pareigingumas, stropu-

mas, darbštumas ir gili Tėvynės meilė.

Apie plk. ltn. J. Staknionį, savo buvusį mielą kuopos vadą, buvęs kariūnas, ltn. L. Bileris taip atsiliepia:

"Iš pirmos dienos kpt. J. Staknionis mums kariūnams padarė gerą įspūdį. Jis buvo labai rūpestingas, griežtas (gal daugiau tūviškas) ir niekad be reikalo su baismėmis nesišvaistė. Drausmę stengdavosi palaikyti ne baismėmis bet išamonišumu ir tas jam gerai sekėsi. Jis buvo malonaus būdo, visada švariai ir tvarkingai apsirengęs. Geras pavyzdys kariūnams..."

"Mjr. Staknionis ypatingą dėmesį kreipė į taktinį mokymą lauke. Jo vadovavimo metu taktiniai pratimai buvo pravodami metodingiau ir nuodugniau negu anksčiau. Jis pats visada būdavo gerai pasirengęs pratimui ir to reikalaujavo iš kuopos karininkų ir kariūnų. Prieš baigimą mokyklos, mes pasijutome gana stiprūs mažų dalinių taktikoje ir pakankamai parengti būrio vado pareigoms pulkuose. Tai buvo pasiekta mjr. J. Staknionio darbo ir rūpestingumo dėka."

Kai 1939 m., iš Sovietų Rusijos malonės, "Vilnius tapo mūsų, o mes rusų" ir kai lietingą rudens dieną Lietuvos kariuomenės dalys įžengė į Vilnių, majoras J. Staknionis buvo paskirtas Tauragės apskrityje karo komendantu. Pakeistas į pulkininko ltn. laipsnį 1940 m. vasario 16 d. Pusę metų tas pareigas ėjo stropiai ir ramiai pagal Nepriklausomos Lietuvos įstatymus ir įsakymus. Kai 1940 m. birželio 15 d. Raudonoji armija užgrobė Lietuvą, komendantams reikėjo daug kantrybės ir supratimo, kad nepatektų į komunistų pinkles. Karo komendantų veik pusė buvo ištremti į Sibirą vergų darbams. J. Staknionis liko nepaliestas.

Panaikinus komendantūras, plk. ltn. J. Staknionis skiriamas, suvestos Lietuvos kariuomenės į 29 Raudonosios armijos korpo 297 pulką štabo viršininku Vilniuje. Tose pareigose išbuvo iki karo pradžios. Prasidėjus karui jam pavyko, kartu su kitais pulko karininkais, likti Vilniuje.

Vokiečių okupacijos metu J. Staknionis mokytojavo. Antrą kartą rusams bolševikams užgrobus Lietuvą, trumpą laiką tęsė mokytojo darbą vidurinėje mokykloje. Po kelių metų, kartu su šeima, žmona ir dukra, išvyko į Vilnių, kur mirė. Nepavyko, deja, sužinoti nei mirties priežasties, nei datos, nei palaidojimo vietos.

Išgyvenęs Lietuvos priespaudą, amžinam poilsiui atsigulė Tėvynės žemėje.

M. Karaša

A.A. J. Umbrasas

KŪR.-SAV. JULIUS UMBRASAS

1972 m. spalio mėn. 3 d., po sunkios ir ilgos ligos, mirė kūrėjas-savatoris, šaulys Julius Umbrasas.

Buvo gimęs 1902 m. vasario mėn. 25 d., Užšvintinio vienk., Kriukų vls., Šiaulių aps. Būdamas tik 17 metų įstojo į savanorius, o vėliau dar kariuonę prievolė atliko gusarų pulke.

Antrajai rusų okupacijai besiantant, pasitraukė į Vokietiją.

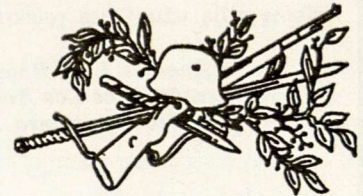
Iš ten 1949 m. atvyko į Racine, Wis., kur išgyveno iki mirties.

Priklausė Čikagos Kūrėjų-Savanorių skyriui ir "DLK Kęstučio" šaulių kuopai. Spalio mėn. 7 d., po gedulingų pamaldų šv. Kazimiero bažnyčioje, palaidotas katalikų šv. Kryžiaus kapinėse, Racine, Wis., kur jau ilsisi buvę jo kaimynai žemieliečiai: Jonas Virbalas, Steponas Dumbra ir buvęs S-gos pirmininkas Jonas Giedrikas.

Laidotuves ir šermenis suruošė "DLK Kęstučio" šaulių kuopa. Velionis buvo palaidotas su dalinėmis šauliškomis apeigomis.

Ilsėkis ramybėje, Idejos Broli, ir tegul ši svetinga Amerikos žemė globoja Tavo palaikus!

P. P.

A.A. ANTANAS USTJANAUSKAS

Rugpiūčio 25 d., penktadienį, nuo širdies smūgio mirė Antanas Ustjanauskas, sulaukęs tik 57 metų amžiaus. Prieš kurį laiką velionis išgyveno du širdies priepuolius, bet buvo pasveikęs. Tačiau dabar, tik įėjęs į savo krautuvę, sukrito ir, vežamas į ligoninę, mirė.

Pašarvotas buvo Ahern koplyčioje, Farmington Ave., Hartforde, Conn. Kelias dienas velionį koplyčioje apylankė daug žmonių. Apie jo karstą buvo daug gėlių vainikų. Pirmadienio vakarą į koplyčią buvo atvykęs kun. Vytautas Bitinas ir su susirinkusiais sukalbėjo dalį rožinio.

Antradienio rytą velionio kūnas buvo atlydėtas į Švč. Trejybės lietuvių parapijos bažnyčią ir čia atlaikytos gedulingos pamaldos. Mišias aukojo ir pamokslą pasakė klebonas kun. J. Matutis. Asistavo kun. V. Bitinas ir kun. V. Puidokas. Mišiose dalyvavo dar kun. V. Balčiūnas ir kun. V. Cukuras.

Per mišias solo giedojo Irena Petkaitienė ir muz. Jurgis Petkaitis. Palaidotas Fairview kapinėse. Į kapines palydėjo klebonas kun. J. Matutis, čia su žmonėmis sukalbėjo maldas ir "Aneglas Dievo".

A.a. Antanas Ustjanauskas paliko žmoną Adą Ustjanauskiene, du sūnus: Andrių ir Ričardą, ir keturias dukteris: Adą, Henrietą, Jeanetę ir Ireną, bei seserį Eleną Krasauskiene ir jos vyrą Ildefonsą Krasauską.

Antanas Ustjanauskas, užėmus rusams Lietuvą, pasitraukė į Vokietiją; pasibaigus II Pas. karui, jis 1947 m. išvyko į Australiją. Aplinkybėmis susidėjęs, 1953 m., jau vedęs, atvyko į

JAV, į Hartfordą pas savo gimines. Neilgai trukę, Ant. ir Ada Ustjanauskai čia įkūrė dvi maisto krautuves, kurias pavadino "International Super Markets". Viena yra 518 Park St., kurią tvarkė pats a.a. Ustjanauskas, padedamas sūnaus ar dukters, kita yra 200 Franklin Ave., ją tvarko Ada Ustjanauskiene. Prie šios krautuvės ji turi ir siuntinių į Europą agentūrą, kuri veikia gana sėkmingai.

Netoli savo krautuvės A. Ustjanauskas norėjo atidaryti ir trečią maisto krautuvę, prie Park ir Lafayette gatvių, kur buvo užsidariusi "Popular Super Market". Jau buvo vežamos ir prekės. Deja, visas jo svajones sutrukdė negailestinga mirtis.

A.a. Antanas Ustjanauskas buvo veiklus visuomenininkas. Jis yra buvęs Hartfordo Lituanistinės mokyklos Tėvų komiteto pirmininkas, LB Hartfordo Apylinkės pirm., o šiais metais buvo LAP klubo Direktorių tarybos pirmininkas. Be šių eitų ar einamų pareigų, Hartforde jis buvo koordinatorius tarp Lietuvių Demokratų partijos ir Amerikos Tautinio Demokrato komiteto.

Kai 1967 m. šiame mieste, eidami savo pareigas, buvo nušauti keturi policininkai, Ant. Ustjanauskui kilo mintis įsteigti organizaciją, kuri padėtų tarnyboje žuvusių policininkų ir gaisrininkų šeimoms. Šią idėją jis pradėjo piršti biznieriams ir politikams amerikiečiams, kurių greitai laiku susirinko 100 žmonių, ir jie įsteigė klubą, kuriam davė vardą "The Hundred Club". Antanas Ustjanauskas buvo to klubo pirmininkas, ir pats pirmas įmokėjo \$1,000. Dar gerai neįsikūręs, klubas jau turėjo mokėti pašalpas. Tuo metu šio miesto

jauno policininko H. Youngo nušovimas labai skaudžiai palietė Hartfordo visuomenę, ir į klubą pradėjo stoti visi aukštesni pareigūnai. Šis klubas per ketverius metus jau yra išmokėjęs 29-nioms policininkų ir gaisrininkų našlėms per \$60,000 pinigais, be dalktinės pagalbos. Šių metų pradžioje "Šimto Klube" buvo 450 narių ir kasoje turima \$150,000.

Be šio klubo, A. Ustjanauskas buvo įsteigęs specialų komitetą Vietname sužeistiesiems kariams šelpti, o pastaruoju metu jis buvo įsteigęs prie komiteto ir skyrių Bengalijos našlaičiams šelpti.

Be to, A. Ustjanauskas Kalėdų metu važiuodavo į Washingtoną, į Walter Reed ligoninę ir ten veždavo sužeistiesiems kariams dovanų. Kartą jis yra davęs pinigų tai ligoninei 20-čiai čiuzinių nupirkti.

Prieš kelerius metus jis suorganizavo Park gatvėje gyvenančių portorikiečių krepšinio sporto klubą ir nupirko jiems uniformas. Prieš dvejus metus A. Ustjanauskas suformavo komitetą šiukšlių rinkėjams pagelbėti ir dvejus metus rėmė jų ir jų šeimų gegužines.

Be to, velionis A. Ustjanauskas buvo ir šiaip daugelio amerikiečių organizacijų narys, garbės narys ar rėmėjas. Dėl to, atsargos gen., "The Hundred Club" vicepirmininkas, John King pasakė, kad A. Ustjanausko mirtis bus jaučiama daugelyje organizacijų, kur jis dirbo.

Pajus jo mirtį ir lietuviai, bei kiti, kurie ateidavo į jo krautuvę, nes Ant. Ustjanauskas savo krautuvėse turėdavo gerų, šviežių ir net pigesnių prekių.

Jonas Bernotas

Neužmirštamam Los Angeles L.V.S. Ramovės ilgamečiui Pirmininkui ir Garbės Nariui, birutiečių skyriaus steigėjui ir Kalifornijos lietuviškos vagos artojui,

Majorui KOSTUI LIAUDANSKUI

mirus, našlei Juzei Liaudanskienei, dukteriai Elenai ir žentui Skirmantams, sūnui Vladui, vaikaičiams bei visiems artimiesiems gilią užuojautą reiškia

Los Angeles LVS Ramovės Skyrius,
D.L.K. Birutės D-jos Los Angeles Skyrius,
Juozo Daumanto Šaulių Kuopa

A.A. ONAI RUŠKIENEI

pavergtoje tėvynėje mirus, dukteriai Stasei Vaitkienei, jos šeimai, giminėms ir artimiesiems reiškiamo gilią užuojautą.

Z. ir Br. Ščepanavičiai
G. ir J. Račiai
J. Poška

Mylimai mamytei pavergtoje Lietuvoje mirus, dukteriai STASEI VAITKIENEI, jos šeimai ir artimiesiems reiškiamo nuširdžią užuojautą.

L. Bileris ir šeima

**NEMALONU, KAD TAIP
IVYKO**

"Kario" 7 nr., viršelių priešpaskutiniame puslapyje atspausdintas PATIKSLINIMAS. Jį pasirašęs šaulys atstato sveikintojų eilės tvarką Orlovaitės ir Bikulčiaus vestuvių korespondencijoje, o taip pat ir kankurias raides dviejų dalyvių pavardėse, teigdamas, kad tas klaidas aš padaręs "savo sprendimu", t.y., iš blogos valios.

Toksai priekaištas, manau, kiekvienam būtų nemalonus, o ypač, šiuo atveju, man, tos blogos valios neturėjusiam.

Sakoma, errare humanum est — klysti yra žmogiška; tuo labiau, kad, net trim savaitėm praėjus nuo vestuvių, tesužinojau, kad man reikia būtinai parašyti apie jas korespondenciją. Todėl nestebėtina, kad, praėjus tiek laiko, nevisiškai tiksliai tą sveikintojų eilę atsiminiau.

Kazys Šešupė

BRANGUS KARY!

Siunčiu \$2.00 auką Jūsų brangiam KARIUI, kurio taip laukiu ir visada skaitau. Prisimenu mylimą Lietuvą ir jos gražią kariuomenę, bei karius.

Antanina Budžinskas

AUKOJO KARIUI:

\$25.00

Jz. Tamošiūnas, Detroit, Mich.

\$10.00

J. Gipas, Toronto, Canada

\$5.50

S. Kuzmickas, Inglewood, W. Austral.

\$5.00

Aug. Jonkutė, Chicago, Ill.

H. Poškus, Thunder Bay, Canada

\$4.00

VI. Bačanskas, Baltimore, Md.

Br. Užemis, Hot Springs, Ark.

\$3.00

V. Nenortas, Hartford, Conn.

J. Valiušaitis, Stamford, Conn.

\$2.00

J. Bastys, Peekskill, N.Y.

Ed. Bazėnas, Naugatuck, Conn.

L. Bazėnas, Naugatuck, Conn.

A. Budžinauskas, Waterbury, Conn.

Jz. Čėsna, Chicago, Ill.

A. Daugelavičius, Côte St. Luc, Can.

VI. Garbenis, Chicago, Ill.
M. Gelžinis, Farmingdale, N.Y.
V. Karalius, Los Angeles, Calif.
M. Naujokas, Chicago, Ill.
A. Rėklaitis, Chicago, Ill.
J. Saladžius, E. St. Louis, Ill.
Vyt. Tauras, Chicago, Ill.

\$1.00

V. Griškėnas, Baltimore, Md.
P. Matekunas, Richmond Hill, N.Y.

"KARYS" nuosirdžiai dėkoja aukotojams!

ATSIŪSTA PAMINETI
DIDYSIS JO NUOTYKIS, PROF. J. ERETAS TARNYBOJE LIETUVAI, spaudai paruošė J. Brazaitis, 288 psl. Išleido Prof. J. Ereto bičiuliai. Su aplanku, viršelis — P. Jurkauskas, 1000 egz. Kaina \$5.00.
Gary Allen, NON DARE CALL IT CONSPIRACY, 144 psl. Concord Press, Rossmoor, California. Kaina \$1.00.
G. Allen, NIXON'S PALACE GUARD, 210 psl. Išleido Western Islands. Kaina \$2.00.

U. S. POSTAL SERVICE STATEMENT OF OWNERSHIP, MANAGEMENT AND CIRCULATION <small>(Act of August 12, 1970: Section 3685, Title 39, United States Code)</small>		SEE INSTRUCTIONS ON PAGE 2 (REVERSE)
1. TITLE OF PUBLICATION " K A R Y S "		2. DATE OF FILING Oct. 12, 1972
3. FREQUENCY OF ISSUE Published monthly except July and August		
4. LOCATION OF KNOWN OFFICE OF PUBLICATION (Street, city, county, state, ZIP code) (Not printers) 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N.Y. 11221 (Kings Co.)		
5. LOCATION OF THE HEADQUARTERS OR GENERAL BUSINESS OFFICES OF THE PUBLISHERS (Not printers) 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N.Y. 11221		
6. NAMES AND ADDRESSES OF PUBLISHER, EDITOR, AND MANAGING EDITOR PUBLISHER (Name and address) Lithuanian Veterans Assoc. RAMOVE, Inc., 916 Willoughby Ave., Brooklyn, N.Y. EDITOR (Name and address) Z. Raulinaitis, 916 Willoughby Ave. Brooklyn, N.Y. 11221 MANAGER EDITOR (Name and address) Same		
7. OWNER (If owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding 1 percent or more of total amount of stock. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a partnership or other unincorporated firm, its name and address, as well as that of each individual must be given.)		
NAME		ADDRESS
None		
Lithuanian Veterans Assoc. RAMOVE Inc.		916 Willoughby Ave. Brooklyn, N.Y. 11221
8. KNOWN BONDHOLDERS, MORTGAGEES, AND OTHER SECURITY HOLDERS OWNING OR HOLDING 1 PERCENT OR MORE OF TOTAL AMOUNT OF BONDS, MORTGAGES OR OTHER SECURITIES (If there are none, so state)		
NAME		ADDRESS
None		
None		
9. FOR OPTIONAL COMPLETION BY PUBLISHERS MAILING AT THE REGULAR RATES (Section 132.121, Postal Service Manual) 39 U. S. C. 3626 provides in pertinent part: "No person who would have been entitled to mail matter under former section 4359 of this title shall mail such matter at the rates provided under this subsection unless he files annually with the Postal Service a written request for permission to mail matter at such rates." In accordance with the provisions of this statute, I hereby request permission to mail the publication named in Item 1 at the reduced postage rates presently authorized by 39 U. S. C. 3626. (Signature and title of editor, publisher, business manager, or owner) <i>Zignas Raulinaitis</i>		
10. FOR COMPLETION BY NONPROFIT ORGANIZATIONS AUTHORIZED TO MAIL AT SPECIAL RATES (Section 132.122, Postal Manual) (Check one) The purpose, function, and nonprofit status of this organization and the exempt status for Federal income tax purposes ☐ Have not changed during preceding 12 months ☐ Have changed during preceding 12 months (If changed, publisher must submit explanation of change with this statement.)		
11. EXTENT AND NATURE OF CIRCULATION		
A. TOTAL NO. COPIES PRINTED (Net Press Run)	1340	1350
B. PAID CIRCULATION		
1. SALES THROUGH DEALERS AND CARRIERS, STREET VENDORS AND COUNTER SALES	93	90
2. MAIL SUBSCRIPTIONS	1133	1132
C. TOTAL PAID CIRCULATION	1226	1222
D. FREE DISTRIBUTION BY MAIL, CARRIER OR OTHER MEANS 1. SAMPLES, COMPLIMENTARY, AND OTHER FREE COPIES		
	42	41
2. COPIES DISTRIBUTED TO NEWS AGENTS, BUT NOT SOLD		
	-	-
E. TOTAL DISTRIBUTION (Sum of C and D)	1268	1263
F. OFFICE USE, LEFT-OVER, UNACCOUNTED, SPOILED AFTER PRINTING		
	72	87
G. TOTAL (Sum of E & F—should equal net press run shown in A)	1340	1350
(Signature of editor, publisher, business manager, or owner) <i>Zignas Raulinaitis</i>		
I certify that the statements made by me above are correct and complete.		

GENEROLO STASIO RAŠTIKIO
ATSIMINIMŲ TREČIAS TOMAS
ĮVYKIAI IR ŽMONĖS

išėjo iš spaudos.

To paties autoriaus atsiminimų pirmieji du tomai susilaukė nepaprasto susidomėjimo ir buvo greitai išpirkti. Trečias tomas yra nemažiau aktualus, apima 616 psl., iliustruotas, kietais viršeliais, skoningai išleistas. Gaunama leidykla ir pas platintojus. Kaina \$15.00. Leidžia Akademi. Skautijos Leidykla

% A. V. Dundzila, 4339 W, 83 Street Chicago, Ill. 60652 (U.S.A.)

KARIO LEIDINIAI

H. Slenklevičius, KRYŽIUOCIAI. Trijų tomų istorinė novelė, iliustruota, viso 1116 psl. Vertė K. Jankūnas; dail. V. K. Jonyno spalvotas piešinys viršelyje ir aplanke. (I tomas išparduotas); II tomas \$3.50, atpiginta kaina \$1.00; III tomas \$3.50, atpiginta kaina \$1.00.

Vaclovas Biržiška, PRAETIES PABIROS. Rinkinyas straipsnių iš Lietuvos istorijos, iliustruota istoriniais paveikslais, kietais viršeliais, 352 psl. Kaina \$6.50. Atpiginta \$2.50.

O. Urbonas, 1410 METŲ KARAS IR ŽALGIRO MŪŠIS. Pirmas toks išsamus veikalas apie žymiausią mūsų Lietuvos istorijoje. Iliustruota, dviejų spalvų mūšio schemos, 110 psl., kaina \$3.00. Atpiginta \$1.50.

O. Urbonas, DIDŽIOJO ŠIAURĖS KARO FRONTAS LIETUVOJE. Studija apima karinius įvykius XVII a. gale ir XVIII a. prasidedant. Dėmesys kreipiamas į kovas Lietuvoje vykusias tarp lietuvių švedų pusėje ir tų, kuriose švedai kovos su lenkais ir rusais. Iliustruota, dviejų dalių, viso 259 psl. (I dalis išparduota); Vienos dalies kaina \$1.75. Atpiginta \$1.00.

Z. Raulinaitis, DURBES MŪŠIS. Aprašo 1260 m. įvykius didžiąją žemaičių pergalę, kovas ir įvykius privedusius prie to mūšio ir pasekmes. Iliustruota, 96 psl., kaina \$1.25 (Išparduota).

Z. Raulinaitis, AISCLAI KARINĖS ISTORIJOS SVIESOJE. Baltų karinės istorijos pradžia. Įvykiai apima I a. ir prieškristinius amžius. Iliustruota, 64 psl., kaina \$1.25 (Išparduota).

Z. Raulinaitis, HUNŲ ŽYGIS Į PRŪSUS. Aprašo įvykius V a. hunų žygį į Prūsų Gamalį pilį. 32 psl. Kaina \$1.00.

Plk. K. Škirpos studija: 5 D.L.K. KĘSTUCIO PULKO KOVOS TIES SEINAIŠ 1920 METAIS, yra atspausdinta atskira knygtumė, 124 psl. Autorius studiją peržiūrėjo, atitaisė netikslumus ir KARYS patiekia ją skaitytojams kaip dokumentą įamžinantį mūsų kovų dėl nepriklausomybės vieną iš sunkiausių laikotarpių. Kaina \$3.00.

Z. Raulinaitis, GALINDAI PRIEŠ ROMĄ. Įvykiai vyksta II-IV a., kai gotai viešpatavo Rytinėje Europoje ir Ermanrikas valdė nuo Baltijos iki Juodųjų jūrų. Iliustruota, 80 psl., kaina \$1.50. Atpiginta \$1.00.

Z. Raulinaitis, VAIDEVUTIS. Nagrinėja, ar Valdevutis buvo istorinė, ar legendinė asmenybė. 64 psl. Kaina \$1.00.

J. Variakojis, 4 P. LK MINDAUGO PULKAS. Pulko kovos Nepriklausomybės karo frontuose: bolševikų, bermontininkų, lenkų. Žygiai ir kovos pavaizduotos brėžiniais ir dalyvių nuotraukomis. Viso apie 50 iliustracijų, 120 psl. Kaina \$3.50. Atpiginta \$2.75.

P. Žilys, SUOMIŲ - SOVIETŲ KARAS. Karo išvakarėse, derybos, įtampa, laukimas... Pirmosios kovos, Kautynės šiaurėje, prie Ladogos ežero, Karelijos sąsmaukoje... Suomų narsų gynyba ir jų tipinga "motti" taktika. Sunkūs nuostoliai, lėta užsienių parama... Suomija priversta pasirašyti taiką... Prarasta teritorija, karo nuostoliai, evakuacija... Plk. Žilys sukūrė tikslų ir aiškių šūių žiaurių grumtynių vaizdą. Iliustruota, 176 psl. Kaina \$3.50. Atpiginta \$2.75.

Dr. J. Puzinas, KELIAS Į LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ATSTATYMĄ. Pasinaudodamas įvairiuose šaltiniuose paskelbta medžiaga, prof. dr. Jonas Puzinas bendrais bruožais nušviečia tuos įvykius, kurie turėjo įtakos Lietuvos valstybės atstatymui. Dokumentinė medžiaga yra paskleista įvairiuose leidiniuose, daugeliu sunkiai, arba ir visai neprieinama. Todėl šis leidinys yra labai svarbus, nes čia yra sutelkti visi svarbesnieji dokumentai nuženklinantieji mūsų kelių į Vasario 16-los Akto 90 psl. su iliustracijomis. Kaina \$2.50. Atpiginta \$2.00.

Z. Raulinaitis, PRIEŠ VIKINGŲ AUDRĄ. Šie yra pagrindiniai studijos skyriai: Anglai saksai ir aisčių Pabaltijys; Baltų kraštai švedų žygiams prasidėjus; Danai pradeda puldinėti Baltijos kraštus; Starkadas; Bravalos mūšis; Ginklai (400-800 metais). 72 psl. Kaina \$2.00.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Čekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.